

Jak żyć i pracować w Wielkiej Brytanii

wydanie piąte

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Stolica:
Londyn

Ustrój polityczny:
monarchia parlamentarna

Głowa państwa:
królowa Elżbieta II

Powierzchnia:
244 820 km²

Liczba ludności (2007):
60 975 000

Jednostka monetarna:
funt szterling (£, GBP)

Religia dominująca:
anglikanizm

Kod telefoniczny:
+44

To już piąta edycja broszury „Jak żyć i pracować w Wielkiej Brytanii”, która podobnie jak cztery poprzednie, została przygotowana i wydana przez Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii. ZPWB jest uznawane przez rząd polski i brytyjski za organizację oficjalnie reprezentującą interesy Polaków i osób polskiego pochodzenia zamieszkałych w Wielkiej Brytanii.

Wydawane przez nas broszury, jak również nasza strona internetowa, e-maile i infolinia, pomogły w różnym zakresie wielu osobom. Jesteśmy organizacją społeczną pracującą na zasadzie wolontariatu. Nasze władze są wybierane demokratycznie co 2 lata na Walnym Zejeździe wszystkich organizacji członkowskich i członków indywidualnych reprezentowanych przez Centralne Koło Członków Indywidualnych.

Przy wzrastającej liczbie Polaków, jako mniejszość narodowa, odgrywamy coraz większą rolę w Wielkiej Brtanii. Aby sprostać pojawiającym się problemom, w szczególności tym związanym z recesją i zwiększającym się bezrobociem, potrzebujemy Waszego wkładu. Jako część polskiej społeczności, musicie przyjąć aktywną postawę, przyłączając się do istniejących polskich organizacji lub, tam gdzie ich nie ma, tworzyć nowe i dołączać je do Zjednoczenia. W ten sposób staniemy się siłą polityczną, z którą coraz bardziej liczyć się będą władze brytyjskie i brytyjskie Związki Zawodowe.

„Aby sprostać pojawiającym się problemom, potrzebujemy Waszego wkładu.”

Aktywność w Związkach Zawodowych, zapisywanie się na listy wyborcze, aktywność w brytyjskich partiach politycznych nie tylko pomogą w naszych codziennych sprawach, lecz również w naszej integracji

w społeczeństwie. Wszystko to jest szczególnie ważne w dzisiejszych warunkach ekonomicznych, gdy coraz trudniej jest zdobyć i utrzymać pracę. Tak długo jak będziemy postrzegani jako zjednoczona, zorganizowana społeczność, będziemy traktowani z należnym nam respektem.

Wielu z Was zdobyło zapewne doświadczenie w pracy społecznej, warto byłoby wykorzystać je we wspólnym celu. Zapraszamy do współpracy! z każdym chętnie porozmawiamy i pomożemy tam, gdzie jest to możliwe. Można się z nami kontaktować telefonicznie lub przez e-mail: office@zpwb.org.uk

Helena Miziniak
Prezes

Broszura *Jak żyć i pracować w Wielkiej Brytanii* jest sponsorowana przez:

**Wydział Konsularny Ambasady
Rzeczypospolitej Polskiej
w Londynie**

DZIENNIK POLSKI

Broszura *Jak żyć i pracować w Wielkiej Brytanii* dostępna jest również w wersji elektronicznej (PDF) na stronie internetowej:

www.zpwb.org.uk

Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii

240 King Street, Londyn W6 OFR

Telefon: 0044 (0)208 741 1606

Projekt	Laura Krzyszcuk
Redakcja	Katarzyna Zagrodniczek
Współpraca	Tadeusz Stenzel
Korekta	Barbara Zagrodniczek, Anna Ziarno
Projekt graficzny	Anna Ziarno (a2z.dtp@gmail.com)
Okładka	Barbara Zagrodniczek
Wydawca	Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii
Nakład	30 000 egzemplarzy

Od rozpoczęcia przygotowań do oddania niniejszej publikacji do druku upłynęło kilka miesięcy. Pomimo dołożenia wszelkich starań do przekazania rzetelnych i aktualnych informacji, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne błędy oraz zmiany przepisów i konsekwencje z tym związane. W przypadku wątpliwości należy zwrócić się do właściwego urzędu lub instytucji. Żadna część publikacji nie może być wykorzystana ani powielana bez zgody ZPWB.

SPIS TREŚCI

ZANIM PODEJMIESZ DECYZJĘ

O czym musisz pomyśleć przed wyjazdem / 10
Informator Polski / 11

PODSTAWOWE INFORMACJE

Placówki RP w Wielkiej Brytanii / 12
Konsulat Generalny RP w Londynie
Konsulat Generalny RP w Manchesterze
Konsulat Generalny RP w Edynburgu
Ambasada RP Wydział Promocji Handlu i Inwestycji

Polskie parafie / 13

Mniejszości narodowe w Wielkiej Brytanii / 14
Rasizm
Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii
Polska Misja Katolicka w Szkocji

PORADNIK MIESZKANIOWY

Hotele / 16

Bed and Breakfast / 16

Hostele / 16

Wynajmowanie mieszkania / 16
Umowa
Kaucja/depozyt
Zatrzymanie depozytu
Spis inwentarza
„Normalne zużycie”

Wynajmowanie pokoju / 20

Kupno nieruchomości / 20
Kredyt hipoteczny

TRANSPORT I TELEKOMUNIKACJA

Podróż do/z Wielkiej Brytanii / 22
Linie lotnicze
Autokary i autobusy dalekobieżne
Pociągi

Komunikacja w Londynie / 23
Metro - London Underground/The Tube
Autobusy
TAXI

Telekomunikacja / 25

Telefon
Internet

PRACA

Jak skutecznie szukać pracy / 26

Wolontariat

Jak sprawdzić wiarygodność pośrednika / 29

Zatrudnienie czy praca na własny rachunek? / 30

Formalności / 30

Program Rejestracji Pracowników - *Worker Registration Scheme*
Podatki i potrącenia z wynagrodzenia
Numer Ubezpieczenia Społecznego - *National Insurance Number (NINO)*
Rejestracja własnej działalności
Karta CIS (*Construction Industry Scheme*)
Karty CSCS (*Construction Skills Certification Scheme*)

Prawa pracownicze / 35

Minimalna stawka krajowa
Wynagrodzenie za pracę w systemie akordowym
Dyskryminacja
Przerwy na odpoczynek
Godziny pracy
Praca w nocy
Urlop
Umowa o pracę
Inne prawa pracownicze

Brytyjskie związki zawodowe / 43

Zakres działalności

Największe związki zawodowe w Królestwie / 44

PRAWO

Brytyjska policja / 46

Zatrzymanie *Stop and Search*
Kontakt z policją
Skargi na policję
Narkotyki
Alkohol
Papierosy

Przemoc domowa / 47

Kto może pomóc
Bullying

Inne przestępstwa / 49

Przestępstwa z wykorzystaniem danych osobowych (*ID fraud*)

Straż pożarna / 51

Kierowcy / 51

Jazda na rowerze

Prawo jazdy

Rejestracja pojazdu

Ubezpieczenie

Certyfikat sprawności technicznej pojazdu (MOT)

Podatek drogowy (*Road Tax*)

Wypadek drogowy

Pomoc drogowa

Alkohol

Pasy bezpieczeństwa

Telefony komórkowe

Ograniczenia prędkości

Przekroczenie prędkości

Congestion charge

Abonament telewizyjny / 55

Ochrona praw konsumenta / 55

Rezydencja tymczasowa / 55

Rezydencja stała / 57

Nabycie obywatelstwa - naturalizacja / 58

Prawa wyborcze / 58

FINANSE

Podstawowe formalności / 60

Konto w brytyjskim banku

Rozliczenia podatkowe / 61

SŁUŻBA ZDROWIA

Opieka zdrowotna / 63

Europejska Karta Ubezpiecznia Zdrowotnego (EHIC) / 64

ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE

Ogólne informacje / 65

Working Tax Credit

Podstawowe zasiłki

EDUKACJA

Informacje wstępne / 67

Studiowanie w Wielkiej Brytanii / 67

Kwalifikacje językowe

Kwalifikacje akademickie
Wiek studenta
Procedura przyjęcia (UCAS)
Proces rozpatrywania wniosków
Opłaty za studia

Uznawalność polskich dyplomów / 69

National Academic Recognition Information Centre (NARIC)

Edukacja dzieci / 70

Polskie organizacje / 71

Polska Macierz Szkolna (PMS)
Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą

WARTO WIEDZIEĆ

Polskie media w Wielkiej Brytanii / 72

Media brytyjskie / 72

Bezdomność / 73

Zaginięcia / 73

Organizacje udzielające bezpłatnych porad / 74

Polish Psychologist Club (PPC)

Citizens Advice Bureau (CAB)

Law for All

East European Advice Centre (EECA)

Polish Legal Centre

East Belfast Independent Advice Centre

TaxAid

Grupy wsparcia / 76

Odszkodowania / 77

WAŻNE KONTAKTY

Praca / 79

Dyskryminacja / 79

Inne / 80

Polskie ośrodki duszpasterskie / 80

Organizacje i instytucje polonijne / 81

SŁOWNIK / 82

www.unison.org.uk/migrantworkers

Dlaczego brytyjscy pracownicy wstępują do UNISON? największego związku zawodowego sektora publicznego

- zarabiają średnio 8 procent więcej
- uzyskują dłuższy urlop
- mają darmowego prawnika
- są mniej narażeni na dyskryminację
- są mniej narażeni na wypadek przy pracy: w 2000 roku związki zawodowe uzyskały 321 milionów funtów odszkodowania dla osób poszkodowanych w pracy
- są mniej narażeni na zwolnienie z pracy: pracodawca musi skonsultować z UNISON zamiar zwolnienia jego członka

UNISON reprezentuje interesy 1,3 miliona członków pracujących w:

- local government
- NHS
- policji
- college'ach, uniwersytetach, szkołach
- elektrowniach, gazowniach, wodociągach
- transporcie
- charities i innych organizacjach wolontaryjnych

UNISON współpracuje z OPZZ (Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych). W ramach tej współpracy OPZZ delegowało do pracy w UNISON swojego przedstawiciela Adama

Rogalewskiego

Jeśli chcesz uzyskać więcej informacji możesz się z nim skontaktować dzwoniąc pod numer

0207 551 1480

lub napisać e-maila na adres: migrants@unison.co.uk

Możesz także zadzwonić pod ogólnokrajowy numer telefonu:

0845 355 0845

Niezbędne informacje w języku polskim znajdują się na naszej stronie internetowej:

www.unison.org.uk/migrantworkers

O CZYM MUSISZ POMYŚLEĆ PRZED WYJAZDEM

Czy wiesz, gdzie spędzisz pierwszą noc po przyjeździe do WB?

Zaplanuj swój pobyt

Przed wyjazdem upewnij się, że masz zapewnione zakwaterowanie. Wynajęcie mieszkania wiąże się z wpłatą zwrotnego depozytu (w wysokości od tygodniowego do miesięcznego czynszu) oraz opłaceniem dwóch tygodni z góry. Ceny w hostelach zaczynają się od £30 za noc.

Obywatele Polscy zaraz po przyjeździe do Wielkiej Brytanii nie są uprawnieni do zasiłków socjalnych. Nie należy również liczyć na pomoc organizacji charytatywnych, szczególnie w sprawach zakwaterowania.

Czy wiesz, gdzie będziesz pracował?

Przygotuj się do wyjazdu

Jeżeli nie masz zapewnionej pracy, musisz posiadać środki finansowe pozwalające utrzymać się przez okres minimum 4 tygodni. Przygotuj CV w języku angielskim oraz przetłumacz dokumenty świadczące o Twoich kwalifikacjach.

Przy poszukiwaniu pracy nie korzystaj z pomocy niezanych osób lub podejrzanych pośredników. Nie ufaj również lakonicznym ogłoszeniom prasowym. Najpewniejszym sposobem na znalezienie zatrudnienia jest zwrócenie się o pomoc do profesjonalnego pośrednictwa pracy.

Jeżeli decydujesz się na skorzystanie z pomocy nieznanego osoby, poproś o adres, aby sprawdzić, czy takie biuro pośrednictwa rzeczywiście istnieje. Sam numer telefonu komórkowego w ogłoszeniu nie gwarantuje

uczciwości. Sprawdź również, czy dany pośrednik pomógł już komuś w wyjeździe do pracy za granicę. Zapytaj, czy ma podpisaną umowę z zagranicznym pracodawcą. Poproś o dokładną nazwę, adres oraz telefon, a następnie upewnij się, że dany pracodawca istnieje i oferuje takie warunki pracy, jakie obiecuje pośrednik.

Zanim wyjedziesz za granicę, podpisz z pośrednikiem umowę, która będzie określać warunki pracy, wynagrodzenie i ewentualne potrącenia. Sam dowód wpłaty na konto pośrednika w przypadku, gdyby okazał się nieuczciwy, nie gwarantuje odzyskania pieniędzy. Wiele osób które zapłaciły w Polsce za znalezienie zatrudnienia, po przyjeździe do Wielkiej Brytanii nie zastały obiecanej pracy, a telefony pośredników nie odpowiadały.

Nigdy nie płać za wynajem mieszkania w Anglii jeszcze przed wyjazdem z kraju - to jeden z najczęstszych sposobów wyludzenia pieniędzy.

Czy znasz język angielski na tyle dobrze, aby porozumieć się z potencjalnym pracodawcą?

Realnie oceń swoje szanse

Znajomość języka angielskiego jest podstawą Twojego pobytu w Wielkiej Brytanii i otwarciem drogi do pracy. Nie licz na zajęcie, przy którym znajomość języka nie jest konieczna. W ten sposób narażasz się na działania oszustów, którzy chętnie wykorzystają Twoją słabość.

Licz się z porażką

Pomimo wielu wolnych miejsc pracy wciąż rośnie liczba osób, którym się nie powiodło i zmuszone są wracać do Polski. Podejmując

PLACÓWKI RP W WIELKIEJ BRYTANII

Konsulaty Rzeczypospolitej Polskiej są przedstawicielstwami Państwa Polskiego na terenie innych krajów. Ich działalność polega m.in. na:

- » wydawaniu paszportów i dokumentów podróży obywatelom RP oraz wiz lub odpowiednich dokumentów osobom, które pragną udać się do RP,
- » udzielaniu pomocy i opieki obywatelom RP, zarówno osobom fizycznym jak i prawnym,
- » działaniu w charakterze notariusza i urzędnika stanu cywilnego oraz wykonywaniu podobnych czynności, jak również pewnych funkcji o charakterze administracyjnym.

W Zjednoczonym Królestwie są trzy konsulaty generalne.

KONSULAT GENERALNY RP W LONDYNIE

73 New Cavendish Street
London W1W 6LS
telefon:

087 0774 2800
020 7291 3914
020 7291 3900

Wydział paszportowy: 087 0774 2832
www.polishconsulate.co.uk

Godziny przyjmowania interesantów:

poniedziałek	9:00-14:00
wtorek	9:00-14:00
środa	9:00-14:00
czwartek	13:00-18:00
piątek	9:00-14:00

Na stronie internetowej konsulatu można znaleźć wszystkie podstawowe informacje prawne dla obywateli RP w Wielkiej Brytanii, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania oraz tabele opłat konsularnych. Bardziej szczegółowe informacje można uzyskać

kontaktując się z konsulem drogą mailową (podając swój numer telefonu):

- » paszportowy@polishconsulate.co.uk (paszporty tymczasowe, 5- i 10-letnie)
- » polonijny@polishconsulate.co.uk (organizacje polonijne, szkolnictwo i kultura),
- » visasection@polishconsulate.co.uk (wizy dla cudzoziemców),
- » opieka@polishconsulate.co.uk (informacje dotyczące przewozu zwłok/prochów obywateli polskich zmarłych na terenie Anglii i Walii wraz z wydawaniem zezwoleń na ich przewóz, sprawy z zakresu zatrzymań, aresztowań, poszukiwania, nieszczęśliwe wypadki),
- » prawny@polishconsulate.co.uk (czynności notarialne, wydawanie zaświadczeń, ogólna informacja nt. przepisów prawnych, sprawy z zakresu stanu cywilnego),
- » konsulat@polishconsulate.co.uk (w sprawach ogólnych).

KONSULAT GENERALNY RP W MANCHESTERZE

14th floor Rodwell Tower
111 Piccadilly, Manchester M1 2HY

telefon: 016 1245 4130
fax: 016 1236 8709

e-mail: manchester@polishconsulate.co.uk
www.manchesterkg.polemb.net

Zapisy na spotkania w sprawach paszportowych i prawnych przyjmowane są pod adresem:

zapisy.manchester@polishconsulate.co.uk

Godziny przyjmowania interesantów:

poniedziałek	10:00-14:00
wtorek	10:00-14:00
środa	10:00-14:00
czwartek	13:00-17:00
piątek	10:00-14:00

Konsulat Generalny RP w Manchester obejmuje swoim okręgiem następujące hrabstwa: Cheshire, Cumbria, Derbyshire, Durham, Greater Manchester, East Riding of Yorkshire, Lancashire, Leicestershire, Lincolnshire, Merseyside, Northumberland, Nottinghamshire, Shropshire, Staffordshire, Tyne and Wear, North Yorkshire, Rutland, South Yorkshire, West Yorkshire, Isle of Man oraz całość obszaru Walii.

KONSULAT GENERALNY RP W EDYNBURGU

2 Kinnear Road
Edinburg EH3 5PE

telefon: 013 1552 0301
e-mail: edinburgh@polishconsulate.org
www.polishconsulate.org

Godziny przyjmowania interesantów:

poniedziałek	13:00-18:00
wtorek	9:30-14:30
środa	9:30-14:30
czwartek	9:30-14:30
piątek	9:30-14:30

Godziny urzędowania:

poniedziałek	11:00-19:00
wtorek-piątek	8:30-16:30

Na terenie Wielkiej Brytanii funkcjonują również Konsulaty Honorowe, które udzielają in-

formacji i porad w zakresie wiz, spraw paszportowych i obywatelstwa. Nie wydają one natomiast żadnych dokumentów. Informacje o adresach i numerach telefonów konsulatów honorowych znaleźć można na stronie Konsulatu Generalnego RP w Londynie:

www.londyng.polemb.net

AMBASADA RP WYDZIAŁ PROMOCJI HANDLU I INWESTYCJI

90 Gloucester Place
Londyn W1U 6HS

telefon: 020 7317 2702
fax: 020 7486 9840
e-mail: weh@polishemb-trade.co.uk
www.london.trade.gov.pl

WPHil służy polskim podmiotom gospodarczym doradztwem na temat możliwości nawiązania i prowadzenia współpracy handlowej z firmami brytyjskimi.

Dostarcza również informacji o warunkach podejmowania działalności gospodarczej na terenie WB (obowiązującej legislacji, wymagań formalnych, procedur, podatków).

Na stronie internetowej WPHil znaleźć można Przewodnik po rynku, zawierający informacje przydatne dla firm zainteresowanych rynkiem brytyjskim.

POLSKIE PARAFIE

Polskie wspólnoty rzymskokatolickie, działające w ramach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii nie są parafiami terytorialnymi tylko personalnymi.

Aby należeć do takiej wspólnoty należy formalnie zapisać się na Listę Parafian. Jest to ważne z wielu powodów, związa-

nych chociażby z załatwianiem wszelkich formalności przedślubnych, czy wystawianiem referencji, bez których dziecko nie zostanie przyjęte do szkoły katolickiej. W związku z tym osoby planujące dłuższy pobyt w Anglii powinny się skontaktować z księdzem proboszczem z najbliższej parafii.

Podstawowe informacje

POLSKA MISJA KATOLICKA W ANGLII I WALII

*Ks. Tadeusz Kukla rektor PMK
2 Devonia Road
Islington, London N1 8JJ*

*telefon: 020 7226 3439
fax: 020 7704 7668
e-mail:
chancellor@polishcatholicmission.org.uk
www.polishcatholicmission.org.uk*

POLSKA MISJA KATOLICKA W SZKOCJI

*Ks. Marian Łękowa SAC rektor PMK
4 Parkgrove Terrace, Glasgow G3 7SD
telefon: 014 1339 9163
e-mail: mariansac@btinternet.com
http://www.kosciolwshkocji.info*

*Pełna lista polskich ośrodków duszpasterskich
w Wielkiej Brytanii zamieszczona jest
w Informatorze Polskim oraz na stronie:
www.zpwb.org.uk.*

MNIEJSZOŚCI NARODOWE W WIELKIEJ BRYTANII

Wielka Brytania była od zawsze społeczeństwem bardzo zróżnicowanym. Tysiące ludzi przybyło na Wyspy ze wszystkich zakątków świata.

Polacy zaczęli emigrować do Wielkiej Brytanii w latach powojennych. Druga fala emigracji to lata 80-te (stan wojenny). Ostatnia datowana jest przed wejściem Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r.

RASIZM

Rasizm to ideologia zakładająca wyższość niektórych ras ludzi nad innymi. Jest to jedna z najbardziej szkodliwych ideologii i nie powinna mieć racji bytu we współczesnym świecie.

Mianem prześladowań rasowych określa się wszelkie formy szykanowania, przemocy lub niesprawiedliwego traktowania ze względu na kolor skóry, pochodzenie etniczne, przynależność religijną czy narodową. Zachowania tego typu, niezależnie czy mają miejsce na ulicy, w szkole, czy miejscu pracy są nie dopuszczalne.

Jeżeli dochodzi do nich w szkole, należy zgłosić to nauczycielowi; jeżeli zdarza się to

w miejscu pracy, powinien być o tym powiadomiony pracodawca oraz związek zawodowy.

O pomoc można się również zwrócić do miejscowej rady ds. równości rasowej (*Racial Equality Council*).

Equality and Human Rights Commission udziela porad na temat dyskryminacji oraz praw człowieka. Infolinia czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 9:00-17:00 - 0845 604 6610.

*Equality and Human Rights Commission Helpline
Freepost RRL- GHUX- CTRX
Arndale House, Arndale Centre
Manchester M4 3AQ
e-mail: englandhelpline@equalityhumanrights.com*

*Walía: 0845 604 8810
Freepost RRLR- UEYB- UYZL
3rd Floor, 3 Callaghan Square
Cardiff CF10 5BT
e-mail: waleshelpline@equalityhumanrights.com*

*Szkocja: 0845 604 5510
Freepost RSAB- YJEJ- EXUJ
PO Box 26961
Glasgow G2 9DU
e-mail: scotlandhelpline@equalityhumanrights.com*

Twój Portal Internetowy w Wielkiej Brytanii

londynek.net
UK Polish Community Online

„Londynek? Wszyscy znają londynek!”

Marcin, Londyn

„Pracę i mieszkanie
znalazłam na londynku.”

Marta, Southampton

„Jakie są typy ubezpieczeń w UK,
dowiedziałam się z londynkowego Abecadła.”

Joasia, Nottingham

„Kiedy zamieszczę ogłoszenie na londynku,
mój telefon nie przestaje dzwonić.”

Arek, Edynburg

„Na najlepszy koncert, na którym byłam,
bilety wygrałam na londynek.net.”

Marta, Belfast

HOTELE

Hotele to bezsprzecznie najdroższy rodzaj zakwaterowania. Rezerwacji można dokonać online jeszcze przed wyjazdem z Polski.

W mniejszych miastach ceny doby hotelowej są bardziej przystępne, w dużych miastach koszt zakwaterowania zależy od strefy,

w której znajduje się hotel np. w Londynie im dalsza strefa (np. 2-ga czy 3-cia) tym noclegi są tańsze. Przy wyborze hotelu warto zwrócić uwagę na dodatkowe opłaty np. koszt rezerwacji.

www.booking.com

www.taniehotele.co.uk

BED AND BREAKFAST

Bardzo popularny wśród Brytyjczyków nocleg ze śniadaniem. B&B posiadają większość udogodnień hoteli, ale są znacznie tańsze. W cenę noclegu wli-

czony jest koszt śniadania.

www.roomsnet.com

www.londonbb.com

www.bed-and-breakfast-london.co.uk

HOSTELE

Hostele to najtańszy z krótkoterminowych rodzajów zakwaterowania. Pokoje są wieloosobowe (od 2 do 40 osób; zazwyczaj 4-8-osobowe) i skromnie umeblowane. Łazienki są najczęściej wspólne i znajdują się na korytarzach.

W hostelach często dostępne są kuchnie, gdzie samemu można przygotowywać posiłki. Czasem istnieje możliwość wykupienia wyżywienia.

www.hostelsclub.com

www.budget-accomodation.net

WYNAJMOWANIE MIESZKANIA

Mieszkanie można wynająć samodzielnie lub zlecić to agencji nieruchomości (estate agency). Dla osób samodzielnie poszukujących mieszkania przydatne mogą okazać się ogłoszenia w gazetach i na portalach internetowych. Należy zorientować się, czy ogłoszenie zamieściła osoba prywatna, czy agencja (najczęściej wytłuszczony druk oznacza agencję). Każda szanująca się gazeta powinna zamieszczać legendę, która wyjaśnia wszelkie oznakowania.

Osoby samodzielnie poszukujące zakwaterowania mogą zaoszczędzić ok. £100-200 tytułem opłaty agencyjnej, ale powinny uzbroić

się w cierpliwość.

Wynajmując mieszkanie/dom prywatnie należy przygotować się na następujące koszty:

- » miesięczny depozyt,
- » miesięczny czynsz płatny z góry.

UMOWA

Zawsze należy pamiętać o spisaniu umowy, gdyż w razie ewentualnego sporu bardzo trudno jest udowodnić, że jakiegokolwiek ustne uzgodnienia miały miejsce.

Umowa powinna być zatytułowana *Assured Shorthold Tenancy Agreement* (gwarantowana krótkoterminowa umowa najmu) i zawierać podstawowe elementy, takie jak:

- » dane właściciela oraz najemcy (imiona, nazwiska, adresy),
- » adres nieruchomości,
- » datę rozpoczęcia najmu,
- » okres trwania umowy,
- » wysokość czynszu oraz informacje jak często i w jaki sposób ma być on płatny,
- » rodzaj opłat ponoszonych przez najemcę,
- » wysokość wpłaconego depozytu (prawo nie wprowadza tu żadnych ograniczeń),
- » informację czy inne osoby mają prawo korzystać z lokalu i jeżeli tak, to w jakim zakresie,
- » okres wypowiedzenia.

Należy się również upewnić w jakich okolicznościach właściciel lokalu lub agent może zatrzymać część depozytu.

Umowa powinna zostać sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach (po jednym dla właściciela i najemcy). Musi być również podpisana zarówno przez właściciela jak i najemcę.

Umowa nie musi określać za jakie naprawy odpowiedzialny jest właściciel mieszkania, gdyż jest to uregulowane prawnie. Zgodnie z prawem właściciel (agencja) jest odpowiedzialny za:

- » podstawowe naprawy,
- » utrzymanie w dobrej kondycji instalacji wodno - kanalizacyjnej, gazowej, elektrycznej, sanitarnej oraz ogrzewania (włączając w to bojler),
- » utrzymywanie w dobrym stanie dachu, okien i drzwi, murów (np. elewacji), rylien.

Gdy psują się sprzęty domowego użytku, typu pralka, lodówka - właściciel ma obowiązek naprawy, ale może żądać zwrotu części kosztów.

Najemca ma obowiązek dbać o wynajmowaną nieruchomość, co może obejmować pokrycie kosztów w przypadku zatłoczonych rur w zlewie lub wymianę bezpieczników.

UWAGA!

Warto zatrzymać dowody zapłaty za czynsz np. pokwitowania, dowody wpłaty do banku lub wyciągi bankowe, jeżeli płatności dokonywane były czekami lub przelewami.

KAUCJA/DEPOZYT

Od 6 kwietnia 2007 roku właściciel lokalu lub agencja mają obowiązek zdeponować kaucję/depozyt za mieszkanie w ramach zaaprobowanego przez rząd systemu kont. Ma to na celu ułatwienie rozwiązywania ewentualnych kwestii spornych oraz zapewnienie ochrony kaucji.

Zgodnie z prawem gospodarz w ciągu 14 dni od otrzymania depozytu powinien dostarczyć najemcy:

- » informacje o zdeponowaniu kaucji,
- » dane kontaktowe zaaprobowanego konta,
- » dane kontaktowe właściciela (agenta wynajmującego lokal),
- » tryb starania się o zwrot depozytu,
- » informacje o celu w jakim pobierany jest depozyt,
- » informacje o postępowaniu w sprawach spornych.

Są trzy systemy zaaprobowanych kont. Najprostszy z nich - system nadzorczy (*custodial scheme*) jest bezpłatny. W tym przypadku właściciel lub agencja deponują kaucję na początku okresu najmu (*The Deposit Protection Service*, www.depositprotection.com, 0870 707 1707).

Pozostałe dwa systemy (systemy ubezpieczeniowe - *insurance-based schemes*) polegają

na ubezpieczeniu zdeponowanego depozytu. Właściciel lub agencja zatrzymuje depozyt i odprowadza do systemu pewną kwotę, tym samym ubezpieczając się na wypadek nie zwrócenia najemcy należnej sumy.

Funkcjonują dwa systemy ubezpieczeniowe:

» *Tenancy Deposit Solutions Ltd* (www.mydeposits.co.uk, info@deposits.co.uk)

» *The Tenancy Deposit Schem* (www.tds.gb.com, 0845 226 7837)

Jeżeli właściciel lokalu lub agent nie zdeponował kaucji w ramach zaaprobowanego konta, sprawę można skierować do sądu. Sąd może nakazać zdeponowanie kaucji na zaaprobowanym koncie lub zwrócenie depozytu. Jeżeli nie nastąpi to w ciągu 14 dni, właściciel lub agencja mogą zostać zmuszeni do wypłacenia najemcy trzykrotnej równowartości kaucji.

Przy opuszczeniu mieszkania należy upewnić się, że lokal pozostaje w stanie w jakim został wynajęty oraz czynsz, a także inne opłaty są zapłacone. Następnie należy uzgodnić, jaka część depozytu zostanie zwrócona. Ustalona część kaucji powinna zostać zwrócona najemcy w ciągu 10 dni od opuszczenia lokalu.

Jeżeli nie ma porozumienia co do wysokości zwracanej kaucji, o bezpłatną pomoc można się zwrócić do systemu kont, w którym zdeponowany jest depozyt. Kaucja zostaje w takim przypadku zatrzymana przez system, aż do czasu rozwiązania sporu.

ZATRZYMANIE DEPOZYTU

Landlord (właściciel lokalu lub agencja) ma prawo zatrzymać część lub cały depozyt jedynie w wypadku, gdy jest w stanie udowodnić, że poniósł stratę finansową związaną z utratą (kradzież wyposażenia) lub zniszczeniem mienia albo niezapłaconym czynszem.

Jeżeli *landlord* informuje o zamiarze zatrzymania części depozytu, można poprosić go

o uzasadnienie wysokości zatrzymanej sumy np. o przedstawienie rachunków lub przybliżonego kosztu napraw/remontu, etc.

Jeżeli jakiś sprzęt lub mebel został zniszczony, *landlord* może zatrzymać z depozytu kwotę równą wartości podobnej rzeczy, tzn. jeżeli zniszczeniu uległ kilkuletni telewizor, właściciel nie może wycenić go jak najnowszy model.

Jeżeli najemca wyprowadzi się z lokalu bez płacenia czynszu, *landlord* ma prawo odliczyć tę sumę od depozytu. Jeżeli kaucja nie wystarcza na pokrycie zadłużenia, ma on prawo wnieść sprawę do sądu.

UWAGA!

Najemca ma obowiązek płacić czynsz. Nie ma prawa zatrzymywać go jako gwarancji zwrotu depozytu. W takiej sytuacji landlord może sędownie dochodzić swoich praw.

SPIS INWENTARZA

Aby zabezpieczyć się przed ewentualnymi nieuczciwymi odliczeniami od depozytu, po zakończeniu umowy najmu, można w obecności *landlorda* jeszcze przed wprowadzeniem się do nieruchomości sporządzić inwentarz (*checking inventory*).

Jest to dokładna lista wyposażenia i umeblowania mieszkania (meble, dywany, zasłony, sprzęt kuchenny) wraz z opisem ich stanu technicznego (sprawne lub zepsute) oraz stopnia zużycia (zarysowania, plamy, zniszczenia).

O taki spis można poprosić właściciela i razem z nim dokonać dokładnego opisu, a następnie obie strony powinny podpisać dokument.

Można również pierwszego dnia najmu wykonać zdjęcia lokalu i wraz z opisem (lub bez

niego) wysłać je właścicielowi lub agencji listem poleconym (*recorded delivery*).

„NORMALNE ŻYĆCIE”

Należy pamiętać, że najemca ponosi odpowiedzialność za zwrócenie lokalu w takim stanie, w jakim został on wynajęty uwzględniając normalne zużycie.

Normalne zużycie uzależnione będzie od stanu nieruchomości w momencie wprowadzania się lokatorów a także od okresu ich zamieszkiwania w danym lokalu. I tak na przykład za normalne zużycie nie można uznać połamanych mebli czy wypalonych w dywanie dziur, ale nieznacznie wytarty dywan - tak.

PAMIĘTAJ!

Należy zachować rachunki za odkupywane sprzęty, wyposażenie, naprawy, remonty - mogą być przydatne w razie sporu o zwrot depozytu.

UWAGA!

Coraz częściej zdarzają się przypadki tzw. fikcyjnych właścicieli. Umowy podpisane prywatnie z osobami podającymi się za właścicieli, nie mającymi w rzeczywistości żadnych praw do danej nieruchomości, nie mają żadnej mocy prawnej.

Osuźci często ogłaszają pod wynajem mieszkania/domy będące własnością państwa (tzw. mieszkania komunalne - Council flats). Zawsze upewnij się, czy osoba podająca się za właściciela nieruchomości jest nim naprawdę. Poradę możesz uzyskać w Urzędzie Dzielnicowym (Council).

Osoby, które przy wyborze mieszkania korzystają z pomocy agencji muszą być przygotowane na zapłatę opłaty agencyjnej. Jest to koszt usługi, polegającej na profesjonalnym selekcjonowaniu ofert i organizowaniu spotkań.

Agencje wymagają również depozytu, referencji od pracodawcy i od poprzedniego landlorda (gospodarza). Agencja może także sprawdzić, czy potencjalny najemca nie jest zadłużony.

Umowy zawierane przez agencje są bardzo szczegółowe i regulują kwestie dotyczące napraw, praw i obowiązków obydwu stron, terminu wypowiedzenia umowy, etc. Umowa najmu określa również rolę agencji nieruchomości:

- » *let only* - po podpisaniu umowy o wynajem, pośrednictwo agencji wygasa,
- » *management* - przez cały okres trwania umowy agencja ma obowiązek sprawowania opieki nad mieszkaniem/domem oraz prawidłowym przebiegiem najmu.

Opłaty z którymi należy się liczyć wynajmując mieszkanie lub dom przez agencję to:

- » miesięczny czynsz płatny z góry,
- » depozyt w wysokości miesięcznego czynszu (niektóre agencje wymagają depozytu w wysokości 6-tygodniowego czynszu),
- » opłata za referencje (w wysokości £20-100 - kwotę tę można czasem negocjować),
- » opłata za spisanie umowy najmu,
- » koszty wykonania inwentarza.

Należy pamiętać, że wynajęcie mieszkania wiąże się nie tylko z czynszem i rachunkami za gaz, wodę i prąd, ale także opłatą abonamentu za telewizję i podatku w urzędzie gminy (*council tax*), który wynosi kilkaset funtów rocznie.

Z podatku tego zwolnieni są studenci studiów dziennych (*full time students*).

Więcej informacji:

- » *0808 800 4444* - bezpłatna infolinia organizacji Shelter w sprawach mieszkaniowych, czynna od 8:00 do 24:00, 7 dni w tygodniu

www.shelter.org.uk

WYNAJMOWANIE POKOJU

Właściciel nieruchomości, który odnajduje pokoje powinien posiadać zezwolenie od Urzędu Dzielnicowego na prowadzenie takiej działalności.

Korytarze nieruchomości powinny mieć oznakowaną drogę ewakuacyjną oraz zaopatrzone być w gaśnice i instrukcje BHP.

Ogłoszenia z ofertami wynajmu pokoi można znaleźć w wielu polskich i angielskich gazetach, poza tym na wystawach sklepowych i tablicach ogłoszeniowych w supermarketach.

Przed podjęciem decyzji o wynajęciu pokoju warto sprawdzić, czy okolica, w której położony jest dom lub mieszkanie jest bezpieczna po zmroku.

WAŻNE!

Przy wynajmie pokoju, mieszkania, czy domu pamiętajmy, iż powinniśmy otrzy-

mać zaświadczenie - Gas Safety Certificate.

UWAGA!

Wynajmując pokój czynsz płaci się na ogół tygodniowo. Przy każdej płatności trzeba uzyskać pokwitowanie od osoby przyjmującej opłatę. Przed podpisaniem umowy warto upewnić się czy nie ma dodatkowych kosztów wynajmu (np. rachunków) oraz ustalić terminy płatności, a także okres wypowiedzenia.

Przydatne strony internetowe:

www.londynek.net
www.pajeczyna.pl
www.gumtree.com
www.spareroom.co.uk
www.intolondon.com
www.loot.com
www.findaflat.com

KUPNO NIERUCHOMOŚCI

Zakup nieruchomości jest wspaniałą inwestycją na przyszłość, a na przestrzeni kilku lat może okazać się tańszą formą mieszkania niż wynajem.

Aby kupić dom lub mieszkanie nie jest konieczne posiadanie całej wymaganej kwoty. Banki oraz towarzystwa mieszkaniowe (patrz Konto w Banku) oferują możliwość zaciągnięcia kredytu hipotecznego (tzn. *mortgage*).

Zakup nieruchomości będzie wiązać się także z dodatkowymi kosztami:

- » koszty oględzin i pomiarów (*survey fees*),
- » koszty wyceny (*valuation fees*),
- » podatek od zakupu nieruchomości (*Stamp Duty Land Tax*),
- » opłata za wpis do księgi wieczystej (*Land*

Registry Fee),

- » badanie przeprowadzone przez władze lokalne (*Local Authority Search*),
- » prowizje, jeśli występują, pobierane przez udzielającego kredytu lub osobę (doradcę ds. kredytów hipotecznych lub instytucję), która pośredniczy w uzyskaniu kredytu,
- » koszty kancelarii prawnej,
- » VAT,
- » koszty związane z przeprowadzką.

Aby znaleźć odpowiednią nieruchomość można skontaktować się z miejscowym biurem nieruchomości, a także przeglądać ogłoszenia w prasie i w internecie.

Domy w Wielkiej Brytanii mają najczęściej status *freehold*, co oznacza, że zarówno

budynek jak i znajdujący się pod nim grunt należą do właściciela nieruchomości.

Niektóre domy oraz prawie wszystkie mieszkania mają status *leasehold* (rodzaj dzierżawy), co oznacza że grunt należy do kogoś innego, a tylko nieruchomość znajdująca się na tym gruncie może zostać zakupiona. W takim przypadku właściciel gruntu może zażądać opłat za dzierżawę gruntu (co też zazwyczaj czyni).

Jeśli do tego doliczyć koszty związane z utrzymaniem posesji (dach, trawniki, wywóz śmieci, itd.) to może się okazać, że dodatkowe opłaty wyniosą kilkaset funtów rocznie. Dlatego osoby decydujące się na zakup nieruchomości mającej status *leasehold* powinny upewnić się, jakiej wysokości będą ewentualne opłaty.

Przed podjęciem decyzji o zakupie warto porównać ceny na rynku nieruchomości. Przyjęło się, że potencjalny kupiec odwiedza nieruchomość dwa lub trzy razy zanim złoży ofertę. Należy także upewnić się, jaki jest stan techniczny budynku oraz czy w miejskim planie zabudowy przewidziane są duże inwestycje lub budowa drogi w najbliższym sąsiedztwie danej nieruchomości.

Po dokonaniu wyboru można złożyć ofertę za pośrednictwem biura nieruchomości.

KREDYT HIPOTECZNY

Bank lub towarzystwo mieszkaniowe zanim wyda decyzję o udzieleniu kredytu musi sprawdzić zdolność kredytową potencjalnego kredytobiorcy.

W związku z tym, osoba starająca się o kredyt zostanie poproszona o udokumentowanie stałego źródła dochodu oraz jego wysokości (poprzez przedstawienie takich dokumentów jak umowa o pracę, formularz P60, odcinki

z wypłatą z kilku ostatnich miesięcy, dane dotyczące pracodawcy oraz *National Insurance Number*.

Podstawą udzielenia kredytu jest posiadanie własnego wkładu w wysokości przynajmniej 10-15% wartości nieruchomości.

Klienci zobowiązani są również do przedstawienia informacji dotyczących posiadanych przez nich zobowiązań finansowych, gdyż mogą one rzutować na wysokość oferowanego kredytu.

Zgodnie z powszechnie panującymi zasadami klient musi dostarczyć informacje dotyczące historii trzech ostatnich lat zamieszkania, co uwzględnia również pobyt poza granicami Wielkiej Brytanii.

Ponadto wymagane jest okazanie dowodu tożsamości oraz adresu zamieszkania, np. paszportu, dowodu osobistego, prawa jazdy, rachunków związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, bądź wyciągu z banku. Jeżeli nieruchomość nabywana jest przez więcej niż jedną osobę, przedłożenie powyższych dokumentów wymagane jest od każdej z osób.

W trakcie załatwiania formalności można skorzystać z pomocy doradcy finansowego, którego usługa jest w większości przypadków płatna.

Przy zaciąganiu kredytu pomocna może okazać się rejestracja na liście głosujących (patrz: rejestracja na liście uprawnionych do głosowania).

W związku z kryzysem ekonomicznym okres oczekiwania na uzyskanie kredytu w ostatnim czasie znacznie się wydłużył. Większość banków zaostrzyła również zasady udzielania kredytów.

PODRÓŻ DO/Z WIELKIEJ BRYTANII

LINIE LOTNICZE

Wiele linii lotniczych ma w swojej ofercie loty z Wielkiej Brytanii do największych miast w Polsce. Warto pamiętać, że bilety zakupione z dużym wyprzedzeniem są tańsze od kupowanych w ostatniej chwili.

Tanie linie lotnicze oferują loty z mniej popularnych lotnisk (np. Luton lub Stanstead

w Londynie), do których dojazd kosztuje więcej niż do tych bardziej popularnych (Heathrow, City Airport).

Również godziny wylotu mogą być mniej atrakcyjne niż przy ofercie tradycyjnych przewoźników, np. bardzo wcześnie rano lub późno wieczorem. Należy o tym pamiętać przy planowaniu podróży z lotniska.

AUTOKARY I AUTOBUSY DALEKOBIEŻNE

Obecnie istnieje doskonale rozwinięta sieć połączeń autobusowych do Polski. Ceny biletów są zróżnicowane w zależności od terminu planowanego przejazdu, a wielu przewoźników oferuje różnego rodzaju zniżki.

Autobusy dalekobieżne (*coaches*) kursują przeważnie na tych samych trasach i z podobną częstotliwością co pociągi.

Podróżowanie nimi jest dużo tańsze, ale czas podróży może okazać się nawet dwa

razy dłuższy niż w przypadku przejazdu koleją. Główny przewoźnik National Express oferuje przewozy do największej liczby miejsc. Na najpopularniejsze trasy, a w weekendy i wakacje na wszystkie, bilety najlepiej kupować z dużym wyprzedzeniem.

Na wielu trasach istnieje możliwość nabycia biletów z dużą zniżką, jeżeli są one kupowane przez internet i odpowiednio wcześniej.

Rezerwacja biletów oraz więcej informacji: www.nationalexpress.com

SINDBAD
Prywatne Biuro Podróży

Komu w drogę temu Sindbąd!

Regularne połączenia autokarowe z ponad 30 miast w Wielkiej Brytanii do Polski i innych państw europejskich

Możliwość płacenia kartami:

Sindbad Travel Ltd
18 Colonnade Walk
126 Buckingham Palace Road
Victoria, London SW1W 9SH

Tel: **0870 850 2054**
Tel: **0207 828 9008**
Fax: **0207 828 7070**
e-mail: london@sindbad.pl

pn-pt: 08.30 - 20.00, sb 08.30 - 14.00, ndz: 10.00 - 14.00

POCIĄGI

Kolej to szybki, ale droższy od autobusów sposób podróżowania. Bilety można kupić na stacjach, w większych biurach podróży, przez internet, a u niektórych przewoźników także w pociągu. Na najpopularniejsze dalekobieżne trasy (np. z Londynu do Manchesteru, Liverpoolu, Leeds czy Newcastle) lepiej jest rezerwować miejsca z wyprzedzeniem.

Więcej informacji:

www.britishrail.com
www.nationalrail.co.uk
www.silverlink-trains.com
www.firstgreatwestern.co.uk
www.nationalexpress.com
www.virgintrains.co.uk

KOMUNIKACJA W LONDYNIE

METRO - LONDON UNDERGROUND/THE TUBE

Metro to najszybszy sposób poruszania się po mieście. W Londynie jest dwanaście linii metra oznaczonych różnymi kolorami i tak np. *Picadilly Line* ma kolor granatowy, *Hammersmith & City* - różowy, a *Jubilee* - szary. Na każdej stacji umieszczone są duże mapy z wszystkimi liniami metra, ponadto są tam dostępne bezpłatne mapy linii oraz ulotki informujące o cenach za przejazdy. W każdym wagonie znajduje się schemat danej trasy z poszczególnymi stacjami.

Londyn podzielony jest na sześć stref (pierwsza strefa obejmuje centrum miasta).

Cena biletu uzależniona jest od stref, przez które przejeżdża podróżujący. Najdroższe bilety są za trasy obejmujące pierwszą strefę.

Bilet można wybrać w zależności od częstotliwości korzystania z metra:

- » *Single* - bilet na podróż w jedną stronę,
- » *Return* - bilet w obie strony,
- » *One day travelcard* - jednodniowy bilet na nieograniczoną ilość przejazdów w określonych strefach (dotyczy również autobusów, pociągów, DLR),
- » *One week travelcard* - tygodniowy bilet na określone strefy.

Dzieci poniżej 5-ego roku życia pod opieką osoby dorosłej mogą bezpłatnie podróżować po Londynie wszystkimi środkami komunikacji publicznej.

Dzieci w wieku 5-10 lat mogą korzystać bezpłatnie z przejazdów autobusami oraz tramwajami bez konieczności okazywania karty ze zdjęciem. W innych pojazdach, aby podróżować na tych samych zasadach muszą okazać kartę ze zdjęciem, chyba że towarzyszy im dorosła osoba z ważnym biletem.

Zniżki na przejazdy przysługują młodzieży uczącej się w trybie dziennym oraz studentom uczelni zarejestrowanych w *Transport for London*. Dokładne informacje w języku polskim dostępne są na stronie:

www.tfl.gov.uk/tfl/languages/polski

Bilet jednodniowy lub okresowy na metro pozwala również na korzystanie z innych form komunikacji (pociąg, kolejka miejska) w obrębie stref, które obejmuje oraz z autobusów we wszystkich strefach.

Oyster Card

Karta *Oyster* jest najtańszą formą płatności za przejazdy komunikacją miejską. Jest to elektroniczna karta, która zastępuje papierowy bilet typu *Travelcard* czy *Buss Pass*.

Transport i telekomunikacja

Przy korzystaniu z karty Oyster cena biletu okresowego jest taka sama, jak przy zakupie biletu papierowego, ale dużo tańsze są jednorazowe przejazdy metrem i autobusami, opłacane z konta przedpłaconego (*pre-pay*).

Środki na karcie można ulokować z wyprzedzeniem, ale korzysta się z nich w momencie podróży. Nie tracą one ważności,

AUTOBUSY

Autobusy miejskie to znacznie tańsza od metra forma podróżowania. Należy jednak pamiętać, że przy dłuższych trasach oraz w godzinach szczytu przejazd autobusem zajmie znacznie więcej czasu.

Brytyjska komunikacja autobusowa jest doskonale rozwinięta. Mapy z trasami auto-

TAXI

W Londynie można spotkać dwa rodzaje taksówek. Najpopularniejszymi, najbezpieczniejszymi i zazwyczaj droższymi są *black cabs* (czarne taksówki).

Kierowcy tych taksówek znakomicie znają Londyn, a przede wszystkim zarejestrowani są w *Public Carriage Office* (przedsiębiorstwie taksówkowym), dzięki czemu w razie jakichkolwiek problemów można zawsze dochodzić swoich praw.

Taksówka może przewozić jednorazowo do pięciu osób. Podświetlony znak TAXI na dachu oznacza, że jest ona do dyspozycji. Kierowca nie może zażądać opłaty za bagaż lub dodatkowych pasażerów, ale może doliczyć do rachunku, np. opłatę za zabrudzenie pojazdu (*soiling charge*).

Tabele opłat za przejazd taksówką oraz lista dodatkowych opłat zamieszczona jest

a rejestracja karty pozwoli je zabezpieczyć na wypadek zgubienia lub kradzieży karty.

Należy pamiętać, aby dotknąć kartą Oyster do czytnika na początku i na końcu podróży. Osoby korzystające z przedpłaconego konta, które nie dotkną czytnika zaptacą maksymalną opłatę za przejazd.

busów umieszczone są na niektórych przystankach, można je także otrzymać na stacji metra.

Cena biletu zależy od jego rodzaju.

Można kupić bilet jednorazowy lub:

- » *One Day Bus Pass* - bilet jednodniowy,
- » *One Week Bus Pass* - bilet tygodniowy,
- » *One Month Bus Pass* - bilet miesięczny.

na stronie:

www.tfl.gov.uk/tfl/languages/polski

Drugim rodzajem taksówek są tzw. *mini cabs*, czyli prywatne samochody, których kierowcy zrzeszeni są w prywatnych firmach. Powinny być one tańsze od *black cabs*, ale zdarza się, że nieuczciwy kierowca zażąda bardzo wysokiej opłaty.

Mini cab można zamawiać telefonicznie lub bezpośrednio w biurach, które zazwyczaj mają siedzibę przy głównych ulicach. Kierowca *mini cab*'a nie powinien zatrzymać się na znak przechodnia - ten przywilej zarezerwowany jest dla kierowców *black cabs*.

UWAGA!

Zdecydowanie odradzamy samotnie podróżującym kobietom wsiadanie do innych niż zamówione drogą telefoniczną *mini cabów* - często zdarzają się gwałty i kradzieże.

TELEKOMUNIKACJA

TELEFON

Telefon komórkowy

Posiadanie telefonu komórkowego z angielskim numerem jest podstawą poszukiwania pracy w Wielkiej Brytanii. Do wyboru są telefony wraz z kartą SIM (system na kartę) lub sam pakiet startowy, którego można używać z własnym telefonem.

Można również zdecydować się na miesięczny abonament. W tym przypadku konieczne będzie potwierdzenie adresu, wyciąg z konta lub ważna karta kredytowa gwarantująca wypłacalność posiadacza. Przy zawieraniu umowy należy zawsze dokładnie zapoznać się z jej treścią, gdyż jej zerwanie przed upływem określonego terminu może wiązać się z bardzo wysokimi opłatami.

Koszt zakupu zestawu startowego to około £5. Przed dokonaniem wyboru warto porównać opłaty za SMS-y, rozmowy lokalne i do innych sieci komórkowych oraz do Polski, a także sprawdzić ile będzie kosztował roaming.

W Wielkiej Brytanii dostępne są usługi następujących operatorów telefonii komórkowej: Orange, Vodafone, O2, 3, T-Mobile, Virgin-Mobile, Take5, BT i Fresh Mobile.

Telefon stacjonarny

Decydując się na telefon stacjonarny należy sprawdzić, który z operatorów (BT bądź NTL) jest dostępny w danej okolicy, a następnie

skontaktować się z biurem obsługi klienta:

- » BT 0800 800 150
- » NTL 0845 045 0019

Tanie rozmowy z Polską

Operatorzy zarówno telefonii komórkowych jak i telefonii stacjonarnej w ostatnim czasie znacznie obniżyli ceny połączeń do Polski i w zależności od rodzaju abonamentu, jedna minuta rozmowy z Polską może kosztować jedynie 5p.

Istnieje również możliwość tanich rozmów z Polską za pomocą specjalnych międzynarodowych kart telefonicznych. Posiadacz telefonu nic nie płaci, gdyż dzwoni się pod **bezpłatny numer 0800**, a koszt rozmowy odejmowany jest z limitu karty. Karty te można zazwyczaj kupić w *newsagents*.

Osoby mające dostęp do internetu mogą skorzystać z programu Skype.

W nagłym wypadku można skorzystać z usługi Poland Direct TP. Aby zadzwonić z Wielkiej Brytanii na koszt odbiorcy w Polsce należy wybrać numer **00 800 0480 0480** (zarówno z telefonu BT jak i Cable&Wireless), poczekać na zgłoszenie się operatora z centrali telefonicznej w Polsce, podać swoje nazwisko oraz nazwisko i numer telefonu osoby, z którą chce się rozmawiać. Połączenie zostanie zrealizowane po uzyskaniu od rozmówcy zgody na zapłacenie za rozmowę.

INTERNET

W Wielkiej Brytanii bardzo szybko i bez zbędnych problemów można podłączyć w domu szerokopasmowy dostęp do internetu tzw. *broadband*.

Opłaty miesięczne rozpoczynają się od około £10, w zależności od proponowanej wielkości transferu. Z internetu skorzystać można również w kawiarenkach internetowych oraz bibliotekach.

JAK SKUTECZNIE SZUKAĆ PRACY

Większość brytyjskich pracodawców wymaga dobrej znajomości języka angielskiego, dlatego warto wcześniej pomyśleć o kursie językowym. Przy szukaniu pracy przydatne będą dyplomy, świadectwa, wszelkie dokumenty potwierdzające zdobyte kwalifikacje oraz umiejętności - przetłumaczone na język angielski.

Dobrze przygotowane CV jest kluczem do znalezienia pracy. Pracodawcy zwracają szczególną uwagę na zakres obowiązków jakie dana osoba wykonywała na poprzednich stanowiskach oraz kwalifikacje, tzw. personal profile (czyli umiejętności, które mogą być przydatne do wykonywania danego zawodu).

Pisząc CV należy uwzględnić następujące punkty:

- » dane osobowe,
- » doświadczenie zawodowe z uwzględnieniem zajmowanego stanowiska i krótkiego opisu zakresu obowiązków,
- » wykształcenie,
- » umiejętności/kursy,
- » języki obce z uwzględnieniem stopnia biegłości, np. *English: Basic* - podstawowy, *Intermediate* - średniozaawansowany, *Communicative* - komunikatywny, *Advanced* - zaawansowany, *Fluent* - płynny w mowie i piśmie.

Pomocne w znalezieniu zatrudnienia mogą okazać się zarówno państwowe urzędy zatrudnienia (*Job Centre Plus*), jaki i prywatne agencje pośrednictwa pracy.

Stawki za godzinę są zróżnicowane w zależności od zajmowanego stanowiska (patrz również: Minimalna Płaca Krajowa). Pracodawca

powinien odprowadzić podatek oraz ubezpieczenie społeczne.

Ważne jest również to, aby zakres obowiązków był szczegółowo określony, a kontrakt z pracodawcą podpisany natychmiast po podjęciu pracy wraz z dokumentem P46. Po ustaniu stosunku pracy pracodawca powinien wystawić pracownikowi dokument P45 - niezbędny do rozliczenia podatkowego.

UWAGA!

W Wielkiej Brytanii pobieranie wszelkich opłat w zamian za znalezienie pracy jest nielegalne - możesz ten fakt zgłosić na policję. Wyłudzenie pieniędzy pod pozorem opłaty rejestracyjnej jest nielegalne.

Bardzo popularnym sposobem poszukiwania pracy jest internet. Swoje usługi w tym zakresie oferuje wiele portali internetowych, skierowanych do ludzi poszukujących zatrudnienia praktycznie we wszystkich branżach i na wszystkich stanowiskach.

Oferty pracy pogrupowane według sektora, zawodu i oczekiwań zarobkowych można przeglądać bezpośrednio na danej stronie lub zarejestrować się, by wybrane oferty otrzymywać drogą elektroniczną.

Osoby z nietypowymi kwalifikacjami, powinny rozważyć zamieszczenie ogłoszenia o poszukiwaniu pracy w prasie lub internecie.

Wybrane strony internetowe, oferujące zatrudnienie w poszczególnych sektorach:

» *Rachunkowość i finanse*

www.clickajob.co.uk

www.acjobs.com

www.cityjobs.com

www.gaapweb.com

NIE DAJ SIĘ OSZUKAĆ – zorganizuj się

Zapisz się do związku zawodowego

- ✓ Znaj swoje prawa
- ✓ NIE daj się wykorzystać do podcinania płac kolegów
- ✓ NIE gódź się na głodowe stawki
- ✓ NIE daj się zmusić do pozornego samozatrudnienia
- ✓ NIE płać za wyposażenie ochronne
- ✓ Proś o angielskojęzyczne szkolenie BHP
- ✓ Sprawdzaj wszystkie potrącenia za zakwaterowanie, przejazdy i koszty administracyjne.

*Jeszcze dziś
porozmawiaj ze związkiem
Unite – the Union.*

*Odwiedź
www.unitetheunion.com
aby dowiedzieć się więcej.*

unite
the UNION

- » *Administracja/praca biurowa*
www.jobserve.co.uk
www.jobsworld.co.uk
www.select.co.uk
www.telepeople.com
www.jobsfor.com
 - » *Opieka/zdrowie i opieka socjalna*
www.communitycare.co.uk
www.bluecare.co.uk
www.nursingnetuk.com
www.nursingabroad.net
www.chemjobs.net
www.london-probation.org.uk
www.gisajob.com/Research-jobs.html
 - » *Opieka nad dziećmi*
www.greatcare.co.uk
www.eezofminders.co.uk
www.childcarejobs.co.uk
www.bestbear.co.uk
 - » *Agencje rekrutacyjne*
www.agencycentral.co.uk
www.jobsworld.co.uk/agencies.html
www.recruit-online.co.uk
www.jobsite.co.uk
- Agencje rekrutacyjne online**
- » *Jobserve*
<http://www.jobserve.co.uk>
 - » *Jobsites*
<http://www.jobsites.co.uk>
- » *Online Recruitment*
<http://www.onrec.com>
 - » *Monster*
<http://www.monster.co.uk>
 - » *Jobs Unlimited*
<http://www.jobsunlimited.co.uk>
 - » *Reed*
<http://www.reed.co.uk>
 - » *Hays Montrose*
<http://www.hays-montrose.co.uk>
 - » *Job Searchers*
<http://www.jobsearchers.co.uk>
 - » *Career Path*
<http://www.careerpath.com>
 - » *Career in Construction*
<http://www.careersinconstruction.com>
 - » *Logistics-Executives*
<http://www.logistics-executives.com>
 - » *ABRS*
<http://www.abrs.com>
 - » *Diamond Resourcing*
<http://www.diamonoresourcing.com>
 - » *Adeptive*
<http://www.adeptive.net/eurolondon>
 - » *Michael Page*
<http://www.michaelpage.co.uk>
 - » *Skill Frame*
<http://www.skillframe.co.uk>
 - » *Price Jam*
<http://www.pricejam.co.uk>
 - » *First People Solutions*
<http://www.firstpeoplesolutions.co.uk>

WOLONTARIAT

Największą korzyścią płynącą z pracy jako wolontariusz jest zdobywanie wiedzy, doświadczenia zawodowego oraz doskonalenie znajomości języka. W ten sposób można również uzyskać wymagane dla znalezienia pracy referencje.

W Wielkiej Brytanii działa wiele organizacji, które oferują pracę wolontariuszom. Kandy-

dat na wolontariusza może zostać poproszony o przedstawienie referencji (od poprzedniego pracodawcy, organizacji lub osoby prywatnej, która będzie mogła potwierdzić uczciwe zamiary), zaświadczenia o niekarności, czyli *CRB check* - więcej na stronie www.crb.gov.uk.

Następnie odbędzie się rozmowa kwalifikacyjna (*interview*).

Strony internetowe z ofertami dla wolontariuszy:

www.do-it.org.uk

www.cat.org.uk

www.volunteering.org.uk

www.timebank.org.uk

www.bunac.org.uk

www.vde.org.uk www.charityjob.co.uk

www.redcross.org.uk

www.wrvs.org.uk

JAK SPRAWDZIĆ WIARYGODNOŚĆ POŚREDNIKA

Aby sprawdzić czy dana firma lub agencja pośrednictwa pracy jest zarejestrowana jako legalny podmiot gospodarczy działający w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (*Ltd.*) można skorzystać z następującej strony internetowej:

www.companieshouse.gov.uk

Jeśli dana firma nie posiada wpisu, znaczy to, że nie istnieje legalnie jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Firmy mogą funkcjonować także jako tzw. *partnership* (czyli spółka cywilna, nieobjęta obowiązkiem rejestracji) lub tzw. *sole trade* (czyli jednoosobowa spółka, również nieobjęta obowiązkiem rejestracji). W praktyce jednak każda duża firma lub agencja pośrednictwa zarejestrowana jest jako spółka z o.o. (*Ltd.*)

Przy wyborze firmy lub agencji pośrednictwa warto zwrócić uwagę na kilka spraw:

- » Zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i w Irlandii za usługi agencji pośrednictwa pracy płaci potencjalny pracodawca. Agencja nie ma prawa żądać opłat za znalezienie pracy od potencjalnego pracownika. Fakt taki powinien zostać zgłoszony na policję lub do lokalnego oddziału Trading Standards (wydział do spraw handlu i usług w urzędzie dzielnicowym).
- » Należy być ostrożnym jeśli w ogłoszeniu lub w ofercie pracy nie podano pełnego adresu siedziby biura agencji.
- » Jeśli w ogłoszeniu podano jedynie numer komórkowy (rozpoczynający się od 07 lub

+447) również należy być czujnym. Szanująca się agencja powinna posiadać numer stacjonarny (np. w Londynie zaczynający się od 020 lub +4420 z zagranicy)

- » Jeżeli przedstawiciel agencji chce umówić się na spotkanie w prywatnym mieszkaniu, nie korzystaj z oferty takiego biura.

Każda agencja musi być zarejestrowana w *HM Revenue & Customs*, czyli brytyjskim urzędzie podatkowym. Każda działalność gospodarcza ma zatem odpowiedni numer rejestracyjny. Legalnie działająca firma nie będzie się obawiała podania tego numeru.

Największe agencje pośrednictwa pracy zarejestrowane są w *Recruitment & Employment Confederation (REC)*, czyli Konfederacji Rekrutacji i Zatrudnienia. Z REC można skontaktować się:

Recruitment & Employment Confederation

Albion House

Chertsey Road

Woking Surrey GU21 6BT

telefon:

020 7009 2100

fax:

020 7935 4112

e-mail:

info@rec.com

www.rec.com

Użytecznym źródłem informacji o firmach są także brytyjskie izby handlowe. Więcej informacji udzieli:

The British Chambers of Commerce

65 Petty France, London SW1H 9EU

telefon:

020 7654 5800

fax:

020 7654 5819

e-mail:

info@britishchambers.org.uk

www.britishchambers.org.uk

BĄDŹ OSTROŻNY!

Na stronie internetowej

www.kraz.praca.gov.pl

znajdują się wykazy agencji wpisanych do Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnie-

nia (KRAZ).

Każda agencja wpisana do rejestru otrzymuje certyfikat uprawniający ją do prowadzenia działalności. Jeżeli takiego certyfikatu nie posiada, to znaczy że działa nielegalnie.

ZATRUDNIENIE CZY PRACA NA WŁASNY RACHUNEK?

Bardzo istotne jest rozróżnienie samozatrudnienia od zatrudnienia. Poniższe pytania mogą pomóc w określeniu statusu.

Są to pytania generalne, nie odnoszące się do żadnej konkretnej osoby. Sytuacja każdego pracownika jest inna.

Odpowiedź „tak” na poniższe pytania, może oznaczać, że jesteś samozatrudniony:

- » Czy masz ostateczne słowo, jak ma być prowadzona/wykonywana przez Ciebie praca?
- » Czy ryzykujesz swoimi prywatnymi środkami pieniężnymi, aby wykonać zlecenie?
- » Czy bierzesz odpowiedzialność za ponoszone straty oraz czy dochody trafiają bezpośrednio do ciebie?

- » Czy dostarczasz potrzebnego sprzętu do twojej pracy - nie tylko małych narzędzi, w które sami zaopatrują się pracownicy?
- » Czy możesz zatrudniać pracowników do pracy, którą ci zlecono? Czy wypłacasz im wynagrodzenie z własnej kieszeni?
- » Czy do ciebie należy obowiązek dokonania poprawek źle wykonanej pracy we własnym czasie i na twój koszt?

Jeżeli odpowiesz na większość z nich przecząco prawdopodobnie jesteś zatrudnionym.

W Wielkiej Brytanii, w zależności od wykonywanej pracy, jej charakteru, rodzaju współzależności od zatrudniającego oraz ponoszonych bądź nie nakładów i kosztów można mieć status pracownika bądź robotnika.

FORMALNOŚCI

PROGRAM REJESTRACJI PRACOWNIKÓW - WORKER REGISTRATION SCHEME

Od dnia 1 maja 2004 r. większość obywateli nowych krajów członkowskich UE pracujących w Zjednoczonym Królestwie podlega obowiązkowi rejestracji w ramach Programu Rejestracji Pracowników.

Obowiązek rejestracji dotyczy tych, którzy:

- » podjęli nową pracę po 1. maja 2004 r.,
- » podjęli pracę w Zjednoczonym Królestwie

przed 1 maja 2004 r. bez zezwolenia lub naruszając przepisy imigracyjne,

- » pracując tymczasowo lub krótkoterminowo,
- » pracując i studiując.

Nieobjęci tym programem, czyli zwolnieni z obowiązku rejestracji są:

- » osoby samozatrudnione,
- » osoby, które do dnia 30 kwietnia 2004 r. przepracowały legalnie na terenie Zjednoczonego Królestwa 12 miesięcy bez prze-

rwy (wszystkie przerwy nie były łącznie dłuższe niż 30 dni),

- » osoby, które 30 kwietnia 2004 r. posiadały zezwolenie na wjazd lub pobyt w Zjednoczonym Królestwie, niepodlegający warunkom ograniczającym prawo do zatrudnienia,
- » świadczą usługi na terenie Zjednoczonego Królestwa na rzecz pracodawcy prowadzącego działalność poza jego granicami.

Rejestracja w *Home Office* powinna być dokonana w ciągu 30 dni od rozpoczęcia pracy.

Należy w tym celu wypełnić formularz dostępny wraz z wyjaśnieniami w języku polskim na stronie *Home Office UK Border Agency*:

www.ukba.homeoffice.gov.uk/working-in-theuk/eea/wrs/workers

Po dokonaniu rejestracji otrzymuje się kartę rejestracyjną oraz certyfikat. Pracodawca otrzymuje kopię dokumentu.

Do pierwszego wniosku należy dołączyć:

- » list od pracodawcy potwierdzający datę rozpoczęcia pracy,
- » dwa kolorowe zdjęcia paszportowe,
- » ważny paszport lub dowód osobisty,
- » opłatę £90 (czek lub *Postal Order* z pocztą).

Formularz należy wysłać przesyłką poleconą - *Recorded Delivery* (i zachować dowód nadania) na adres: *Worker Registration Scheme, PO BOX 492, Durham DH99 1WU*

W razie jakichkolwiek problemów z wypełnieniem formularza należy skontaktować się z Biurem Obsługi Klienta ds. Pozwoleń na Pracę w godzinach 9:00-17:00, od poniedziałku do piątku:

telefon: 011 4207 4074

fax: 011 4207 4000

e-mail: wpcustomers@ind.homeoffice.gsi.gov.uk

Proces rejestracji trwa od dwóch do czterech tygodni. Jeśli do zgłoszenia został dołączony paszport lub dowód osobisty, który jest jedynym dokumentem tożsamości, nie należy planować podróży, w ciągu miesiąca od wysłania wniosku.

W ciągu pierwszych 12 miesięcy w razie zmiany pracodawcy lub podjęcia dodatkowej pracy, trzeba złożyć wniosek do Działu Programu Rejestracji Pracowników w celu wydania nowego zaświadczenia, upoważniającego do pracy u nowego pracodawcy. Do kolejnych wniosków nie trzeba już dołączać opłaty.

Program Rejestracji Pracowników opiera się na ciągłości zatrudnienia, dlatego nie ma ograniczenia co do liczby pracodawców, u których podejmuje się pracę w tym samym czasie. Po upływie roku kalendarzowego bez przerw w zatrudnieniu (dopuszczalne jest łącznie 30 dni przerwy) nie ma już konieczności rejestracji w programie WRS.

Rejestracja jest obowiązkiem i leży w interesie osoby zatrudnionej. Stanowi ona podstawę ubiegania się o większość zasiłków oraz *Residence Permit* (patrz: prawo pobytu).

UWAGA!

Nieuczciwi pośrednicy często wyłudniają pieniądze od osób poszukujących pracy pod pozorem opłaty rejestracyjnej. Rejestracji dokonuje się dopiero po rozpoczęciu pracy. W przypadku wątpliwości poproś o list potwierdzający zatrudnienie i zarejestruj się samodzielnie.

PODATKI I POTRĄCENIA Z WYNAGRODZENIA

Każda osoba rozpoczynająca pracę otrzymuje w miejscu zatrudnienia do wypełnienia formularz *PAYE - notice of new employee (P46)*.

Więcej informacji na ten temat dostarczy Urząd Podatkowy, czyli *HM Revenue & Customs*.

Wyliczenie potrąceń z wynagrodzenia należy do obowiązku pracodawcy. Jeżeli poza podatkami i składkami ubezpieczeniowymi pracodawca dokonuje potrąceń za ubiór służbowy lub transport, to wynagrodzenie po odliczeniach musi być na poziomie co najmniej płacy minimalnej.

Jeżeli pracodawca zapewni również zakwaterowanie, to może z tego tytułu potrącić opłatę w wysokości £4.51 za dzień lub

£31.57 tygodniowo.

Wiecej informacji na stronie:

www.direct.gov.uk/en/Employment/Employees/TheNationalMinimumWage

lub pod numerem telefonu 0800 917 2368.

Przed podpisaniem umowy można zwrócić się o poradę do Biura Porad Obywatelskich (patrz: *Citizen Advice Bureau*).

NUMER UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO - NATIONAL INSURANCE NUMBER (NINO)

Posiadanie tego numeru jest obowiązkiem dla każdego, kto podejmuje pracę w Wielkiej Brytanii.

Jest to pierwsza formalność, której należy dokonać po przyjeździe do Zjednoczonego Królestwa. Numer ten potwierdza rejestrację w brytyjskim systemie podatkowym i ubezpieczeń społecznych. Jest to odpowiednik polskiego numeru NIP.

Posiadanie numeru leży w Twoim interesie, ponieważ umożliwia prawidłowe odprowadzanie składek na konto przyszłej emerytury oraz korzystanie z przysługujących przywilejów.

Również pracodawca będzie wymagać posiadania tego numeru.

Osoby samozatrudnione mają również obowiązek uzyskania NINO. Aktualne stawki

ubezpieczenia dla osób zatrudnionych i samozatrudnionych znajdziesz na stronie:

www.hmrc.gov.uk/rates/nic.htm

W celu uzyskania numeru musisz zadzwonić na numer 0845 6000 643 w godzinach od 8:00 - 20:00 i umówić się na spotkanie.

W trakcie rozmowy zostaniesz poproszony o podanie imienia, nazwiska, daty urodzenia i adresu zamieszkania w Wielkiej Brytanii, pod który zostanie wysłane zawiadomienie o miejscu, dacie i godzinie rozmowy.

W zawiadomieniu zostanie przysłana lista dokumentów, które powinieneś ze sobą zabrać.

Podanie możesz złożyć również w najbliższym Urzędzie Pracy tzn. *Job Centre Plus* (adresy można sprawdzić na stronie www.jobcentreplus.gov.uk) lub Urzędzie ds. Ubezpieczeń Społecznych (*Social Security Office*).

REJESTRACJA WŁASNEJ DZIAŁALNOŚCI

Przed podjęciem decyzji o rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej (*self employment* - samozatrudnienie) trzeba rozważyć plusy i minusy takiego rozwiązania.

Do plusów można zaliczyć: możliwość odliczenia od dochodu takich kosztów jak pa-

liwo, podróże służbowe, a jeżeli pracuje się w domu, to także części czynszu za mieszkanie oraz opłat za media.

Oznacza to niższe podatki oraz bycie swoim własnym szefem, a także samodzielne ustalanie godzin pracy i wymiaru urlopu.

Można wcześniej starać się o *Residence Permit*, a także ubiegać się o zasiłki na tych samych zasadach, co osoba zatrudniona na etacie.

Do minusów niewątpliwie zaliczyć trzeba brak pewności uzyskania stałego dochodu oraz obowiązek płacenia składek na fundusz emerytalny.

Obowiązkiem osoby samozatrudnionej jest zgłoszenie rozpoczęcia działalności w *Inland Revenue*.

Wystarczy wypełnić dwustronicowy formularz CWF 1 i wysłać go na wskazany adres. Formularz ten można otrzymać w każdym oddziale *Inland Revenue*, a także pobrać ze strony internetowej:

www.hmrc.gov.uk/forms/cwf1.pdf

lub zadzwonić pod numer *0845 915 4515* i poprosić o przesłanie druków pocztą.

Działalność trzeba zarejestrować najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od rozpoczęcia pracy na własny rachunek, w przypadku niedopełnienia tej formalności grozi kara finansowa (£100).

Osoby decydujące się na samozatrudnienie nie muszą rejestrować się w ramach programu WRS.

UWAGA!

Świadczenie usług tylko jednej osobie lub firmie może zostać potraktowane przez *Inland Revenue* jako zatrudnienie i konieczna będzie wówczas rejestracja WRS.

Do funkcjonowania firmy niezbędne będzie konto bankowe.

Inne opłaty związane z pracą na własny rachunek to składka na ubezpieczenie społeczne w wysokości £2.40 tygodniowo. Wysokość składki nie zależy od osiąganego dochodu, opłaca się ją co kwartał.

Osoba, której dochód wyniesie w obecnym roku podatkowym mniej niż £5,075 rocznie, zwolniona jest z opłacania jakichkolwiek składek na ubezpieczenie społeczne, także *Class 2*.

Co roku osoba samozatrudniona ma obowiązek składania w urzędzie podatkowym *Tax Return*, czyli rozliczenia podatkowego na podstawie wystawionych faktur (*invoice*) i płacenia należnego podatku.

Rok podatkowy zaczyna się 6 kwietnia i trwa do 5 kwietnia roku następnego, ostateczny termin składania zeznań podatkowych mija 31 stycznia.

Osoby samozatrudnione, które zarabiają więcej niż 68 tysięcy funtów rocznie, mają obowiązek zarejestrowania się jako podatnicy VAT, wystawiania faktur VAT i składania deklaracji podatkowych.

Osoba samozatrudniona jest również zobowiązana do informowania *Inland Revenue* o sposobie płacenia ubezpieczenia społecznego.

Więcej informacji na stronie:

www.hmrc.gov.uk/selfemployed

Small Business Service to rządowa agencja pomagająca osobom przechodzącym na samozatrudnienie - *0845 600 9006* lub strona:

www.businesslink.gov.uk

Przykładowe business plany:

www.homeworking.com/library/business

KARTA CIS (CONSTRUCTION INDUSTRY SCHEME)

Od 6 kwietnia 2007 roku obowiązują nowe przepisy, zgodnie z którymi w *Construction Industry Scheme* nie ma już kart rejestracyjnych, świadectw podatkowych ani vouchers.

Zamiast tego nadawany jest indywidualny numer referencyjny podatnika, który trzeba podać wykonawcy, dla którego się pracuje wraz z imieniem i nazwiskiem oraz numerem ubezpieczenia *National Insurance*.

Vouchers zostały zastąpione przez miesięczne zeznanie, które wypełnia tylko wykonawca.

Do wykonawcy należy sprawdzenie w *HM Revenue & Customs (HMRC)*, czy podwykonawca jest zarejestrowany według programu CIS oraz jak powinien być opłacany (brutto, z potrąceniem zwykłym czy też z potrąceniem wyższym). Jeżeli podwykonawca nie jest znany HMRC, z wypłaty potrącona zostanie wyższa stawka.

Osoby, które dostają wynagrodzenie „po potrąceniu” muszą otrzymać od wykonawcy wykaz płatniczy określający wynagrodzenie oraz potrącenia od wynagrodzenia.

Osoby, które zarejestrowały się w poprzednim CIS (przed 6 kwietnia 2007) nie muszą robić tego ponownie w nowym CIS. Jednakże nowi podwykonawcy, którzy po raz pierwszy rozpoczynają pracę w przemyśle budowlanym po 5 kwietnia 2007 prowadząc własną firmę oraz podwykonawcy, których karta tymczasowa straciła ważność i nie została

odnowiona przed tą datą, powinni się zarejestrować.

By zarejestrować się w nowym systemie CIS należy:

- » zatelefonować pod numer 0845 366 7899,
- » wejść na stronę <http://www.hmrc.gov.uk/cis/getting-started.htm>
- » udać się do najbliższego urzędu *HM Revenue & Customs*.

Osoby, które nie płaciły jeszcze podatku lub składek na ubezpieczenie *National Insurance* zostaną poproszone o przyjscie do urzędu *HM Revenue & Customs* i przedstawienie dwóch dokumentów potwierdzających tożsamość, np.:

- » metryki urodzenia,
- » jakiegokolwiek korespondencji z *Department for Work and Pensions (DWP, Ministerstwo ds. Pracy i Emerytur)* zawierającej numer *National Insurance (NINO)*,
- » rachunku z zakładów użyteczności publicznej, np. za gaz, elektryczność albo telefon z aktualnym adresem zamieszkania,
- » rachunku za podatki miejskie (*council tax*) z aktualnym adresem zamieszkania,
- » paszportu,
- » prawo jazdy.

Informacje o nowym CIS dostępne są pod numerem telefonu informacyjnego CIS 0845 366 7899.

W sprawach porad dotyczących *Self-Assessment (PIT-y - samooszacowania wymiaru podatku)* należy dzwonić pod numer informacyjny 0845 90 00 444.

KARTY CSCS (CONSTRUCTION SKILLS CERTIFICATION SCHEME)

Kartę CSCS otrzymuje się po zdaniu 40-minutowego komputerowego testu z przepisów Bezpieczeństwa i Higieny Pracy (*The Construction Skills Health*

and Safety Test). Egzamin składa się z 35 pytań wielokrotnego wyboru i można go zdawać również po polsku. Centra prowadzące egzaminy otwarte są od poniedziałku do soboty.

Kursy przygotowujące do egzaminu organizowane są przez różne organizacje, prywatne firmy szkoleniowe oraz samych pracodawców.

Szkolenia trwają od dwóch do pięciu dni, a opłaty wahają się w granicach £50-60. Dodatkowo należy zaopatrzyć się w podręcznik (około £9 - dostępny również w języku polskim).

Aby zapisać się na egzamin trzeba podać nazwisko, adres, kod pocztowy, datę urodzenia oraz numer ubezpieczenia społecznego (NINO).

Najłatwiej jest zarezerwować termin egzaminu przez internet:

www.cskills.org

www.cscs.uk.com

www.healthandsafetytest.co.uk

Po rejestracji każdy aplikant otrzymuje list z potwierdzeniem daty oraz miejsca egzaminu. Aby przystąpić do testu należy okazać

powyższy list oraz dokument tożsamości ze zdjęciem.

Karty wydawane są przez *CSCS Limited*. Istnieje ponad 220 różnych typów karty CSCS, np.:

- » *Green Card* zwykle wydawana jest pomocnikom na budowie oraz robotnikom,
- » *Blue Card* oznacza doświadczonego pracownika oraz wykwalifikowanego robotnika,
- » *Gold Card* otrzymuje osoba nadzorująca,
- » *Yellow Card* jest zarezerwowana dla menadżerów.

Aby otrzymać *CSCS Card* dla wykwalifikowanego pracownika trzeba jeszcze odbyć tzw. *Profiling Session* organizowane przez NVQ oraz SVQ mające na celu sprawdzenie wiedzy i zdolności.

Więcej informacji pod numerem telefonu 014 8557 8777.

PRAWA PRACOWNICZE

Wszyscy pracownicy w Wielkiej Brytanii mają podstawowe prawa pracownicze m.in.:

- » prawo do wynagrodzenia nie niższego od ustawowej płacy minimalnej,
- » prawo do płatnego urlopu,
- » ochrona przed dyskryminacją (ze względu na płeć, rasę, wiek, niepełnosprawność, religię czy orientację seksualną),
- » prawo do przerwy na odpoczynek w czasie pracy,

MINIMALNA STAWKA KRAJOWA

Wszyscy pracownicy w Zjednoczonym Królestwie mają prawo do otrzymywania minimalnej legalnej stawki za wykonywaną pracę. W świetle brytyjskiego prawa pracownikiem

jest zarówno osoba posiadająca umowę o pracę, jak i osoba wykonująca pracę bez umowy, nie będąca osobą samozatrudnioną.

Umowa o pracę nie musi mieć formy pisemnej, może być zawarta w formie ustnej lub wynikać z samego faktu wykonywania pracy. Nie ma znaczenia, czy umowa została podpisana bezterminowo, czy na okres tymczasowy.

Prawo do minimalnego wynagrodzenia przysługuje pracownikom pracującym w domu agencyjnym, w niepełnym wymiarze godzin, dorywczy, pracującym na akord bez względu na doświadczenie. Również bez względu na częstotliwość otrzymywania wynagrodze-

nia (miesięcznie, tygodniowo lub dniówki).

Minimalne wynagrodzenie nie przysługuje niektórym uczniom przyuczającym się do zawodu, a także w pewnych przypadkach studentom odbywającym staż w ramach studiów w Wielkiej Brytanii. W razie jakichkolwiek wątpliwości czy w danym przypadku przysługuje minimalne wynagrodzenie, można zadzwonić na infolinię pod numer 0800 917 2368.

Minimalne stawki obowiązujące od 1 października 2009 roku:

- » £5.80 - dla osób w wieku 22 lat i starszych,
- » £4.83 - dla osób w wieku 18-21 lat,
- » £3.57 - dla osób w wieku 16-17 lat.

Jeżeli pracodawca dokonuje odliczeń od wynagrodzenia za ubiór służbowy, transport do pracy lub opłaty agencyjne, to wynagrodzenie po odliczeniach nie może być niższe niż płaca minimalna.

Jedyne odliczenie, które obniży wynagrodzenie poniżej płacy minimalnej, może mieć miejsce tylko wtedy, gdy pracodawca zapewnia zakwaterowanie. Pracodawca może potrącić wówczas £4,51 za dzień lub £31,57 tygodniowo.

Osoby, których wynagrodzenie jest niższe od minimalnego, mogą zadzwonić na infolinię *Pay and Work Rights Helpline 0800 917 2368*, od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00-20:00 oraz w sobotę w godzinach 9:00-13:00 (także anonimowo).

Skargę na pracodawcę można złożyć także e-mailem nmw@hmrc.gov.uk, wypełniając formularz na stronie internetowej www.hmrc.gov.uk/nmw/complaint.htm lub piśmiennie na adres:

National Minimum Wage Enquiries, Freepost PHQ1, Newcastle Upon Tyne NE 98 1ZH.

Agricultural Wages Board udziela informacji na temat minimalnego wynagrodzenia, godzin pracy oraz urlopów dla osób zatrudnionych w rolnictwie:

telefon:

012 7075 4106

e-mail:

agriwages@defra.gsi.gov.uk

WYNAGRODZENIE ZA PRACĘ W SYSTEMIE AKORDOWYM

Wynagrodzenie niektórych pracowników kalkulowane jest, nie na podstawie liczby przepracowanych godzin, lecz w zależności od konkretnie wykonanej pracy, np. ilości wyprodukowanych sztuk lub ilości wykonanych czynności (osoby sprząające w hotelach są często opłacane na podstawie liczby posprzątaných pokoi). Takie zatrudnienie nazywa się pracą na akord (*piece rate*).

W sytuacji, gdy pracodawca kontroluje czas wykonywanej pracy w systemie akordowym jest on zobowiązany zapewnić pracownikom stawkę, która nie będzie niższa od krajowej stawki minimalnej za godzinę pracy.

Jeśli czas wykonywania pracy na akord nie jest kontrolowany przez pracodawcę, pracownik musi otrzymać minimalną legalną stawkę za każdą przepracowaną godzinę albo „właściwą” płacę za każdą wyprodukowaną sztukę lub wykonaną czynność.

„Właściwa” płaca jest zdeterminowana czasem, jaki zajmuje wyprodukowanie produktu lub wykonanie czynności przeciętnemu pracownikowi. Pracodawca musi wykonać próby na wszystkich lub reprezentatywnej części swoich pracowników, wykonujących daną czynność/produkujących daną rzecz. Aby skalkulować „właściwą” płacę, czas który dana czynność zabiera przeciętnemu pracownikowi należy pomnożyć przez 1,2.

Według prawa, pracodawca musi powiadomić każdego pracownika na piśmie, przed rozpoczęciem pracy akordowej, o przeciętnej stawce za każdą wyprodukowaną sztukę lub wykonaną czynność, opartą na wcześniejszych badaniach.

Jeśli dokument ten nie jest sporządzony według obowiązujących przepisów, praco-

dawca musi wypłacić wynagrodzenie na podstawie minimalnej stawki krajowej.

DYSKRYMINACJA

Zgodnie z prawem nikt nie może być dyskryminowany w pracy ze względu na rasę (narodowość), płeć, wiek, niepełnosprawność, orientację seksualną lub przynależność (brak przynależności) do związku zawodowego.

Dyskryminacja może mieć formę bezpośrednią, gdy pracodawca gorzej traktuje konkretną osobę (zastrasza, używa obraźliwych określeń pod jej adresem, obarcza ją dużo większą ilością obowiązków niż innych pracowników lub przyznaje dużo niższe wynagrodzenie niż innym osobom).

Dyskryminacja pośrednia ma miejsce, gdy gorsze traktowanie dotyka pewną grupę osób, np. kobiety.

PRZERWY NA ODPOCZYNEK

Osoby, których dzień roboczy trwa ponad sześć godzin mają prawo do 20-minutowej przerwy na odpoczynek. W przypadku pracowników mających 18 lat lub mniej jest to prawo do 30-minutowej przerwy po czterech i pół godzinach pracy.

GODZINY PRACY

Nie można wymagać od pracownika, bez jego pisemnej zgody, by pracował więcej niż 48 godzin tygodniowo. Pracodawca może poprosić o rezygnację z tego prawa, ale nie może nikogo do tego zmuszać.

PRACA W NOCY

Osoby, które regularnie pracują w nocy, nie powinny pracować dłużej niż 8 godzin w każdym okresie 24-godzinnym. Przepisy pozwalają na pracę w nocy średnio przez okres 17 tygodni. Osobom pracującym na nocną zmianę przysługuje również prawo do bezpłatnych badań kontrolujących ich stan zdrowia.

URLOP

Obecnie pracownikowi zatrudnionemu na pełen etat przysługuje 5,6 tygodnia (28 dni) urlopu rocznie. Do urlopu mogą być wliczone dni ustawowo wolne od pracy (święta państwowe).

Pracodawca może kontrolować, w jakim okresie pracownik wykorzystuje urlop. Pracownikom, którzy nie wykorzystali całego urlopu przed wygaśnięciem umowy o pracę, należy się wypłata wynagrodzenia za każdy niewykorzystany dzień.

UWAGA!

Czasami biura pośrednictwa pracy próbują obejść przepisy dotyczące urlopu, twierdząc, że płaca za urlop jest wliczona w stawkę godzinową i w związku z tym pracodawca nie musi wypłacać poborów podczas urlopu. Jeśli zgadzasz się na takie rozwiązanie, powinno być ono jasno opisane w umowie o pracę.

UMOWA O PRACĘ

Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie. W umowie powinny znaleźć się:

- » nazwa stanowiska i jego opis,
- » nazwisko bezpośredniego przełożonego,
- » miejsce pracy,
- » liczba godzin do przepracowania tygodniowo,
- » godziny pracy,
- » wysokość wynagrodzenia,
- » częstotliwość i sposób wypłaty, wynagrodzenia,
- » prawo do urlopu,
- » warunki rozwiązania umowy.

Pracodawca ma prawo zrobić kopie dokumentów tożsamości pracownika, ale nie może zatrzymać oryginałów. Pracodawca odlicza z pensji i opłaca w imieniu pracownika składki na ubezpieczenie społeczne i odprowadza podatki.

PRACOWNICY BUDOWLANI:

Wasze bezpieczeństwo w pracy

Brytyjskie prawo BHP chroni was, nawet jeśli nie pracujecie tu legalnie

Wszyscy pracownicy budowlani mają prawo do pracy w miejscach, gdzie nie są zagrożeni wypadkiem lub chorobą.

Pracodawcy oraz główny wykonawca budowy są odpowiedzialni za BHP, ale ty, poznając zakres odpowiedzialności pracodawcy, musisz ich w tym wspierać.

Twój pracodawca oraz wykonawca budowy muszą:

- powiedzieć ci, w jaki sposób kontroluje się zagrożenia dla BHP w miejscu pracy;
- przeprowadzić bezpłatne szkolenie BHP do wykonywania danej pracy;
- przekazać ci bezpłatnie wszelki sprzęt ochronny i odzież ochronną potrzebną do pracy;
- zapewnić dostęp do toalet, łazienek, wody pitnej oraz apteczki; oraz
- zgłaszać wszystkie obrażenia, choroby oraz niebezpieczne wypadki.

Jeśli obawiasz się o warunki BHP w miejscu pracy, porozmawiaj ze swoim pracodawcą, głównym wykonawcą budowy lub pracownikiem BHP.

Jeśli nadal będziesz miał zastrzeżenia, skontaktuj się z Health and Safety Executive (HSE) (Inspektorat ds. BHP).

Dzwoniąc na naszą infolinię pod numer **0207 556 2239** możesz porozmawiać z doradcą po angielsku lub po polsku.

Wszystkie rozmowy telefoniczne są poufne i nie musisz podawać nazwiska, jeśli nie chcesz.

Skargi lub zapytania można też wysłać do nas na email: **informacja@hse.gsi.gov.uk**

Więcej informacji można uzyskać na stronie: **www.hse.gov.uk/construction/polski**

Infolinia: 0207 556 2239

email: informacja@hse.gsi.gov.uk

Strona internetowa: www.hse.gov.uk/construction/polski

Prawo BHP Co należy wiedzieć

Inspektorat Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy (HSE) to brytyjska organizacja rządowa nadzorująca przestrzeganie przepisów BHP w miejscach pracy.

W świetle prawa, wszyscy pracownicy mają prawo do pracy w środowisku, w którym zagrożenia dla ich zdrowia i bezpieczeństwa są odpowiednio kontrolowane. Działania BHP polegają na zapobieganiu wypadkom i zachorowaniom w pracy. Pracodawca jest odpowiedzialny za zdrowie i bezpieczeństwo, ale pracownicy też mają obowiązki w tym zakresie.

Obowiązki pracodawcy

1. Ocena potencjalnych zagrożeń i przedsięwzięcie odpowiednich środków zapobiegawczych. Proces ten nosi miano oceny ryzyka. Wyjaśnienie w przystępnej formie w jaki sposób kontrolowane będą zagrożenia.
2. Informowanie kto jest odpowiedzialny za kontrolę występujących zagrożeń.
3. Konsultowanie potencjalnych zagrożeń w miejscu pracy i środków zapobiegawczych z przedstawicielami BHP oraz pracownikami.
4. Prowadzenie bezpłatnych szkoleń BHP.
5. Bezpłatne przekazywanie odpowiednich środków wyposażenia i potrzebnej odzieży ochronnej i zapewnienie ich odpowiedniej konserwacji.
6. Umożliwianie dostępu do pomieszczeń sanitarnych i wody pitnej.
7. Udzielanie pierwszej pomocy.
8. Niezwłoczne zgłaszanie wszelkich wypadków, zachorowań i niebezpiecznych incydentów w naszym Centrum Zgłaszania Incydentów pod nr tel.: 0845 300 99 23.
9. Posiadanie ubezpieczenia od odpowiedzialności z tytułu nieszczęśliwych wypadków przy pracy lub chorób zawodowych. Umieszczenie kopii potwierdzenia ubezpieczenia w miejscu umożliwiającym pracownikom zapoznanie się z jego treścią lub zapewnienie dostępu elektronicznego.
10. Współpraca z innymi pracodawcami, wykonawcami oraz agencjami pośrednictwa pracy, w celu zapewnienia ochrony zdrowia i bezpieczeństwa wszystkich osób.

Obowiązki pracowników

1. Używanie wszystkich narzędzi przekazanych przez pracodawcę zgodnie z otrzymanym przeszkoleniem.
2. Podejmowanie rozsądnych środków w celu ochrony własnego zdrowia i bezpieczeństwa oraz zdrowia i bezpieczeństwa innych osób.
3. Współpraca z pracodawcą w zakresie BHP.
4. Niezwłoczne informowanie (pracodawcy lub osoby odpowiedzialnej za kwestie BHP w miejscu pracy) w przypadku podejrzenia, że występuje problem, bądź też poważne zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa, w związku z wykonywaną pracą lub środkami zapobiegawczymi.

Jeśli pojawi się problem

1. Należy porozmawiać z pracodawcą lub bezpośrednim przełożonym. Jeśli rozmowa ta nie przyniesie zadowalającego rezultatu, można się skontaktować z Inspektoratem Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy lub lokalnymi władzami.
2. W przypadku wątpliwości dotyczących pracodawców lub warunków pracy na placach budowy, istnieje możliwość poufnej i anonimowej rozmowy z przedstawicielami Inspektoratu w języku polskim. Biuro HSE w Londynie uruchomiło specjalną linię telefoniczną (0207 556-2239) i adres email (informacja@hse.gsi.gov.uk) dla polskich robotników budowlanych.
3. Dodatkowe informacje w języku polskim można znaleźć na stronach serwisu internetowego Inspektoratu pod adresem: www.hse.gov.uk/construction/polski

Na odcinku z wypłatą (*Payslip*), który pracodawca powinien przekazać pracownikowi przy każdej wypłacie powinny być wyszczególnione:

- » kwota brutto (*gross amount*) i netto (*take-home pay*) wynagrodzenia,
- » nazwa pracodawcy,
- » potrącenia na podatek i ubezpieczenie społeczne,
- » inne odliczenia.

Odcinki z wypłatą są bardzo ważne i mogą okazać się przydatne, np. przy składaniu wniosku o kredyt, wynajmowaniu mieszkania lub staraniu się o zasiłki.

Jeśli pracodawca oferuje pracę bez konieczności opłacania ubezpieczenia społecznego i podatku (pracownik otrzymuje gotówkę do ręki bez odcinków z wypłatą), łamie prawo. Pracownik w takiej sytuacji także naraża się na konflikt z wymiarem sprawiedliwości oraz traci prawo do zasiłków socjalnych. Również w przypadku ewentualnego sporu z pracodawcą lub konieczności dochodzenia praw pracowniczych szanse pracowników zatrudnionych nielegalnie są bardzo małe.

INNE PRAWA PRACOWNICZE

Do obowiązków pracodawcy należy zapewnienie pracownikowi bezpiecznego środowiska pracy.

Dalsze informacje na temat BHP uzyskać można na stronie internetowej *Health and Safety Executive (HSE)*:

<http://www.hse.gov.uk>

Informacje w języku polskim:

<http://www.hse.gov.uk/languages/polish/index.htm>

Kontakt

telefon: 0845 345 0055
fax: 0845 408 9566
e-mail: hse.infoline@connaught.plc.uk

Prawa pracowników agencji

Agencja pracy to ogólny termin, który może

określać dwa rodzaje pośrednictwa pracy.

- » Agencja pośredniczy jedynie w znalezieniu pracownika dla firmy i na tym kończy się jej rola. Kandydata do pracy zatrudnia zainteresowana firma i to ona wypłaca mu pensję.
- » Agencja pracy tymczasowej - agencja rekrutuje pracownika, opłaca go, czasami też oferuje mieszkanie i dojazd do pracy. Sama praca jednak wykonywana jest dla klienta agencji i to on decyduje, w jaki sposób ma być wykonana. Osobom zatrudnionym wynagrodzenie wypłacane jest przez agencję, które dokonują również potrąceń tytułem podatków i składek na ubezpieczenia społeczne.

Prawa przysługujące pracownikom agencyjnym:

- » Pracownikowi agencji przysługuje minimalne wynagrodzenie.
- » Podlega on prawu regulującemu czas pracy - przerwy w pracy, urlopy, limit przepracowanych tygodniowo godzin.
- » Ma on prawo przystąpienia do związków zawodowych.
- » Przysługuje mu ochrona przed dyskryminacją.

Ponadto:

- » Agencja w momencie oferowania pracy musi przedstawić kandydatowi do pracy pełne warunki zatrudnienia na piśmie - nazwę firmy, datę rozpoczęcia pracy, rodzaj pracy, miejsce pracy, ewentualne ryzyko związane z daną pracą, wymagane doświadczenie i kwalifikacje, stawkę godzinową.
- » Agencja musi zapłacić za wykonaną pracę, nawet jeśli nie otrzymała zapłaty od firmy, dla której wykonywana była praca.
- » Agencja nie ma prawa pobierać opłat za znalezienie pracy.
- » Nie może również uzależniać znalezienia

pracy od skorzystania z płatnych usług, np. napisania CV.

- » Jeżeli agencja świadczy usługi, za które ma prawo pobierać opłaty, musi przedstawić na piśmie wszystkie szczegóły wraz z terminem wypowiedzenia dla korzystania z powyższych usług. Jeżeli agencja pobiera opłatę, np. za zakwaterowanie, transport lub szkolenia, można zrezygnować z korzystania z danej usługi bez ponoszenia dodatkowych kosztów, ale należy zachować 10-dniowy termin pisemnego wypowiedzenia dla zakwaterowania, a 5-dniowy a innych usług.
- » Agencja nie może zabronić pracownikowi rejestracji w innych agencjach.
- » Jeżeli pracodawca odmawia podpisania wykazu godzin, do obowiązków agencji należy ustalenie faktycznej liczby przepracowanych godzin oraz zapłacenie wynagrodzenia.

Agencja przed skontaktowaniem się z pracodawcą ma obowiązek sprawdzić tożsamość przyszłego pracownika.

Agencja nie gwarantuje znalezienia pracy.

Skargi na działalność agencji można składać do *Employments Agency Standards Inspectorate* (inspektorat sprawdzający standardy agencji pośrednictwa pracy). Infolinia 0845 955 5105 czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach 9:30-16:30.

Skargi mogą być składane również drogą internetową na stronie:

www.berr.gov.uk/whatwedo/employment/employment-agencies/page27003.html

Można również wydrukować formularz i przesłać go na adres:

Department for Business Innovation & Skills (BIS)
Employment Agency Standards (488)

1 Victoria Street, London SW1H 0ET

e-mail: eas@bis.gsi.gov.uk

Więcej informacji na temat praw pracowników agencyjnych, płacy minimalnej oraz czasu pracy otrzymać można dzwoniąc na infolinię *Pay and Work Rights - 0800 917 2368* lub wysyłając maila ze strony

<https://payandworkrights.direct.gov.uk>

Dalsze informacje:

<http://agencyworkers.direct.gov.uk>

www.direct.gov.uk/employment

Prawa przysługujące od pierwszego dnia pracy

- » Powinieneś otrzymać deklarację, zawierającą informację ile będziesz zarabiać i wszystkie potrącenia, które będą dokonywane z twojej płacy (to nie jest równoznaczne z umową o pracę, chociaż umowa o pracę może zawierać te informacje).
- » Masz prawo do 26 tygodni urlopu macierzyńskiego, nawet jeśli jesteś w ciąży w momencie rozpoczęcia pracy.
- » Możesz wziąć bezpłatny urlop okolicznościowy związany z nagłymi sprawami rodzinnymi.
- » Jeśli jesteś w ciąży, możesz wziąć wolne ze względu na wizyty lekarskie.
- » Będziesz chroniony przed zwolnieniem z pracy z racji, m.in.: ciąży, ujawnienia informacji w interesie publicznym lub działalności związkowej.
- » Masz prawo nie być dyskryminowanym ze względu na swoją płęć (wliczając w to stan ciąży), twoje pochodzenie rasowe (lub w przypadku obywateli krajów UE, twoje obywatelstwo), orientację seksualną, wyznanie, jakikolwiek rodzaj niepełnosprawności lub przynależność do związku zawodowego.
- » W przypadku postępowania dyscyplinarnego lub skargi, masz prawo do obecności reprezentanta związku zawodowego lub wybranego przez siebie współpracownika.
- » Masz prawo do tego, by twój związek za-

wodowy był uznany przez pracodawcę, i w przypadku pozytywnej decyzji większości pracowników, negocjował warunki zatrudnienia.

- » Masz prawo do tej samej płacy, co osoby innej płci, które wykonują tą samą albo porównywalną pracę.
- » Masz prawo, by potrącenia z twojej płacy (z wyjątkiem podatku dochodowego i ubezpieczenia
- » National Insurance) nie były dokonywane bez twojej zgody.
- » Możesz wystąpić z zażaleniem o zerwanie umowy, jeśli zostaniesz zwolniony z pracy bez dotrzymania terminu ustalonego wypowiedzenia lub w przypadku, kiedy pracodawca łamie inne warunki zawarte w umowie o pracę.
- » Jeśli opłacasz składki *National Insurance* masz prawo do wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy z powodu choroby (*Statutory Sick Pay*), jeśli byłeś nieobecny z powodu choroby przez cztery dni z rzędu.

Prawa uzyskane po miesiącu

- » Musisz otrzymać tygodniowy okres wypowiedzenia w przypadku zwolnienia z pracy.
- » Jeśli zostałeś zawieszony w pracy ze względów zdrowotnych, musisz otrzymać wynagrodzenie.
- » Jeśli zostaniesz zwolniony, musisz otrzymać swoje wynagrodzenie za pracę.

Prawa uzyskane po dwóch miesiącach

- » Masz prawo do pisemnej deklaracji zawierającej warunki zatrudnienia, które powinny określać m.in. twoją płacę, godziny zatrudnienia, miejsce zatrudnienia, urlop, inne dodatki, takie jak uprawnienia emerytalne. Chociaż pisemna deklaracja nie jest umową o pracę, istotnym jest posiadanie jej, ponieważ w przypadku ewen-

tualnych sporów, może być wykorzystana w sądzie.

Prawa uzyskane po sześciu miesiącach

- » Masz prawo do dodatkowych 26 tygodni urlopu macierzyńskiego (oprócz 26 tygodni opisanych wyżej).
- » Możesz żądać wyznaczenia elastycznych godzin pracy, jeżeli wychowujesz dziecko poniżej 6-ego roku życia (w przypadku gdy dziecko jest niepełnosprawne do 18-ego roku życia).
- » Możesz ubiegać się o urlop „ojcowski” (odpowiednik urlopu macierzyńskiego).

Prawa uzyskane po roku

- » Możesz wystąpić z zażaleniem o sprzeczne z przepisami zwolnienie, w przypadku gdy zostaniesz zwolniony przez pracodawcę bez uzasadnienia lub z pominięciem właściwej procedury zwolnienia. Masz również prawo uzyskać od pracodawcy pisemne uzasadnienie zwolnienia.
- » Możesz ubiegać się o urlop wychowawczy.

Prawa uzyskane po dwóch latach

- » Masz prawo domagać się odprawy (*redundancy payment*), jeśli twoje stanowisko pracy zostało zlikwidowane. Wielkość odprawy zależna jest od twojego wieku, płacy i okresu twojego zatrudnienia

Sprawy sporne

Problemy z pracodawcą można spróbować rozwiązać na drodze nieoficjalnej rozmowy.

Jeżeli jednak nie jest to możliwe lub sprawa jest poważna, należy zwrócić się do pracodawcy w sposób oficjalny zachowując określone procedury.

W przypadkach, gdy pracodawca nie wypłacił pełnego wynagrodzenia, w niewłaściwy sposób traktuje osoby zatrudnione lub zleca

wykonanie pracy, która wykracza poza zakres obowiązków określonych umową, pracownik może wnieść zażalenie.

Pierwszym krokiem jest napisanie listu do pracodawcy.

List powinien zawierać opis zdarzenia, nazwiska oraz stanowiska osób zaangażowanych, stwierdzenie, że zażalenie jest wnoszone w zgodzie z ustawową procedurą rozwiązywania sporów oraz opis wszelkich prób rozwiązania problemu, które były już wcześniej podjęte.

Następnie pracodawca powinien zorganizować spotkanie w celu omówienia zażalenia i poinformowania pracownika o swojej decyzji.

Jeżeli rozwiązanie nie jest satysfakcjonujące dla pracownika, może on pisemnie poinformować pracodawcę o zamiarze wniesienia odwołania oraz uzasadnić swoje stanowisko.

Procedura odwołania w miejscu pracy kończy się posiedzeniem odwoławczym, na którym zapada ostateczna decyzja.

Jeżeli pracownik nadal nie jest zadowolony z rozstrzygnięcia, może wnieść sprawę do sądu.

Postępowanie dyscyplinarne

Pracodawca powinien pisemnie poinformować o swoich uwagach pod adresem pra-

cownika.

Kolejnym krokiem jest zorganizowanie spotkania, na które może zostać zaproszony, np. przedstawiciel związków zawodowych.

Podczas spotkania pracownik powinien mieć możliwość złożenia wyjaśnień. Następnie zapada decyzja, od której pracownik może się odwołać.

Rozwiązywanie sporów - ACAS

W Wielkiej Brytanii działa organizacja powołana do rozwiązywania sporów pracowniczych między pracodawcą a pracownikiem o nazwie ACAS.

Działania ACAS mają formę mediacji i są bezpłatne.

ACAS udziela również informacji dotyczących praw i obowiązków pracodawców i pracowników:

infolinia: 08457474747

www.acas.org.uk

Jeśli nie udaje się rozwiązać sporu w sposób ugodowy, zarówno pracownik jak i pracodawca ma możliwość pozwania drugiej strony do trybunału pracy (*employment tribunal*), adres internetowy, pod którym zamieszczono szczegółowe informacje o procedurach sądowych to:

www.employmenttribunals.gov.uk

BRYTYJSKIE ZWIĄZKI ZAWODOWE

ZAKRES DZIAŁALNOŚCI

Wwielu zakładach pracy działają związki zawodowe, strzegące praw pracowników.

Są one niezależne od pracodawców oraz władz i dążą do poprawy warunków pracy.

Zapewniają one swoim członkom fachową poradę oraz wsparcie w rozwiązywaniu problemów pracowniczych. Jedynie związki

zawodowe mają ustawowe prawo reprezentować pracowników podczas postępowania dyscyplinarnego.

Każdy ma prawo należeć do takiego związku.

Średni koszt przynależności do związku wynosi:

» ok. £2 na tydzień dla pracujących w nie-

pełnym wymiarze godzin,
» ok. £4 dla osób pracujących na pełnym etacie.

Związki zawodowe gwarantują ochronę i reprezentację w pracy.

Mogą wpłynąć na polepszenie wynagrodzenia, warunków pracy, zdrowia i bezpieczeństwa oraz na decyzje o wystąpieniu pracownika na dodatkowe szkolenia.

Związek może zapewnić wsparcie ofiarom mobbingu, dyskryminacji lub w przypadku zwolnienia.

Aby odnaleźć odpowiedni dla siebie związek zawodowy najlepiej skorzystać ze strony:

www.worksmart.org.uk/unionfinder
www.tuc.org.uk/tuc/unions_main.cfm

TUC

Kongres Związków Zawodowych (TUC) jest organizacją zrzeszającą związki zawodowe na terenie Zjednoczonego Królestwa.

W jego skład wchodzi ponad 70 związków, które razem zrzeszają ponad 7 milionów członków.

Kongres Związków Zawodowych TUC jest niezależny od pracodawców, rządu i jakiegokolwiek partii politycznej.

Aby uzyskać pomoc można skorzystać z infolinii:

'Know Your Rights' Line
(„Znaj swoje prawa”)
czynna 8:00-22:00
0870 600 4882

NAJWIĘKSZE ZWIĄZKI ZAWODOWE W KRÓLESTWIE

COMMUNITY

Nowo powstały związek zawodowy, opierający swoją działalność na zrzeszaniu różnych grup społecznych bez względu na branżę zatrudnienia.

www.community-tu.org

GMB

Dla osób zatrudnionych w sektorze produkcyjnym, przemyśle spożywczym, w turystyce, oraz usługach publicznych.

www.gmb.org.uk

UCATT

Dla osób zatrudnionych w przemyśle budowlanym.

www.ucatt.org.uk

UNISON

Dla osób zatrudnionych w sektorze usług publicznych.

www.unison.org.uk

UNITE

Związek zawodowy, który powstał z połączenia T&G i Amicus. Obejmuje prawie wszystkie branże zatrudnienia.

www.unitetheunion.com

USDAW

Dla osób zatrudnionych w przemyśle spożywczym i napojach, w sklepach oraz w dystrybucji.

www.usdaw.org.uk

**POTRZEBUJESZ
WSPARCIA I OCHRONY
W PRACY**

GMB

GMB@WORK

**WSTĄP DO ZWIĄZKÓW
ZAWODOWYCH GMB**

Związki zawodowe w Wielkiej Brytanii są niezależne od rządu i są kontrolowane i prowadzone przez swoich członków dla swoich członków. GMB posiada 608 000 członków, co oznacza, że jest najsilniejszym, najbardziej nowoczesnym i najbardziej dynamicznym związkiem zawodowym w Wielkiej Brytanii. Członkowie GMB zgromadzeni w różnych miejscach pracy, w szczególności, skupiają się na jednej rzeczy: ochronie wszystkich członków GMB pracujących w danym miejscu pracy. GMB jest związkiem ogólnym, co oznacza, że każdy może do niego wstąpić. Członkowie GMB pracują w wielu gałęziach przemysłu brytyjskiej ekonomii. Jeden na trzydzieści dwóch pracowników jest członkiem związku zawodowego GMB.

Członkowie GMB w swoich miejscach pracy działają w kierunku wdrożenia przepisów prawnych, które mówią, że bez względu na płeć, wiek, rasę i pochodzenie pracownika, przysługują mu te same warunki pracy, co innym pracownikom. Pracownicy emigracyjni pracujący w Wielkiej Brytanii mają te same prawa jak każda inna osoba pracująca. Dyskryminacja jest nielegalna w Wielkiej Brytanii. Członkowie GMB pracujący w związku zrobią wszystko, żeby pomóc pracownikowi, który doświadcza dyskryminacji ze strony swojego pracodawcy.

Przyłącz się online już dziś na stronie www.gmb.org.uk/join

Zadzwoń do biura pod numer 02380 774 299 lub do Joanny Łucyszyn 07943 812042

BRYTYJSKA POLICJA

Funkcjonariusze policji noszą broń palną tylko w wyjątkowych okolicznościach.

gov.uk lub wysyłając skargę mailiem na adres enquires@ipcc.gsi.gov.uk.

ZATRZYMANIE STOP AND SEARCH

Policja ma prawo zatrzymać i przeszukać każdą osobę. Zatrzymany musi być traktowany z szacunkiem i może poprosić o kopię formularza 5090 z danymi oficera dokonującego zatrzymania oraz wyjaśnieniem powodu zatrzymania.

Kontrola osobista może zostać przeprowadzona wyłącznie przez funkcjonariusza tej samej płci.

Więcej informacji:

www.apa.police.uk

W Wielkiej Brytanii nie ma obowiązku posiadania przy sobie dokumentów tożsamości. W razie zatrzymania należy jedynie podać imię nazwisko oraz adres zamieszkania.

KONTAKT Z POLICJĄ

W razie znalezienia się w bezpośrednim niebezpieczeństwie, w przypadkach nagłego zagrożenia życia, poważnych przestępstw, lub kiedy jest się świadkiem popełnianego właśnie przestępstwa, gdy konieczna jest natychmiastowa interwencja policji należy dzwonić na numer **999** (istnieje możliwość rozmowy także w języku polskim). Rozmowy z tym numerem są bezpłatne z jakiegokolwiek telefonu. Z telefonu komórkowego można również dzwonić pod numer **112**.

SKARGI NA POLICJĘ

Skargę na funkcjonariusza policji można złożyć osobiście w każdym komisariacie (*enquiry office*). Można również skontaktować się z *Independent Police Complaints Commission* pod numerem telefonu **0845 3002 002**, wypełniając formularz na stronie www.ipcc.

PAMIĘTAJ!

Niezgodne z prawem jest:

- » **zaśmiecanie miejsc publicznych,**
- » **zakłócanie porządku publicznego przez osobę w stanie nietrzeźwym,**
- » **posiadanie noża, rozpylaczy zawierających gaz oraz jakiegokolwiek innej broni w miejscach publicznych nawet do obrony własnej,**
- » **posiadanie broni palnej bez zezwolenia,**
- » **akty wandalizmu np. rysowanie graffiti na ścianach.**

NARKOTYKI

Posiadanie, używanie oraz dostarczanie narkotyków (np. marihuana, heroina, kokaina) jest niezgodne z prawem. Policja prowadzi regularne działania przeciwko dealerom narkotykowym.

ALKOHOL

Sprzedawanie alkoholu osobom poniżej 18-ego roku życia jest nielegalne.

Nie wolno spożywać alkoholu w miejscach publicznych oznaczonych jako: *alcohol-free zone* (strefa wolna od alkoholu).

W lokalach z koncesją legalnie spożywać alkohol mogą jedynie osoby, które ukończyły 18 lat, a niezgodne z prawem jest sprzedawanie alkoholu osobom nietrzeźwym.

PAPIEROSY

Od 1 lipca 2007 obowiązuje zakaz palenia w miejscach publicznych.

Pełne informacje znajdują się na stronie: www.smokefreeengland.co.uk

PRZEMOC DOMOWA

Zgodnie z prawem przemoc domowa to groźby, przemoc lub nękanie (fizyczne, psychiczne, seksualne, emocjonalne lub ekonomiczne) pomiędzy dorosłymi, którzy są w związku partnerskim lub są członkami tej samej rodziny.

Przemoc może mieć miejsce w małżeństwie, bądź konkubinacie. Ofiarami mogą być zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Przemoc bardzo często skierowana jest również przeciwko dzieciom.

Ludzie doświadczają przemocy domowej bez względu na narodowość, wiek, orientację seksualną, pochodzenie etniczne czy niepełnosprawność.

Mimo że napastnik za tę sytuację często obwinia swoją ofiarę, należy pamiętać, że nie ma usprawiedliwienia dla przemocy domowej i odpowiedzialność zawsze ponosi osoba dopuszczająca się opisanych wyżej zachowań.

Pamiętaj, że masz prawo czuć się bezpiecznie we własnym domu.

Przemoc domowa rzadko jest przypadkiem jednorazowym. Akty przemocy zwykle stają się coraz częstsze i poważniejsze.

Przypadki przemocy w rodzinie należy zgłaszać na policję, która może pomóc ochronić ofiarę przemocy przed dalszą krzywdą oraz skierować je do właściwych organizacji, które udzielają wsparcia w takich sytuacjach.

Program Wsparcia Społecznego

dla kobiet z Europy Wschodniej

- Jeśli boisz się swojego partnera albo innego członka rodziny, na przykład brata, ojca, wujka lub kogoś z dalszej rodziny
- Jeśli czujesz się odizolowana, osamotniona
- Jeśli Twój partner kontroluje Cię, jest obsesyjnie zazdrosny i zaborczy, groził Ci lub uderzył

Możemy Ci pomóc

Program Wsparcia Społecznego Refuge zatrudnia osoby, które mówią po polsku, wysłuchają w zaufaniu i zaoferują praktyczne i emocjonalne wsparcie kobietom z Europy Wschodniej, które doświadczają przemocy od partnera, byłego partnera lub członka rodziny.

Pamiętaj - nie jesteś sama. Przemoc domowa jest przestępstwem. Żadna kobieta nie jest odpowiedzialna za zachowania mężczyzny.

Zadzwoń do nas: 020 8453 7190 / 020 8453 7173
lub napisz: communityoutreachreferral@refuge.org.uk

Prawo na codzień

Pomoc oferują:

- » *National Domestic Violence* - 0808 2000 247 (numer bezpłatny, czynny całą dobę, możliwość rozmowy w języku polskim przy pomocy tłumacza),
- » *Foyle Women's Aid* - 0800 917 1414 (numer bezpłatny, czynny całą dobę)
www.foylewomensaid.org
- » *National Centre for Domestic Violence (NCDV)* - 08709 220 704
www.ncdv.org.uk
- » *National Child Protection Line* - 0800 022 3222 (numer bezpłatny),
- » *NSPCC Child Protection Helpline* - 0808 800 5000,
- » *Childline* - 0800 1111 (numer bezpłatny, dla dzieci i młodzieży).

KTO MOŻE POMÓC

Crimestoppers

Niezależna organizacja charytatywna, do której można anonimowo zgłaszać przestępstwa.

- » 0800 555 111 - infolinia, która działa 24 godziny na dobę, siedem dni w tygodniu. Przesłania można również zgłaszać wypełniając formularz na stronie:
www.crimestoppers-uk.org

Open Out Scheme

Niezależna służba, do której mogą zgłaszać się ofiary przestępstw na tle etnicznym, religijnym lub seksualnym. Śledztwo będzie prowadzone tylko za zgodą osoby pokrzywdzonej.

Przesłania tego rodzaju można zgłaszać również za pomocą internetu:
www.report-it.org.uk

Victim Support

Niezależna organizacja charytatywna pomagająca ludziom, którzy stali się ofiarami przestępstw.

Służy ona bezpłatnymi, poufnymi poradami, praktyczną pomocą oraz wsparciem emocjo-

nalnym:

- » 0845 3030 900 - infolinia Victim Support
www.victimsupport.org

Witness Service

Organizacja, która udziela porad świadkom m.in. w czasie procesu sądowego. Adres najbliższego biura można znaleźć na stronie:

- » www.victimsupport.org.uk/Contact%20us
- ### Samaritans (Samarytanie)

Pracują 24 godziny na dobę, dostarczając poufnych porad oraz wsparcia emocjonalnego. Aby dowiedzieć się czegoś więcej można skontaktować z ich strony internetowej:

- » www.samaritans.org
- » 08457 90 90 90 - infolinia.

Rape Crisis

Pomoc i wsparcie dla ofiar przemocy seksualnej:

- » www.rapecrisis.org.uk

BULLYING

Mianem *bullingu* określa się tyranizowanie słabszych oraz przemoc w szkole.

Bullying to wszelkiego rodzaju zachowania o charakterze prześladowania, akty fizycznej przemoc, gróźby oraz inne formy werbalnej agresji stosowane wobec osób słabszych.

- » *Kidscape* - organizacja udzielająca porad oraz wsparcia dzieciom, które są ofiarami przemocy w szkole oraz ich rodzicom; 08451 205 204 - infolinia dla rodziców,
www.kidscape.org.uk
- » *Childline* - 08001111 - darmowa linia wsparcia dla dzieci,
www.childline.org.uk
- » *Parentline* - 0808 800 2222 - infolinia dla rodziców,
- » *BullyingUK*
www.bullying.co.uk
- » *Anti-Bullying Alliance (ABA)*
www.anti-bullyingalliance.org.uk
aba@ncb.org.uk

INNE PRZESTĘPSTWA

Każde przestępstwo powinno być zgłoszone na policję. Jest to szczególnie ważne przy kradzieży dokumentów. Zawsze warto zapytać o numer protokołu, który może okazać się przydatny, np. przy ubieganiu się o odszkodowanie lub przy składaniu wniosku o nowy paszport (w przypadku kradzieży dokumentów tożsamości).

PRZESTĘPSTWA Z WYKORZYSTANIEM DANYCH OSOBOWYCH (ID FRAUD)

W Wielkiej Brytanii coraz większym problemem są przestępstwa związane z kradzieżą tożsamości. Przestępcy dla osiągnięcia korzyści majątkowej wykorzystują cudze dane osobowe, np. zakładają konto bankowe wykorzystując dane innej osoby i następnie je zadłużają. Ofiara o przestępstwie dowiaduje się zazwyczaj, gdy otrzyma wezwanie do zapłaty należności, o których nic nie wie.

Jak działają przestępcy?

- » Przeszukują kosze na śmieci w poszukiwaniu wyciągów z konta, korespondencji w sprawach podatkowych, starych rachunków za wodę czy prąd lub dokumentów ubezpieczeniowych.
- » Przestępca często mieszka w tym samym budynku co ofiara i ma dostęp do jej poczty np. poprzez korzystanie z tej samej skrytki pocztowej.
- » Korzystają także z informacji zostawianych na stronach internetowych. Mogą również wysyłać maile przypominające te np z banku z pytaniem o informacje osobiste.
- » Mogą także skopiować informacje z karty w czasie płacenia lub korzystania z bankomatu.
- » Przestępcy często dzwonią podając się za pracowników banku, councilu lub policji z prośbą o uaktualnienie danych osobowych.

- » Mogą również użyć kradzionych lub znalezionych dokumentów.

Jak się chronić?

- » Zawsze zgłaszaj na policję utratę dokumentów takich jak paszport czy dowód osobisty.
 - » Zawsze niszczone ważne dokumenty przed ich wyrzuceniem.
 - » Za każdym razem, gdy zmieniasz adres zamieszkania informuj o tym bank i inne instytucje, z którymi jesteś w ciągłym kontakcie. Zawsze korzystaj również z usługi *Royal Mail Redirect*, aby przekierowywać pocztę pod nowy adres.
 - » Jeżeli wyjeżdżasz na dłuższy czas rozważ usługę *Keep Safe* - poczta przechowuje całość korespondencji przez okres do dwóch miesięcy i dostarcza ją po Twoim powrocie.
 - » Jeżeli dzielisz ten sam adres z wieloma innymi osobami, do których nie masz zaufania, możesz skorzystać z usługi pocztowej o nazwie *PO boxes* (skrytka pocztowa).
- Więcej informacji na stronie:**
<http://www.royalmail.com>
- » Nie korzystaj z bankomatu, jeśli zaobserwujesz coś podejrzanego. Przy płaceniu kartą nigdy nie trać jej z oczu.
 - » Sprawdź wiarygodność dzwoniącego. Zapytaj o jego imię i nazwisko. Oddzwonź do instytucji, z której do Ciebie dzwoniono i poproś o połączenie z tą osobą.
 - » Dokumenty przechowuj w bezpiecznym miejscu. Nigdy nie zostawiaj ich w samochodzie. Nie noś również wszystkich dokumentów przy sobie.
 - » Jeżeli list z kartą bankową lub wyciągiem z banku nie przyszedł w wyznaczonym czasie, skontaktuj się z bankiem.
 - » Nikomu nie podawaj swojego numeru PIN

Business Concept Ltd

Konsulting dla biznesu.

- Rejestracja spółek
- Rejestracja znaków firmowych (Trade Mark)
- Rejestracja VAT
- Prawo pracy (umowy, zarządzanie kadrami)
- Wdrażanie procedur BHP (Health and Safety)
- Pisanie i negocjowanie umów
- Zarządzanie projektami
- Reprezentacja firm na spotkaniach biznesowych
- Odzyskiwanie długów
- Szkolenia i tłumaczenia

Tel:020 8882 5609
Mob:079 3913 7565
077 4704 6111

Email:info@businessconcept.ltd.uk
www.businessconcept.ltd.uk

Nasza wiedza i doświadczenie kluczem do Twojego sukcesu!

karty do bankomatu, nigdzie go również nie zapisuj.

Więcej informacji:

www.cifas.org.uk
www.identitytheft.org.uk

STRAŻ POŻARNA

Do straży pożarnej można się zwrócić po bezpłatne porady w zakresie rozpoznawania zagrożeń pożarowych, instalacji darmowych czujników dymu oraz zachowania się w czasie pożaru.

Czujniki dymu to urządzenia alarmowe wykrywające dym w najwcześniejszym stadium

pożaru, co pozwala na bezpieczną ewakuację. Powinny one zostać zainstalowane na każdej kondygnacji, ale nie w kuchni, gdzie mogą być przypadkowo aktywowane.

W razie pożaru należy dzwonić na numer **999**.

KIEROWCY

JAZDA NA ROWERZE

Rower musi posiadać sprawne hamulce oraz przednie i tylne światła do jazdy po zmierzchu.

Rowerem nie można poruszać się po autostradach oraz ścieżkach, które nie są oznaczone jako rowerowe. Jazda na rowerze pod wpływem narkotyków lub alkoholu jest niezgodna z prawem. Zabronione jest także przewożenie pasażera na rowerze przeznaczonym dla jednej osoby.

Kierowca musi posiadać prawo jazdy ważne na terenie Wielkiej Brytanii, ubezpieczenie dla kierowcy danego pojazdu, certyfikat MOT dla samochodów starszych niż 3 lata (odpowiednik polskiego badania technicznego) oraz *Tax Disc* (okrągła naklejka zaświadcząca o opłaceniu podatku za samochód umieszczona na przedniej szybie).

PRAWO JAZDY

Wielka Brytania honoruje prawa jazdy wydane przez inne państwa członkowskie UE, co oznacza, że obywatele Polscy mieszkający na terenie WB nie mają obowiązku wymiany prawa jazdy. Mogą oni posługiwać się polskim dokumentem do 70-tego roku życia (45-go

w przypadku kierowców samochodów ciężarowych oraz autobusów), kiedy to zgodnie z prawem brytyjskim muszą prawo jazdy odnowić.

Posiadacze polskiego prawa jazdy są uprawnieni do prowadzenia pojazdów wszystkich kategorii nim objętych do czasu utraty przez dokument ważności lub do momentu kiedy osiągną wiek zobowiązujący do odnowienia dokumentu.

Osoby które nie posiadają ważnego prawa jazdy, muszą złożyć wniosek (dostępny m.in. na poczcie) o prawo jazdy tymczasowe (*Provisional Driving Licence*), a następnie po odbyciu kursu zapisać się na egzamin z teorii i praktyki, by otrzymać prawo jazdy pełne.

Wszyscy kierowcy muszą spełniać minimalne brytyjskie wymagania wiekowe:

- » samochód osobowy i motocykl - 17 lat,
- » pojazdy średnich rozmiarów - 18 lat,
- » duże ciężarówki i autobusy - 21 lat.

Jeśli chcesz wymienić polskie prawo jazdy na angielskie wystarczy udać się do urzędu pocztowego (*Post Office*) i poprosić o druk D1 oraz zestaw aplikacyjny D750 (karta ze zdjęciem), wypełniony druk należy odesłać

Prawo na codzień

do DVLA adres: DVLA - Swansea, SA99 1BU

Więcej informacji na temat prawa jazdy w Wielkiej Brytanii można uzyskać na stronie DVLA www.dvla.gov.uk lub dzwoniąc pod numer 0870 240 0009 (od 8:00 do 20:30 pon. - pt., od 8:30 do 17:30 w soboty).

UWAGA!

Posiadacze prawa jazdy z uprawnieniami zawodowymi (np. kierowcy autobusów) są zobowiązani do zarejestrowania się w DVLA i otrzymania tzw. „części papierowej” brytyjskiego prawa jazdy. Szczegóły na stronie internetowej DVLA.

REJESTRACJA POJAZDU

Polskie samochody poruszające się po drogach Zjednoczonego Królestwa są zwolnione z obowiązku rejestracji pod warunkiem, że łączny okres pobytu w Wielkiej Brytanii nie przekracza 6 miesięcy w ciągu roku kalendarzowego.

Wyjątek ten (zarządzenie 83/182 zagwarantowane przez Wspólnotę Europejską) pozwala, pojazdowi należącemu do obywateli Unii Europejskiej na poruszanie się w zasięgu oraz pomiędzy krajami członkowskimi Unii bez potrzeby rejestracji oraz płacenia cła.

Oznacza to, że osoba kwalifikująca się jako wizytor musi mieć stałe miejsce zamieszkania poza Zjednoczonym Królestwem i przebywać tam z powodów osobistych lub zawodowych przynajmniej przez okres 185 dni w roku. Pojazd, który porusza się na terenie w Wielkiej Brytanii podlega wówczas wymogom rejestracyjnym w Polsce.

Kierowca, który osiedla się w Wielkiej Brytanii musi zarejestrować samochód w ciągu 6 miesięcy. W tym celu należy udokumentować od kiedy samochód znajduje się na terenie Zjednoczonego Królestwa. Policja może przejąć i zniszczyć niezarejestrowany pojazd.

UWAGA!

Policja często kontroluje samochody dostawcze na polskich numerach rejestracyjnych. Jeśli używasz takiego pojazdu w celach zarobkowych na terenie Zjednoczonego Królestwa powinieneś zarejestrować go w DVLA.

Rejestracji samochodu można dokonać w najbliższym oddziale DVLA:
www.dvla.gov.uk

Więcej informacji o rejestracji pojazdów można otrzymać pod numerem telefonu 0870 240 0010.

UBEZPIECZENIE

Samochody zarejestrowane na terenie Zjednoczonego Królestwa (niezależnie czy się poruszają, czy są zaparkowane na ulicy) muszą być ubezpieczone przez firmę zaaprobowaną w tym kraju.

Jazda nieubezpieczonym samochodem grozi karą w wysokości minimum £200, 6 punktami karnymi, a policja może przejąć i zniszczyć samochód.

W Wielkiej Brytanii dostępne są trzy rodzaje ubezpieczeń:

- » *Third Party Insurance* - ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC), które pokrywa koszty roszczeń przeciwko kierowcy. Tak jak w Polsce posiadanie tego ubezpieczenia jest obowiązkowe.
- » *Third Party Fire & Theft* - ubezpieczenie AC od pożaru i kradzieży.
- » *Fully Comprehensive Insurance* - pełen zakres ubezpieczenia AC.

Informacje udzielane przy wypełnianiu podania o ubezpieczenie muszą być zgodne z prawdą, inaczej ubezpieczenie nie będzie

ważne. Podawanie fałszywych informacji jest karalne.

Specjalne oferty ubezpieczeniowe dostępne są dla kierowców, którzy w przeszłości nie spowodowali wypadków. Niektóre firmy ubezpieczeniowe akceptują przetłumaczone na język angielski dokumenty z Polski.

Adresy firm ubezpieczeniowych znaleźć można w książkach telefonicznych.

Na stronie www.confused.com można porównać oferty różnych firm ubezpieczeniowych. Zazwyczaj na ubezpieczeniu jest napisane, kto jest upoważniony do prowadzenia pojazdu. Jeżeli inna osoba ma prowadzić Twój samochód, upewnij się, że ma własne ubezpieczenie na prowadzenie pojazdu

CERTYFIKAT SPRAWNOŚCI TECHNICZNEJ POJAZDU - MOT

Pojazdy, które są zarejestrowane na terenie Zjednoczonego Królestwa, a mają więcej niż trzy lata, muszą co roku być poddawane przeglądowi technicznemu (*MOT - Ministry of Transport Certificate*). Przegląd ważny jest przez okres 12 miesięcy.

Testy MOT wykonywane są przez lokalnych mechaników samochodowych. Dane kontaktowe warsztatów diagnostycznych znaleźć można w książce telefonicznej oraz w Yellow Pages.

Osoba poproszona przez policjanta o certyfikat sprawności technicznej pojazdu musi go okazać.

Jeżeli nie jest to możliwe natychmiast, certyfikat ten musi być dostarczony na posterunek policji w ciągu siedmiu dni. Nie dostosowanie się do tego wymogu jest karalne.

PODATEK DROGOWY - ROAD TAX

Każdy pojazd, który jest używany lub zapar-

kowany na drogach publicznych musi posiadać (umieszczony w widocznym miejscu) tzw. *Tax Disc*, okrągły dokument potwierdzający zapłatę podatku drogowego. Aby kupić *Tax Disc* trzeba posiadać ważne MOT. Pojazd musi być również ubezpieczony.

Podatek drogowy opłaca się na pocztę na okres 6 lub 2 miesięcy. Kolejne formularze na przedłużenie podatku wysyłane są do właściciela pojazdu automatycznie. Osoby, które nie zapłacą podatku i nie złożą oświadczenia, że pojazd nie jest używany mogą zostać surowo ukarane. Jeżeli pojazd nie będzie miał *Tax Disc* na przedniej szybie, może zostać przez policję usunięty z drogi.

Używanie *Tax Disc*, który należy do kogoś innego jest nielegalne.

WYPADEK DROGOWY

Kierowcy uczestniczący w wypadku mają obowiązek zatrzymać się i podać swoje nazwiska, adresy oraz nazwy ubezpieczycieli pozostałym zainteresowanym kierowcom, a także działającym w ich imieniu osobom. Jeżeli ktoś został ranny, trzeba wezwać policję.

POMOC DROGOWA

Całodobową pomoc drogową zapewniają *Automobile Association (AA)*, *Royal Automobile Club (RAC)* i *National Breakdown (NB)*.

Na autostradach serwis AA i RAC można wezwać z telefonu na poboczu, z innych miejsc dzwonić można bezpłatnie pod numery:

- » 0800/887 766 (AA),
- » 0800/828 282 (RAC),
- » 0800/400 600 (NB).

ALKOHOL

Zabronione jest prowadzenie samochodu (jak również siedzenie na siedzeniu kierowcy

Prawo na codzień

w samochodzie, który się nie porusza) pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Dopuszczalna ilość alkoholu we krwi to 80 miligramów alkoholu w 100 mililitrach krwi.

Prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu grozi:

- » odebraniem prawa jazdy na minimum 12 miesięcy,
- » karą więzienia w wysokości do 6 miesięcy,
- » grzywną w wysokości do £5,000.

PASY BEZPIECZEŃSTWA

Wszystkie osoby podróżujące samochodem muszą mieć zapięte pasy.

Dzieci do 12-ego roku życia lub mające mniej niż 135 cm wzrostu muszą podróżować w fotelikach lub używać specjalnej poduszki.

TELEFONY KOMÓRKOWE

Podczas prowadzenia samochodu zabronione jest korzystanie z trzymanego w ręku telefonu komórkowego.

Grozi za to kara w wysokości £60 oraz 3 punkty karne.

OGRANICZENIA PRĘDKOŚCI

W Zjednoczonym Królestwie obowiązuje ruch lewostronny. Ograniczenia prędkości wynoszą:

- » 30 mil na godzinę (46 km/h) - w oświetlonym terenie zabudowanym, jeśli nie ma innych znaków określających ograniczenia prędkości,
- » 60 mil na godzinę (96 km/h) - „krajowe” ograniczenie prędkości,
- » 70 mil na godzinę (112 km/h) - można jechać na drodze szybkiego ruchu, na której obowiązuje krajowe ograniczenie prędkości,
- » 70 mil na godzinę (112 km/h) - maksymalna prędkość na autostradzie (motorway, oznaczenie literą „M”).

Występują również ograniczenia prędkości 20, 40 oraz 50 mil na godzinę - należy uważnie patrzeć na znaki drogowe.

PRZEKROCZENIE PRĘDKOŚCI

Na terenie Wielkiej Brytanii zainstalowanych jest bardzo dużo kamer policyjnych, które ułatwiają kontrolowanie przestrzegania ograniczeń prędkości oraz świateł drogowych.

Jeżeli kierowca otrzyma 12 lub więcej punktów karnych podczas jazdy na terenie Wielkiej Brytanii, sąd może pozbawić go prawa jazdy na okres minimum 6 miesięcy.

CONGESTION CHARGE

Jest to opłata za przejazd samochodem przez centrum Londynu.

Kierowca przejeżdżający przez strefę *Congestion Charge* (wyznaczone strefy w centrum miasta) między 7:00 rano a 18:00 po południu od poniedziałku do piątku jest zobowiązany do uiszczenia dziennej opłaty.

Pojazd rejestrowany jest przez kamery, które kontrolują wjeżdżające w strefę opłat samochody.

Wprowadzenie tych przepisów miało zachęcić mieszkańców Londynu do korzystania z innych środków lokomocji oraz zapobiec korkom ulicznym i zanieczyszczeniu środowiska.

Dzienna opłata wynosi £8 jeśli jest płacona tego samego dnia, natomiast £10 następnego dnia.

Więcej informacji:

(np. gdzie można zapłacić lub kto jest zwolniony z tych opłat) można uzyskać na stronie www.tfl.gov.uk/roadusers/congestioncharging lub dzwoniąc pod numer 0845 900 1234.

Każdy przejazd przez centrum bez opłaty rejestrowany jest przez kamery, które kontrolują wjeżdżające w strefę opłat samochody, grzywna w wysokości £120 zostanie przesłana na adres zarejestrowanego właściciela pojazdu.

UWAGA!

Samochody na polskich numerach rejestracyjnych nie są wyłączone z obowiąz-

ku płacenia. Zdarza się, że nieświadomi kierowcy zastają dziesiątki mandatów po powrocie do Polski.

ABONAMENT TELEWIZYJNY

W Wielkiej Brytanii, aby korzystać z urządzeń umożliwiających odbieranie sygnału telewizyjnego (np. telewizor, odtwarzacz video lub DVD, komputer z kartą telewizyjną), należy opłacić abonament telewizyjny (TV Licence).

Korzystanie z tych urządzeń do oglądania lub nagrywania programów telewizyjnych

bez opłaconego abonamentu jest niezgodne z prawem i grozi grzywną w wysokości do £1000.

Więcej informacji na temat abonamentu telewizyjnego (także w języku polskim) znaleźć można na stronie:

www.tvlicensing.co.uk

OCHRONA PRAW KONSUMENTA

W Wielkiej Brytanii ochroną praw konsumenta zajmuje się *Office of Fair Trading*.

telefon: **0845 722 4499**
www.oft.gov.uk

Consumer Direct

Finansowany przez rząd Consumer Direct udziela konsumentom informacji dotyczących ich praw, jak również służy radą osobom, które zamierzają dopiero kupić określone towary, np. samochód czy telefon komórkowy.

Infolinia dla konsumentów:

(pon.-pt. w godz. 8:00-18:30 oraz w soboty w godz. 9:00-13:00): **08454 04 05 06**

Skargi można wysłać również drogą pocztową na adres:

*Consumer Direct, P.O. Box 833
Moulton Park, Northampton NN3 0AN
www.consumerdirect.gov.uk*

Na stronie internetowej znaleźć można wyjaśnienie wszystkich praw przysługujących konsumentom wraz z dokładnym opisem postępowania w sprawach skarg konsumenckich.

REZYDENCJA TYMCZASOWA

Obywatele krajów, które stały się członkami Unii Europejskiej po 1 maja 2004 mają prawo starania się o przyznanie im statusu tzw. rezydenta tymczasowego. *UK-registration Certificate* jest obecnie przyznawany bezterminowo.

Rezydentura jest potwierdzeniem prawa do przebywania na obszarze Zjednoczonego Królestwa zgodnie z prawem Unii Europej-

skiej w odniesieniu do jej nowych członków.

Registration Certificate może mieć bardzo istotne znaczenie w przypadku osób wchodzących w zależności finansowe takie jak: kupno mieszkania, domu, pożyczki, inwestycje, itp.

Home Office dokładnie określił zasady przyznawania prawa rezydenta tymczasowego.

Osoby ubiegające się o taki status muszą

Prawo na codzień

wykazać, że ich pobyt w Wielkiej Brytanii nie jest jedynie krótkim pobylem czasowym oraz że spełniają określone wymogi w zakresie zatrudnienia, samozatrudnienia bądź samowystarczalności finansowej i zamierzają pozostać tutaj na dłuższy okres czasu.

Status zatrudnienia należy udokumentować poprzez dostarczenie odpowiednich dokumentów.

Osoby nieposiadające pracy bądź będące w trakcie jej poszukiwania mogą liczyć się z odrzuceniem ich wniosku.

Ponadto ważny jest okres przebywania na terenie Zjednoczonego Królestwa. Osoby przebywające tu krócej niż 12 miesięcy lub niemogące wykazać przynajmniej 12-miesięcznego zaangażowania w legalną pracę, nie mogą starać się o temporary residence permit. W podobnej sytuacji są osoby niepracujące, korzystające z zasiłków socjalnych.

Elementem, który decyduje o pozytywnym rozpatrzeniu wniosku jest dokument potwierdzający zatrudnienie, samozatrudnienie bądź samowystarczalność finansową zainteresowanego. W przypadku osób zatrudnionych jest to dokumentacja pracownicza, tj.: certyfikat WRS, odcinki z wypłatą (*payslips*), kontrakt, ewentualnie list od pracodawcy.

W przypadku osób samozatrudniających wniosek powinien zawierać tzw. *audited report* czyli raport audytowy, stwierdzający kondycję działalności gospodarczej aplikanta. Dokument taki przygotowany może być jedynie przez księgowego posiadającego określone kwalifikacje.

Jeśli jesteś zarejestrowany w Home Office (WRS) lub/i pracujesz w Wielkiej Brytanii przynajmniej 12 miesięcy możesz zwrócić się z wnioskiem o rezydenturę tymczasową,

GRAMDAN SOLICITORS

KANCELARIA PRAWNA

- » kupno i sprzedaż nieruchomości
- » kwestie imigracyjne
- » dzierżawa sklepów, biur i punktów usługowych
- » rozwody i prawo rodzinne
- » prawo polskie
- » odszkodowania powypadkowe

ROZMOWA W JĘZYKU POLSKIM

0754 9501 888 lub **0208 749 7282**

15 Old Oak Common Lane, London, W3 7EL (naprzeciwko Homebase na A40)

www.gramdansolicitors.co.uk e-mail: anna@gramdansolicitors.co.uk

używając formularza EEA1, który jest dostępny na stronie www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/applyingundereuropeanlaw.

Podanie może obejmować również innych członków rodziny (współmatzonka oraz dzieci), jeśli są oni obywatelami Europejskiego Obszaru gospodarczego lub Szwajcarii.

Podanie należy odesłać pocztą na adres:

UK Border Agency

European Applications EEA1

PO Box 306, Dept 45, Liverpool L2 0QN

Można również umówić się osobiście na spotkanie w *Croydon Public Enquiry Office*, ale czas oczekiwania na wyznaczenie naj-

bliższego terminu może wynieść nawet dwa miesiące.

Public Enquiry Office

Lunar House, 40 Wellesley Road

Croydon CR9 2BY

Więcej informacji udzieli Biuro ds. Imigracyjnych: *Immigration and Nationality Enquiry Bureau - 0870 606 7766*.

W razie konieczności natychmiastowego odzyskania paszportu należy dzwonić pod numer *0845 010 5200* podając imię i nazwisko, datę urodzenia, narodowość, numer przesyłki, datę przestania dokumentów oraz numer referencyjny, jeśli się go posiada.

REZYDENCJA STAŁA

Po pięcioletnim ciągłym pobycie w Wielkiej Brytanii można się starać o rezydencję stałą.

Rezydencja przyznawana jest osobom, które nie przebywały w ciągu każdego kolejnego roku poza Wielką Brytanią przez więcej niż sześć miesięcy.

Wyjątkiem jest pojedyncza nieobecność trwająca do 12 miesięcy z ważnego powodu, takiego jak ciąża, poród, poważna choroba, studia, obowiązkowa służba wojskowa, szkolenie zawodowe czy praca za granicą.

Osoby ubiegające się o rezydencję muszą udowodnić, że w czasie pięcioletniego pobytu były zatrudnione, samozatrudnione, studiowały lub były niezależne finansowo.

Aby otrzymać dokument potwierdzający rezydencję stałą należy wypełnić formularz EEA3 (dostępny na stronie <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/applyingundereuropeanlaw> lub pod numerem telefonu *0845 010 5200*) i wysłać go *recorded* lub *special delivery* na adres *UK Border Agency*.

Podanie może obejmować również innych członków rodziny (współmatzonka oraz dzieci) jeśli są obywatelami Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Szwajcarii oraz

przebywają na terenie Wielkiej Brytanii.

Do formularza należy dołączyć dwa kolorowe zdjęcia i paszport (lub dowód osobisty) każdego członka rodziny wymienionego w podaniu, oraz oryginały dokumentów:

- » osoby zatrudnione: listy od pracodawców, P60, odcinki wypłaty (*pay slips*),
- » osoby samozatrudnione: formularze rozliczeniowe (*self-assessment forms*), faktury, potwierdzenie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, list od księgowego prowadzącego rozliczenia,
- » studenci: list z uczelni potwierdzający m.in. daty i kierunek studiów oraz potwierdzenie posiadania środków finansowych na utrzymanie,
- » osoby samowystarczalne finansowo: wyciąg z konta lub inny dokument potwierdzający posiadanie środków finansowych na utrzymanie,
- » emeryci - potwierdzenie otrzymywania renty.

Złożenie podania nie wiąże się z żadną opłatą.

W razie konieczności natychmiastowego odzyskania paszportu należy zadzwonić pod numer *0845 010 5200* podając imię i nazwi-

sko, datę urodzenia, narodowość, numer przesyłki, datę przesłania dokumentów oraz

numer referencyjny, jeśli się go posiada.

NABYCIE OBYWATELSTWA - NATURALIZACJA

Aby wystąpić o obywatelstwo brytyjskie, należy spełnić następujące warunki określone odpowiednimi przepisami:

- » wiek - minimum 18 lat,
- » poczytalność,
- » zamiar kontynuacji pobytu,
- » znajomość języka angielskiego i wiedza na temat życia w Wielkiej Brytanii,

- » *good character* - niekaralność, poszanowanie obowiązującego prawa,
- » okres pobytu w Wielkiej Brytanii minimum 5 lat przed złożeniem wniosku (3 lata dla osób pozostających w związku małżeńskim z obywatelem Wielkiej Brytanii).

Więcej informacji: <http://www.ukba.home-office.gov.uk/britishcitizenship/eligibility/naturalisation/standardrequirements>

PRAWA WYBORCZE

Zdnem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Polacy uzyskali prawo do głosowania w wyborach lokalnych za granicą w okręgu miejsca zamieszkania. Lista wyborcza to spis osób uprawnionych do głosowania.

Wyborcy nie są rejestrowani automatycznie nawet jeśli opłacają *Council Tax*. Rejestracji można dokonać w dowolnym terminie, chociaż najczęściej urzędy dzielnicowe wysyłają formularze pocztą.

UWAGA!

Prawo nakłada na adresata obowiązek wypełnienia formularza, w przeciwnym razie może on zostać obciążony karą nawet do tysiąca funtów. Nie ignoruj listów zaadresowanych: The Present Occupier (obecny mieszkaniec)!

Można również ściągnąć pusty formularz rejestracyjny (np. ze strony www.polacyglosuja.org.uk) i następnie wystać go do lokalnego biura rejestracji wyborców.

Lista wyborcza dostępna jest w dwóch wersjach: pełnej i skróconej.

W wersji pełnej znajdują się dane wszyst-

kich wyborców. Wersja skrócona zawiera dane tych wyborców, którzy wyrazili na to zgodę. Lista wyborcza w wersji pełnej jest używana w celu przeprowadzenia wyborów, zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz w przypadku weryfikacji kredytowej osób ubiegających się o kredyt mieszkaniowy.

Wersja skrócona listy dostępna jest dla ogólnych celów sprzedaży i może być wykorzystana do działalności handlowej, m.in. do marketingu.

Ostateczny termin rejestracji do głosowania może upływać na dwa miesiące przed wyborami. W Anglii i Walii biura rejestracji wyborców znajdują się przy radach lokalnych. Adresy i numery telefonów urzędów w Anglii, Szkocji i Walii na www.aboutmyvote.co.uk w Irlandii Północnej - www.eoni.org.uk.

Udział w wyborach lokalnych jest bardzo istotny z punktu widzenia interesów poszczególnych mniejszości narodowych. Głosując na kandydatów polskiego pochodzenia lub tych, którzy uwzględniają potrzeby polskiej społeczności, wpływasz na poprawę sytuacji wszystkich Polaków zamieszkujących dany rejon.

A D W O K A C I

AK ay · Pietron & Paluch

S O L I C I T O R S

Kupno i Sprzedaż Nieruchomości

• • • • • Conveyancing

Sporządzanie Testamentów

• • • • • Wills

Administracja Spadków

• • • • • Probate & Administration of Estates

Sprawy Lokatorskie

• • • • • Landlord & Tenant Matters

Rozwody

• • • • • Matrimonial

Kwestie Imigracyjne

• • • • • Immigration Advice

• • • • • Worker Registration Scheme (WRS)

• • • • • European Residence Permits

294 HIGH STREET • ACTON • LONDON W3 9BJ

TEL: 020 8992 9997 FAX: 020 8993 5698 E-MAIL: info@akpp.co.uk

PODSTAWOWE FORMALNOŚCI

KONTO W BRYTYJSKIM BANKU

W Anglii i Walii największymi bankami są *Barclays*, *Lloyds TSB*, *HSBC* i *Natwest*, w Szkocji są to *Bank of Scotland* i *Royal Bank of Scotland*.

Obok klasycznych banków istnieją również towarzystwa mieszkaniowe tzw. *Building Society* (np. *Halifax*). Działają one niemal identycznie jak banki, z tym że deklarują większe korzyści dla swoich klientów, szczególnie jeśli chodzi o zakup domu lub mieszkania. Można w nich otworzyć konto tak samo jak w banku oraz dostać kartę debetową i kredytową.

Rodzaje wydawanych przez banki kart

Przy otwarciu tzw. *Basic Account* (konta podstawowego) bank wydaje tylko kartę bankomatową (tzw. *Cash Card*). Karta ta służy jedynie do pobierania gotówki z bankomatu, nie można nią dokonywać płatności w sklepu lub przez internet.

Kartę debetową (tzw. *Debit Card*), którą można dokonywać płatności oraz książeczkę czekową otrzymamy przy otwarciu tzw. *Current Account* (konta bieżącego).

O kartę kredytową (tzw. *Credit Card*) można ubiegać się po ok. 6 miesiącach od otwarcia konta (w zależności od banku). Przed złożeniem wniosku o kartę kredytową warto sprawdzić jakie są szanse na jej otrzymanie. Często zdarza się, że udzielona przez bank odmowa zniechęca także inne banki.

Cash Card i *Debit Card* są to karty powiązane z konkretnym kontem bankowym. *Credit Card* pozwala na użycie gotówki przy zerowym stanie konta, podobnie przy zwykłym

kredycie, z tym że odsetki są o wiele wyższe - nawet do 20% w stosunku rocznym.

Lloyds TSB promuje ofertę otwarcia konta z tylko jednym dokumentem tożsamości (paszportem lub dowodem osobistym). Poza tym wymaga jedynie podania adresu zamieszkania (bez konieczności przedstawiania potwierdzenia), miejsca pracy, numerów telefonów, itp.

Pozostałe banki wymagają nie tylko potwierdzenia tożsamości, ale także potwierdzenia adresu - co w przypadku wielu nowo przybyłych Polaków jest trudno osiągalne (poprzez potwierdzenie adresu przeważnie rozumie się rachunki za elektryczność, wodę, gaz i *Council Tax* - czyli podatek lokalny).

Należy dokładnie sprawdzić ofertę banku, aby nie ponosić niepotrzebnych opłat za prowadzenie konta. Osoby, które chcą korzystać z dodatkowych usług oferowanych przez bank (np. ubezpieczenia telefonu komórkowego lub samochodu, czy tzw. *overdraft* czyli debetu poniżej zera bez ponoszenia kary), mogą wybrać opcję konta płatnego. Opłaty są różne - od £3.5 aż do kilkunastu funtów miesięcznie.

Prowadzenie kont biznesowych zalecanych przy prowadzeniu własnej działalności gospodarczej jest płatne, chociaż część banków wprowadza opłaty dopiero po pewnym okresie korzystania.

Należy także zastanowić się nad ewentualnym otwarciem konta oszczędnościowego (*Saving Account*), które ma zdecydowanie wyższy procent roczny i zachęca do regularnego oszczędzania.

Obecnie otwieranie kont przez Polaków nie wiąże się z większymi problemami. Banki coraz bardziej konkurują między sobą, dlatego można swobodnie dokonywać wyboru pod względem jakości obsługi i zakresu oferowanych usług (np. bankowość internetowa, telefoniczna, umowa o saldo debetowe, karty kredytowe, itp.)

Coraz więcej banków decyduje się także na zatrudnianie Polaków, dlatego nie krępuj się pytać, czy możesz rozmawiać z kimś po polsku.

Transfery pieniężne

W Wielkiej Brytanii jest wiele polskich i międzynarodowych (z polskojęzycznymi punktami) firm oferujących przelewy pieniędzy do Polski.

Różna jest jakość usług, jak i ceny transferów. Operacja może kosztować od £3 za przesłanie jakiegokolwiek kwoty w ciągu jednej doby przez nierenomowaną firmę. Korzy-

stając ze znanych marek międzynarodowych należy liczyć się z kosztem od około £7 (cena rośnie przy przekraczaniu przez sumę przelewu każdej kolejnej setki).

Operacja jest droższa przy korzystaniu z usług przelewów pomiędzy bankami. Niektóre banki wprowadziły już specjalne konta dla Polaków ze zniżkami na przelewy do kraju. W każdym przypadku pieniądze trafiają do adresata w jego lokalnej walucie, a kwota jest przeliczana według stawek ustalanych na dany dzień przez firmę podejmującą się operacji. Zazwyczaj są to jednak stawki zbliżone do kursu wymiany międzybankowej. Usługa dostarczenia kwoty w funtach jest również możliwa, jednak dużo droższa.

www.moneygram.com

www.przekazypieniężne.com

www.westernunion.com

www.lcctransenvio.com

www.1stcontact.com

ROZLICZENIA PODATKOWE

Dochody za pracę w Zjednoczonym Królestwie podlegają opodatkowaniu.

W przypadku osób zatrudnionych odprowadzaniem podatku zajmuje się pracodawca. Osoby samozatrudnione (*self employed* lub pracujące w systemie CIS) mają obowiązek same dokonać rozliczenia rocznego.

Rok podatkowy trwa od 6 kwietnia roku bieżącego do 5 kwietnia roku następnego (np. od 6 kwietnia 2009 do 5 kwietnia 2010).

Wysokość podatku zależna jest od wielu czynników. Każda osoba zatrudniona posiada

tw. kod podatkowy, który ułatwia pracodawcy obliczenie wysokości podatku. Kod podatkowy zbudowany jest z liczb i liter, jak np. 489L. Liczby wskazują jak podatek powinien być obliczany, litery nie mają wpływu na jego wysokość, ale pokazują np. jakiego rodzaju ulgi posiada podatnik.

Podatki (*Tax*) i ubezpieczenie społeczne (*National Insurance Contribution*) w Zjednoczonym Królestwie płaci się wtedy, kiedy zarobki ogółem w obecnym roku podatkowym wynoszą więcej niż £6,475 rocznie (2009/2010).

Pracodawca sam potrąca podatki i ubezpieczenie społeczne z pensji pracownika.

Osoby, które zarobiły mniej niż £6,475 (za okres 2009-2010), rocznie mogą starać się o zwrot zapłaconego podatku.

Więcej informacji na stronach:

www.inlandrevenue.gov.uk

Podatki płacone są od dochodu podlegającego opodatkowaniu, czyli od różnicy pomiędzy dochodem całkowitym a sumą wolną od podatku.

Wysokość podatku zależy nie tylko od wysokości wynagrodzenia za pracę, ale również od wysokości dodatków do tego wynagrodzenia oraz innych dochodów uzyskiwanych na terenie Wielkiej Brytanii (rent, emerytur, odsetek, dywidend, itp.) Wpływ na podatek

będzie miało również ubezpieczenie medyczne lub na życie płacone przez pracodawcę (będzie ono przychodem).

Wyróżniamy trzy progi podatkowe: 10%, 20% i 40%. Podstawową stawką (*basic rate*) jest 20%.

Od 2007 roku, obowiązuje porozumienie pomiędzy Polską a Wielką Brytanią o unikaniu podwójnego opodatkowania, które oznacza, że podatek od zarobków płacony jest tylko raz, w Anglii.

W Polsce nie jest naliczane żadne wyrównanie, tak jak to wcześniej miało miejsce.

ROZLICZENIA z wykwalifikowanym księgowym podatkowe

KONSULTACJE BIZNESOWO-PODATKOWE

VAT, PAYROLL, KSIĘGOWOŚĆ LTD

DEKLARACJE CIS

SZKOLENIA BUDOWLANE I KARTY CSCS

*materiały i egzaminy w języku polskim
wszystko jednego dnia i w jednym miejscu*

KASA BUSINESS SERVICES LTD.
Office 1d, 238-246 King Street, (wejście od Ravenscourt Avenue)
Hammersmith, London, W5 0RF, tel. 020 8741 66 99, fax: 020 8741 66 88, e-mail: info@kasa.uk.com

NOWY ODDZIAŁ
701 High Road, Seven Kings, (przy delikatesach NASZA POLSKA), Ilford, London, IG3 8RH

KASA
BUSINESS SERVICES

OPIEKA ZDROWOTNA

Powszechną i bezpłatną opiekę zdrowotną na terenie Wielkiej Brytanii zapewnia finansowana z pieniędzy podatników NHS (*National Health Service* - Państwowa Służba Zdrowia).

Zaraz po przyjeździe do WB należy zarejestrować się u miejscowego lekarza pierwszego kontaktu - GP (*General Practitioner*), co jest konieczne, aby korzystać z opieki służby zdrowia. W tym celu należy skontaktować się z jedną z najbliższych przychodni i wypełnić formularz rejestracyjny.

Adresy najbliższych przychodni, szpitali oraz gabinetów dentystycznych można znaleźć na stronie:

<http://www.nhs.uk/servicedirectories/Pages/ServiceSearch.aspx>

lub pod numerem telefonu 0845 4647.

Wizyty u lekarza pierwszego kontaktu są bezpłatne, ale konieczna jest wcześniejsza rejestracja. Należy pamiętać, iż oczekiwanie na wizytę u GP może w mniej pilnych przypadkach potrwać kilka dni.

Dlatego jeżeli uważasz, że konieczna jest bezzwłoczna konsultacja lekarska, powiedz o tym podczas ustalania terminu - pacjenci z poważnymi problemami przyjmowani są w miarę możliwości tego samego dnia. Nie można również zapomnieć, że każdy członek rodziny musi zostać umówiony na oddzielną wizytę.

Wizyty domowe dostępne są jedynie w przypadkach, gdy stan zdrowia chorego nie pozwala na udanie się do przychodni.

Aby skorzystać z pomocy lekarza specjalisty konieczne jest skierowanie.

W przypadku lekkiej choroby lub urazu, można skorzystać z przychodni *walk-in centre*. Nie są one objęte rejonizacją i nie ma konieczności rejestracji, ale oczekiwanie na lekarza może potrwać do kilku godzin.

W nagłej sytuacji (utrata przytomności, uporczywe, silne bóle w klatce piersiowej, problemy z oddychaniem, ostre stany zaburzenia świadomości, rozległe oparzenia, głębokie rany) należy udać się na oddział ratunkowy (*Accident and Emergency - A&E*) najbliższego szpitala lub dzwonić pod bezpłatny numer **999** z telefonu stacjonarnego (112 z telefonu komórkowego).

Całodobowe porady medyczne oraz informacje o placówkach NHS dostępne są pod numerem *NHS direct* 0845 4647. Informacje w języku polskim na temat najbardziej powszechnych chorób oraz ich ewentualnego leczenia znaleźć można na stronie:

<http://www.nhs.uk/translationpolish/pages/aboutnhsservices.aspx>

Leczenie szpitalne jest bezpłatne dla osób mieszkających na stałe w Wielkiej Brytanii. Osoby przebywające w Zjednoczonym Królestwie krótkoterminowo mogą być poproszone o pokrycie kosztów leczenia, za wyjątkiem nagłej pomocy udzielonej na oddziale ostrego dyżuru lub w *walk-in centre*, leczenia niektórych chorób zakaźnych oraz przymusowego leczenia psychiatrycznego.

Farmaceuci/aptekarze doradzają w sprawach zdrowego trybu życia oraz udzielają porad na temat leczenia drobnych dolegliwości. Opłata za leki jest stała, a część z nich można kupić bez recepty np. określone środki przeciwbólowe czy na kaszel.

W Wielkiej Brytanii leczenie stomatologiczne

NHS jest odpłatne. Od 1 kwietnia 2008 roku maksymalna opłata za kompleksowe leczenie wynosi £198. Większość zabiegów to koszt £16.20-44.60. Leczenie stomatologiczne w prywatnych gabinetach jest znacznie droższe.

Osoby o niskich dochodach mogą starać się o dofinansowanie wykupu leków, kosztów leczenia dentystycznego, badania wzroku oraz zakupu okularów oraz soczewek kontaktowych, a także kosztów dojazdu do szpitala na zabiegi lekarskie na podstawie zaświadczenia HC2 w ramach programu pomocy dla osób o niskich dochodach (*NHS Low Income Scheme*).

Aby ubiegać się o to zaświadczenie, należy wypełnić formularz HC1, który jest dostępny w każdym szpitalu oraz w biurach Jobcentre

Plus. Można go również zamówić na stronie internetowej:

www.nhs.uk/HealthCosts

Poradę lekarską w języku polskim można otrzymać, dzwoniąc na linię NHS Direct pod numer 0845 46 47 i mówiąc po angielsku *Polish*. Usługa ta jest dostępna przez 24 godziny na dobę.

Jeśli potrzebna jest pomoc tłumacza w czasie wizyty lekarskiej lub w szpitalu, trzeba o tym z wyprzedzeniem poinformować lekarza.

Więcej informacji w języku polskim na temat brytyjskiej służby zdrowia znaleźć można na stronie NHS:

<http://www.nhs.uk/translationpolish/Pages/AboutNHSservices.aspx>

EUROPEJSKA KARTA UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO - EUROPEAN HEALTH INSURANCE CARD (EHIC)

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EHIC) jest dowodem zgody ubezpieczyciela na pokrycie kosztów leczenia niezbędnego z przyczyn medycznych, w trakcie pobytu za granicą.

Leczenie odbywa się według przepisów kraju, w którym ma miejsce, a poniesione koszty zwracane są na podstawie lokalnej tabeli opłat.

EHIC pokrywa wyłącznie koszty niezbędnych świadczeń zdrowotnych, ale nie daje żadnych uprawnień, gdy celem podróży jest odbycie leczenia za granicą. Na podstawie karty nie można skorzystać z zaplanowanych zabiegów w innym państwie.

Karta uprawnia do zwrotu kosztów leczenia odbytego jedynie w placówkach zdrowotnych

objętych systemem ubezpieczeniowym obowiązującym w danym państwie.

Wydanie karty jest bezpłatne i każda osoba objęta oficjalnym systemem ubezpieczeń społecznych na terenie jednego z krajów UE ma prawo się nią posługiwać.

W Wielkiej Brytanii wnioski o wydanie karty można złożyć przez internet na stronie

www.ehic.org.uk

lub dzwoniąc pod numer 0845 606 2030 i podając swoje imię i nazwisko, datę urodzenia oraz *National Insurance Number*.

Osoby, które zamierzają przebywać w Anglii krótkoterminowo muszą posiadać ważną Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego. W przeciwnym razie nie będą mogły ubiegać się o zwrot kosztów ewentualnego leczenia.

OGÓLNE INFORMACJE

Polacy jako obywatele Unii Europejskiej wraz z prawem pracy i mieszkania w Wielkiej Brytanii uzyskali również prawo do ubiegania się o świadczenia społeczne na równych zasadach z innymi jej obywatelami.

Aby skorzystać z tego prawa trzeba spełniać podstawowe warunki:

- » udokumentować legalnie przepracowane w Wielkiej Brytanii przynajmniej dwanaście miesięcy,
- » przedstawić w urzędzie certyfikat rejestracji

WORKING TAX CREDIT

Przeznaczony jest dla osób pracujących (zatrudnionych lub prowadzących własną działalność) o niskich dochodach. Dotyczy to również osób nieposiadających dzieci.

PODSTAWOWE ZASIŁKI

Housing Benefit i Council Benefit

Housing Benefit to zasiłek, który może pokryć częściowo lub w całości opłatę za wynajęcie mieszkania. *Council Tax Benefit* może pokryć częściowo lub w całości podatek lokalny.

Formularz, który należy wypełnić, można otrzymać w lokalnym urzędzie dzielnicowym (*Council*) lub znaleźć w internecie pod adresem:

www.dwp.gov.uk/advisers/claimforms/hctb1_print.pdf

Podania składa się w lokalnym urzędzie dzielnicowym wraz z:

- » dokumentami potwierdzającymi tożsamość i adres zamieszkania,
- » *National Insurance Number*,
- » wyciągiem z konta pokazującym stan oszczędności,

- » cji w ramach Worker Registration Scheme (WRS),
- » opłacać składki w ramach NINO.

Przedstawiamy poniżej kilka najbardziej popularnych zasiłków w Wielkiej Brytanii.

W staraniu się o zasiłki pomocne są *Citizens Advice Bureau* lub Biuro Porad dla Osób z Europy Wschodniej.

Pełna lista zasiłków dostępna jest na stronie *Directgov*: www.direct.gov.uk/en/MoneyTaxAndBenefits.

Więcej informacji na stronie:

www.taxcredits.inlandrevenue.gov.uk
lub pod numerem telefonu:

0845 300 39 00.

- » dokumentami potwierdzającymi wysokość naszego wynagrodzenia, w przypadku self-employed rozliczenie podatkowe firmy z ostatnich trzech miesięcy,
- » dokumentami potwierdzającymi pobieranie zasiłków, np. *Child Benefit*,
- » umową o wynajem domu lub mieszkania

Child Tax Credit

Jest to zasiłek wypłacany osobom ponoszącym dodatkowe koszty związane z wychowywaniem dziecka lub osoby niepełnoletniej.

Wypłacany jest on dodatkowo do zasiłku *Child benefit*.

Więcej informacji:

telefon: 0845 300 39 00
www.taxcredits.inlandrevenue.gov.uk

Świadczenia społeczne

Zasiłek na dziecko (Child Benefit)

Przysługuje osobom wychowującym dzieci, nie zależy od wysokości zarobków ani posiadanych oszczędności.

Child Benefit może uzyskać każda osoba dorosła, która sprawuje opiekę nad dzieckiem lub dziećmi w wieku do 16-tego roku życia. Obejmuje on także dzieci znajdujące się między 16-tym a 20-tym rokiem życia jeżeli kontynuują one edukację w systemie dziennym.

Można je także uzyskać nawet, gdy dziecko nie mieszka z osobą ubiegającą się o to świadczenie. Jeżeli mieszka z kimś innym, muszą zostać spełnione określone warunki.

Child Benefit jest przyznawany bez względu na dochody przypadającego na członka rodziny. Wynosi on £20 na tydzień na pierwsze dziecko oraz odpowiednio £13.20 na każde kolejne dziecko.

Wypełniony formularz należy wystać pocztą na adres:

Child Benefit Office
PO Box 1
Newcastle upon Tyne
NE88 1AA

Lub też można wypełnić go i wystać drogą internetową ze strony:

www.hmrc.gov.uk

Zasiłek może być wypłacony do trzech miesięcy wstecz. Aby go otrzymać nie trzeba udowadniać przepracowania w Wielkiej Brytanii roku kalendarzowego.

Pod pewnymi warunkami zasiłek może być przyznany także na dzieci przebywające w Polsce.

Zgodnie z prawem Unii Europejskiej, o zasiłek na dziecko (*child benefit*) można się starać w kraju, w którym pracują rodzice. Jeżeli jedno z rodziców pracuje w Polsce, a drugie w Wielkiej Brytanii, o zasiłek należy ubiegać się w pierwszej kolejności w Polsce.

Jeżeli jednak jedyny pracujący rodzic zatrudniony jest w Zjednoczonym Królestwie, to może się tam również starać o zasiłek na dzieci, nawet jeśli przebywają one w Polsce.

Należy pamiętać, że nie można dwa razy pobierać zasiłku na dzieci - zarówno w Polsce jak i Wielkiej Brytanii.

Income Support

Przeznaczony jest dla samotnych rodziców, osob niepełnosprawnych lub osób opiekujących się innymi (dziećmi lub osoba starszą).

Otrzymują go Ci, którzy pozostają bez pracy lub pracują do szesnastu godzin tygodniowo, mają niskie zarobki, ich oszczędności nie przekraczają £16,000 i są w wieku 16-59 lat.

Aby się upewnić, czy jest się uprawnionym do tego zasiłku należy skontaktować się z *Jobcentre Plus 0800 0556 688*.

UWAGA!

Podczas telefonicznej rozmowy z *Jobcentre Plus* lub *HM Revenue & Customs* można poprosić o pomoc polskojęzycznego tłumacza.

Jobseeker's Allowance

Zasiłek dla osób bezrobotnych lub pracujących 16 lub mniej godzin tygodniowo.

Aby go otrzymać należy być osobą zdolną do pracy, intensywnie poszukującą zatrudnienia.

INFORMACJE WSTĘPNE

Nauka angielskiego prowadzona jest zarówno na uniwersytetach, w większych college'ach, jak i w prywatnych szkołach językowych.

Wszędzie tam można uczęszczać na zajęcia o podobnych profilach: ogólny, biznesowy, język angielski specjalistyczny, np. dla prawników lub lekarzy (*English for Specific Purposes - ESP*).

Dla kandydatów na studia w Wielkiej Brytanii prowadzone są specjalne kursy *English for Academic Purposes (EAP)*, które przygotowują do studiów w języku angielskim.

Dostarczają one nie tylko słownictwa koniecznego na tym etapie edukacji, ale także mają na celu zapoznanie przyszłych studentów z metodami pisania esejów, przygotowywania prezentacji oraz czytaniem tekstów akademickich.

Są one prowadzone w systemie dziennym, wieczorowym lub tylko w okresie letnim.

Ogólnodostępna baza akredytowanych kursów języka angielskiego znajduje się na stronie www.educationuk.org.

Więcej informacji można również uzyskać w najbliższej placówce *British Council*:

www.britishcouncil.org

ENGLISH UK

Jest to nowe stowarzyszenie (poprzednio były to dwie oddzielne organizacje: ARELS - *Asciation of Recognised English Language Services* i BASELT - *British Association of State English Language Teaching*), którego członkami są wszystkie uznane i posiadające stosowne akredytacje placówki nauczania języka angielskiego (zarówno państwowe jak i prywatne).

STUDIOWANIE W WIELKIEJ BRYTANII

Posiadanie brytyjskiego dyplomu, uznanego za jeden z najbardziej prestiżowych na świecie, daje znakomite perspektywy na przyszłość.

Podstawowymi kursami dostępnymi zarówno na uniwersytecie jak i college'u są kursy *Bachelor* (odpowiednik polskiego licencjatu). Trwają one 3 lata z możliwością wybrania opcji 4-letniej czyli tzw. kursu *sandwich*, gdzie dodatkowy rok spędzany jest na uczelni za granicą, bądź polega on na odbyciu rocznego stażu.

Aby zostać magistrem należy zapisać się na roczny (w systemie dziennym) lub dwuletni

kurs podyplomowy *Masters* organizowany jedynie na uniwersytetach.

Aby uniknąć rozczarowania przed podjęciem decyzji o wyborze uczelni oraz kierunku studiów, warto dokładnie przejrzeć rankingi uczelni np. *University guide* na stronie dziennika *The Guardian*:

www.guardian.co.uk/education

KWALIFIKACJE JĘZYKOWE

Każda uczelnia wyższa ma własne wymagania językowe wobec potencjalnych studentów. Kandydaci, których pierwszym językiem nie jest angielski, muszą przedstawić odpowiednie dokumenty potwierdzające wymaganą

znajomość języka angielskiego. Najbardziej popularnymi egzaminami uznawanymi przez brytyjskie uczelnie są:

- » Międzynarodowy System Testowania Znajomości Języka Angielskiego (*International English Language Testing System* - IELTS) - wymagane będzie zaliczenie wersji akademickiej egzaminu (*Academic*)
- » Test z Języka Angielskiego jako Języka Obcego (*Test of English as a Foreign Language* - TOEFL) więcej informacji w języku polskim na stronie <http://www.hotcourses.com/polska/kursy-jezyka-angielskiego-uk>

Pozostałe egzaminy, które mogą być uznane przez brytyjskie uczelnie wymienione są na stronie:

<http://www.ucas.ac.uk/students/nonukstudents/englangprof>

Zawsze jednak należy sprawdzić, jakie są wymagania konkretnego uniwersytetu lub college'u.

KWALIFIKACJE AKADEMICKIE

Większość uczelni wyższych akceptuje polską maturę. Uczelnia może również przeprowadzić rozmowę kwalifikacyjną lub dodatkowe egzaminy. Niektóre uniwersytety organizują tzw. Rok Zerowy dla studentów, którym brakuje istotnych kwalifikacji.

WIEK STUDENTA

Ważną kwestią przy składaniu wniosku o miejsce na kursie jest wiek kandydata. Osoby powyżej 21-ego roku życia uważane są za studentów dojrzałych (*Mature Student*).

W związku z tym niektóre uczelnie odstępują od części warunków stawianych młodszym studentom, ale w zamian za to oczekują zainteresowania przyszłym kierunkiem studiów.

Zarówno w liście motywacyjnym, jak i na rozmowie trzeba wtedy uzasadnić wybór, przedstawić swoje doświadczenie zawodowe oraz plany na przyszłość.

PROCEDURA PRZYJĘCIA - UCAS

UCAS (*Universities and Colleges Admissions Service*) to organizacja, która przyjmuje podania na studia licencjackie (undergraduate courses). Podania na studia magisterskie składa się bezpośrednio na wybraną uczelnię.

Koszt złożenia podania na jeden kierunek to £9, przy wyborze większej liczby kierunków opłata wynosi £19. Podanie można wypełnić online na stronie internetowej:

www.ucas.ac.uk

Należy dokładnie sprawdzić terminy przyjmowania wniosków. Niektóre kierunki jak np. medycyna czy weterynaria oraz uniwersytety w Oxford i Cambridge dużo wcześniej kończą przyjmowanie podań na studia.

UCAS zaleca jak najwcześniejsze składanie wniosków, gdyż niektóre uczelnie nie gwarantują rozpatrzenia wniosków złożonych po 15 stycznia, a na najbardziej popularnych kierunkach może już wtedy nie być miejsc.

PROCES ROZPATRYWANIA WNIOSKÓW

Wypełniony formularz należy wysłać do UCAS, który następnie rozsyła wnioski do uniwersytetów. Każda uczelnia indywidualnie rozpatruje wnioski o przyjęcie. UCAS przesyła wszystkim kandydatom informator *Advice for Applicants* oraz nadaje numer PIN, który umożliwia logowanie się na stronie internetowej UCAS w celu sprawdzania informacji o akceptacji lub odrzuceniu podania.

Każda decyzja podjęta przez uczelnie przesyłana jest do UCAS, który informuje o niej kandydata na studia. Jednocześnie wszyst-

kie informacje zamieszczane są na stronie internetowej.

W przypadku, gdy kilka uczelni zadecyduje o przyjęciu kandydata na studia, ma on obowiązek poinformować o swoim wyborze UCAS.

W sytuacji, gdy wszystkie odpowiedzi z uczelni będą negatywne lub podanie dotrze do UCAS po upływie określonego terminu, w sierpniu odbywa się tzw. *Clearnig* - nabór na studia na kierunki, które są jeszcze dostępne.

OPŁATY ZA STUDIA

Ze względu na fakt, że Polska jest członkiem Unii Europejskiej, polscy studenci traktowani są jako *Home Students*.

Za kursy undergraduate rozpoczynające się w 2009 roku uczelnie będą mogły pobierać czesne w wysokości do £3,225 rocznie. Wysokość opłat zależy od rodzaju kursu oraz od oferującej go uczelni. Niektóre uniwersytety oferują możliwość zapłaty czesnego w ratach.

Oczywiście dodatkowo trzeba liczyć się z kosztami zakwaterowania i utrzymania. Większość uniwersytetów posiada akademiki, ale ceny bardzo często są wyższe od prywat-

nie wynajmowanego pokoju.

Koszt rocznego utrzymania może się wahać między 6000 a 10000 funtów, w zależności od miasta w którym się studiuje.

Informacje o stypendiach oraz pomocy finansowej dla studentów z Unii Europejskiej dostępne są na stronach:

- » Directgov (Education and learning/student finance)
www.direct.gov.uk
- » UKCISA - UK Council for International Student Affairs
www.ukcisa.org.uk
- » British Council
www.britishcouncil.org/new

Kandydaci na studia w Szkocji powinni odwiedzić stronę The Student Awards Agency for Scotland (SAAS):

www.saas.gov.uk

UWAGA!

Starania o pomoc finansową lub stypendia należy rozpocząć natychmiast po złożeniu podania na studia.

Informacje na temat oferowanych kursów można znaleźć na stronie internetowej:

www.hotcourses.com/polska

UZNAWALNOŚĆ POLSKICH DYPLOMÓW

W Wielkiej Brytanii warto starać się o uznanie polskich kwalifikacji. Można się w tym celu zwrócić do organizacji, która zajmuje się uznawaniem/ nostryfikacją dyplomów.

NATIONAL ACADEMIC RECOGNITION INFORMATION CENTRE (NARIC)

Należy skontaktować się listownie z NARIC

wysyłając:

- » kopię dyplomu/certyfikatu (nie oryginał) wraz z transkrypcją,
- » kopię tłumaczenia przysięgłego dokumentu (można również poprosić NARIC o tłumaczenie, ale wtedy wzrasta cena usługi),
- » list z danymi (imię, nazwisko, adres), wyjaśnieniem w jakim celu potrzebne jest uznanie kwalifikacji oraz opisem kwalifi-

kacji (gdzie i kiedy zostały uzyskane, ile trwały studia, etc.),
» zaadresowana koperta zwrotna ze znacznikiem.

Powyższe dokumenty należy wysłać na adres:
UK NARIC
Oriel House, Oriel Road
Cheltenham GL50 1XP

Wniosek może być również złożony na stronie internetowej:

www.naric.org.uk

Koszt usługi to £46 przy dostarczeniu dokumentu wraz z tłumaczeniem, a £80.50 - jeżeli NARIC dokonuje także tłumaczenia. Proces ten trwa 10-15 dni.

EDUKACJA DZIECI

W Wielkiej Brytanii obowiązek szkolny obejmuje dzieci w wieku od 4 do 16 lat.

Szkoła podstawowa (*Primary School*) zapewnia naukę dla dzieci w wieku 4-11 lat, a gimnazjum (*Secondary School*) - 11-16 lat.

Aby zapewnić dziecku miejsce w dobrej i położonej blisko miejsca zamieszkania szkole, należy odpowiednio wcześniej je zapisać. Podanie o przyjęcie dziecka do szkoły podstawowej powinno zostać wysłane już jesienią, a do gimnazjum - jesienią ostatniego roku szkoły podstawowej. Przy przyjmowaniu decyduje kolejność zgłoszeń.

Każda szkoła ma swoją tzw. *deadline* - czyli ostateczny termin przyjmowania podań.

Do szkoły można wybrać się z dzieckiem na tzw. *Open Evening*. Można wtedy porozmawiać z nauczycielami, obejrzeć budynek oraz zapoznać się z ofertą zajęć pozalekcyjnych.

W każdym urzędzie dzielnicowym (*Council*) można skorzystać z pomocy *Educational Service*, który pomoże wypełnić niezbędne dokumenty oraz poinformuje o wolnych miejscach w najbliższych placówkach. Za pośrednictwem tego urzędu przyjmowane są zgłoszenia do szkół publicznych.

UWAGA!

Zapisy do szkół katolickich i prywatnych przyjmowane są bezpośrednio w tych placówkach.

Zazwyczaj do wniosku (*application form*) należy dołączyć następujące dokumenty (należy upewnić się, czy szkoła nie ma dodatkowych wymagań):

- » potwierdzenie adresu zamieszkania,
- » akt urodzenia,
- » paszport lub dowód potwierdzający tożsamość,
- » świadectwo z Polski, informację o osiągnięciach, konkursach, zajęciach pozalekcyjnych.

Serwis www.ofsted.gov.uk - odpowiednik polskiego kuratorium, wydaje m.in. raporty o szkołach.

Wystarczy wpisać swój kod pocztowy, aby zapoznać się z raportem o wybranej szkole.

Jeżeli dziecko nie zna języka angielskiego, należy to zgłosić, aby otrzymało pomoc (*Special Educational Needs* - dostępne w niektórych szkołach).

Educational Service powinno także pomóc przy wyborze szkoły, która zapewni dzieciom niewidomym, głuchoniemym lub z innymi problemami najlepszą opiekę.

POLSKIE ORGANIZACJE

POLSKA MACIERZ SZKOLNA (PMS)

Polska Macierz Szkolna sprawuje pieczę nad kilkudziesięcioma polskimi szkołami przedmiotów ojczystych (szkołami sobotnimi), organizuje egzaminy (GCSE oraz AS i AL Level), kursy metodyczne dla nauczycieli, kursy przygotowawcze do egzaminów dla młodzieży oraz konkursy wiedzy o Polsce.

PMS prowadzi także księgarnię w budynku POSK-u, wydaje czasopisma („Dziatwa”, „Razem Młodzi Przyjaciele”, „Poradnik Metodyczny dla Nauczycieli” i inne) oraz podręczniki szkolne. Posiada również biuro zajmujące się sprawami bieżącymi.

W Wielkiej Brytanii (według stanu na 18 października 2008) istnieje blisko 100 polskich szkół przedmiotów ojczystych, w których nauka obejmuje język polski, historię i geografę Polski, religię oraz śpiew i tańce ludowe.

Liczba ta jest zmienna ze względu na demograficzne. Są one w zasadzie samodzielnymi komórkami nauczania.

ZRZESZENIE NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO ZA GRANICĄ

Założone w 1941 r. Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego jest jedyną poza krajem organizacją nauczycielską oferującą pomoc merytoryczną oraz łączność ze szkołami przedmiotów ojczystych:

- » zakładanie i prowadzenie szkół oraz placówek oświatowych,
- » pogłębianie kultury polskiej wśród młodzieży Szkół Przedmiotów Ojczystych,
- » doskonalenie pedagogiczne nauczycieli - kursy pedagogiczne,

Na stronie Polskiej Macierzy Szkolnej zamieszczone są adresy wszystkich szkół sobotnich.

Polonijne Centrum w Lublinie (*e-mail: info@pcn.lublin.pl*) opracowało nowy Program nauczania języka polskiego poza granicami Polski (*www.pcn.lublin.pl*) dla poziomów 3-12 lat.

Program ma hasła na każdy poziom w podziale na części mowy i kilka przykładowych rozkładów zajęć. Można go dopasować do potrzeb każdej szkoły.

Dodatkowe pomoce naukowe i konspekty zajęć pobrać można z następujących polskich stron internetowych: *www.scholaris.edu.pl* oraz *www.codn.edu.pl*.

Polska Macierz Szkolna

238-246 King Street

Hammersmith, London W6 0RF

telefon: 020 8741 1993

fax: 020 8748 5522

e-mail: *pms@polskamacierz.org*

www.polskamacierz.org

- » organizowanie konferencji i seminariów metodycznych,
- » pomoc w działalności szkolnej i oświatowej,
- » konkursy, prelekcje, inne imprezy.

Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą

238-246 King Street

London W6 0RF

telefon/fax:

020 8995 1417

e-mail:

znpgbrit@hotmail.com

Warto wiedzieć

POLSKIE MEDIA W WIELKIEJ BRYTANII

W Wielkiej Brytanii ukazują się kilka pism polskojęzycznych. Najstarszym z nich jest wydawany od 1940 roku „Dziennik Polski”.

Katolicka fundacja Veritas redaguje tygodnik „Gazeta Niedzielną”. Ponadto do wyboru są bezpłatne tygodniki: „Goniec Polski”, „Cultura”, „Nowy Czas”, „Polish Express”, „Metropolia”, „Panorama”, „Polish Observer”. Polska prasa dostępna jest we wszystkich

tzw. „polskich miejscach”- sklepach, przy kosciotach, szkołach, instytucjach oraz firmach. Gazety regularnie zwiększają liczbę punktów dystrybucji. O szczegóły warto pytać samych wydawców.

W internecie można słuchać audycji Radia Orła i radia PRL24, a mieszkańcy Midlandów mogą odbierać programy radia BBC „Poles Apart” (fale 94.8, 103.7 i 104 FM - poniedziałek, godz. 20:00-21:00).

MEDIA BRYTYJSKIE

W Wielkiej Brytanii wydawanych jest 14 ogólnokrajowych dzienników i 15 tytułów ukazujących się w niedzielę takich jak *Independent* czy *Guardian*. Ponadto istnieje prasa regionalna (około 90-tu tytułów porannych oraz sześć niedzielnych) i lokalna (około 1300 gazet, głównie tygodników).

Największą stacją telewizyjną jest BBC, emitująca dwa kanały ogólnokrajowe i posia-

dająca 5 ogólnokrajowych stacji radiowych, kanały telewizji kablowej oraz cyfrowej, a także ponad 40 lokalnych stacji radiowych.

Głównym konkurentem dla BBC jest *Channel 3* znany jako *Independent Television* (ITV).

Wszystkie największe media brytyjskie oferują dostęp do swoich informacji również drogą on-line.

**Twój Portal Internetowy
w Wielkiej Brytanii...**

londynek.net
UK Polish Community Online

**...zbudowany według
Twoich potrzeb**

- Ponad 7 000 000 odston w miesiącu
- Ponad 200 000 zarejestrowanych użytkowników
- Ponad 10 000 nowych ogłoszeń w miesiącu

BEZDOMNOŚĆ

Wiele osób, które przyjechały do Wielkiej Brytanii nie jest w stanie sprostać nowej sytuacji.

Nieznajomość języka angielskiego, brak pomysłu na znalezienie pracy, problem z nieuczciwym pracodawcą, utrata dokumentów i tym samym możliwości znalezienia pracy, problemy z alkoholem oraz brak wsparcia bliskich to najczęstsze przyczyny bezdomności.

Osoby dotknięte tym problemem mogą uzyskać pomoc przede wszystkim w centrach dziennych - *Day Centres*. Są to ośrodki, które oferują porady, bezpłatne kursy języka angielskiego, a także najbardziej podstawową pomoc, jak kąpiel, posiłek lub możliwość wyprania ubrań. Osoby, które są uprawnione do zasiłków mogą tam również otrzymać pomoc w znalezieniu zakwaterowania.

Pełną listę ośrodków pomocy dla bezdomnych w Londynie znaleźć można na stronach:

- » Homeless London: www.homelesslondon.org
- » Homeless Link: www.homeless.org.uk/policyandinfo/issues/EU10s/services
- » St Mungo's: www.mungos.org/in_reach
- » The Pavement: www.thepavement.org.uk/services.htm

Na terenie Wielkiej Brytanii działa również organizacja charytatywna *Shelter*, która oferuje pomoc osobom bezdomnym oraz zagrożonym eksmisją.

Więcej informacji:

www.shelter.org.uk

infolinia: 0808 800 4444
e-mail: info@shelter.org.uk

ZAGINIĘCIA

Zaginienia należy przede wszystkim zgłaszać na policję. Warto również powiadomić Konsulat RP w Londynie, Manchester lub Edynburgu.

W Wielkiej Brytanii można również zwrócić się o pomoc do *Missing People* (www.missing-people.org.uk), organizacji charytatywnej, która pomaga w poszukiwaniu zaginionych osób oraz udziela wsparcia najbliższym zaginionego.

Z *Missing People* można skontaktować się dzwoniąc pod czynny całą dobę bezpłatny numer 0500 700 700.

W Polsce działa Fundacja ITAKA, która prowadzi Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych: <http://www.zaginieni.pl>

Gdzie dzwonić w nagłych wypadkach?

- » 112 - uniwersalny numer SOS
- » 999 - emergency, fire brigade, police, ambulance service (pogotowie, policja, straż pożarna)

Pod numer **999** należy dzwonić wyłącznie w nagłych wypadkach:

- » w razie pożaru,
- » gdy istnieje bezpośrednie zagrożenie życia lub podejrzenie poważnego urazu będącego następstwem wypadku lub przestępstwa,
- » gdy konieczna jest natychmiastowa interwencja policji, gdyż popełniane jest przestępstwo lub sprawca nadal przebywa na miejscu przestępstwa.

ORGANIZACJE UDZIELAJĄCE BEZPŁATNYCH PORAD

POLISH PSYCHOLOGIST CLUB (PPC)

Polish Psychologists' Club jest organizacją charytatywną zrzeszającą polskich psychologów i specjalistów pokrewnych dziedzin, w celu udzielania wsparcia psychologicznego Polakom w Wielkiej Brytanii.

Pod patronatem PPC działa szereg projektów, opartych o działania wolontariuszy, w ramach których można otrzymać bezpłatną pomoc. PPS oferuje:

- » *Dyżury telefoniczne* - pomoc psychologiczna przez telefon w każdą środę, w godzinach 19.00 - 21.00 pod numerem 020 3239 4010. Pod tym numerem można również uzyskać informacje o innych formach pomocy udzielanej przez PPS.
- » *Biuro Karier PPC* - doradztwo zawodowe on-line, warsztaty, oraz internetowa baza informacji na temat poszukania pracy.
- » *Wysłuchiwanie Zwierzeń* - o problemach można opowiedzieć wolontariuszom PPC.
- » *Poradnia psychologiczno-pedagogiczna* - pedagodzy, psycholodzy, terapeuci i inni specjaliści są gotowi by pomagać i wspierać w problemach związanych z rodziną, pracą, dziećmi, szkołą oraz życiem na emigracji. Punkty Poradni znajdują się w południowym, północnym oraz zachodnim Londynie. Poradnia udziela również pomocy online oraz prowadzi sobotnią grupę zabaw.
- » *South Project* - wieczory porad oraz warsztaty psychologiczne w Southampton.
- » *Akademia Kobiety* - wsparcie i rozwój dla kobiet w formie warsztatów oraz spotkań integracyjnych

Więcej informacji oraz kontakt:

www.polishpsychologistsclub.org
info@polishpsychologistsclub.org

Polish Psychologists' Club, POSK, 238-246 King Street, Hammersmith, Londyn W6 0RF

CITIZENS ADVICE BUREAU (CAB) - BIURO PORAD OBYWATELSKICH

Citizens Advice Bureau czyli Biuro Porad Obywatelskich udziela bezpłatnych i poufnych porad prawnych, finansowych oraz pomaga w rozwiązywaniu rozmaitych problemów lokalnej społeczności (zadłużenia, zasiłki, problemy mieszkaniowe, nieuczciwi pracodawcy, sprawy konsumenckie, problemy z dyskryminacją, migracja).

CAB ma ponad 3200 biur w całej Wielkiej Brytanii. O pomoc zwrócić się można osobiście lub telefonicznie. Niektóre ośrodki CAB udzielają również porad droga mailową. Pracownicy biura doradzą jak napisać list, jak negocjować z wierzycielami, mogą również reprezentować klienta w sądzie czy przed kolegium sądowym.

Adres najbliższego biura można znaleźć na stronie www.citizensadvice.org.uk lub w książce telefonicznej Yellow Pages.

LAW FOR ALL

Law for All to organizacja udzielająca bezpłatnych porad prawnych na terenie londyńskich dzielnic Ealing, Hounslow, Hammersmith, Fulham i Hillingdon, a także w Suffolk, Norfolk, Cambridgeshire, Northamptonshire i Staffordshire.

Law for All zajmuje się przede wszystkim problemami pracowniczymi, imigracyjnymi, zasiłkami, zadłużeniami, prawem rodzinnym oraz mieszkaniowym, ale udziela również wsparcia w sprawach konsumenckich.

codziennie inny

www.dziennikpolski.co.uk

Redakcja:

t: +442087401991

e: editor@dziennikpolski.co.uk

Marketing:

t: +442087401777

t: +442087401888

e: marketing@polishdaily.org

e: properties@polishdaily.org

Prenumerata:

t: +442087401666

e: prenumerata@dziennikpolski.co.uk

- Informacje z kraju i ze świata
- Opinie, komentarze
- Zapowiedzi i recenzje wydarzeń kulturalnych
- Kronika życia Polaków w Wielkiej Brytanii
- W każdy poniedziałek: dodatek Praca
- 44-stronicowe weekendowe wydanie wraz z magazynem *Tydzień Polski*
- Dodatek *Finanse i Nieruchomości*
- Dodatek *Turystyka i Wypoczynek*
- Rozrywka, program TV
- Ogłoszenia
- Sport

DZIENNIK POLSKI

NA WSPACH BRYTYJSKICH OD 1940 | CODZIENNIE

Warto wiedzieć

Na spotkanie należy umówić się telefonicznie 020 8600 3100. Adresy biur znajdują się na stronie:

www.lawforall.org.uk

EAST EUROPEAN ADVICE CENTRE - BIURO PORAD DLA OSÓB Z EUROPY WSCHODNIEJ (EECA)

EECA jest organizacją charytatywną, która udziela bezpłatnych, poufnych porad osobom pochodzącym z Europy Wschodniej mieszkającym na terenie Wielkiej Brytanii.

Pracownicy biura oferują pomoc w zakresie systemu zasiłków, problemów mieszkaniowych, prawa imigracyjnego, prawa pracy, zadłużeń a także tłumaczenia tekstów i słowa żywego. Biuro odpowiada również na pytania związane z edukacją oraz opieką zdrowotną w Wielkiej Brytanii.

Po porady można zwrócić się osobiście lub telefonicznie pod numer 020 8741 1288. Godziny otwarcia podane są na stronie:

www.easteuropeanadvicecentre.org.uk

*East European Advice Centre
Room 209-210, Palingswick House
241 King Street, London W6 9LP*

telefon: 020 8741 1288

fax: 020 8741 8388

e-mail: info@eeac.org.uk

POLISH LEGAL CENTRE W LONDYNIE - POLSKIE CENTRUM PORAD PRAWNYCH

Polskie Centrum Porad Prawnych jest organizacją założoną przez *Polish City Club*. Centrum oferuje podstawowe porady z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, prawa rodzinnego, pomocy społecznej i opieki socjalnej.

Osoby, które potrzebują pomocy prawnej powinny zadzwonić pod numer 020 7430 5682 i zostawić swoje dane kontaktowe. Rejestracja oraz spotkanie z prawnikiem odbywają się w języku polskim.

EAST BELFAST INDEPENDENT ADVICE CENTRE

Niezależne, poufne i bezpłatne porady dla obywateli nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej.

Porady z zakresu prawa pracy, prawa mieszkaniowego, spraw konsumenckich, a także świadczeń społecznych udzielane są na miejscu lub telefonicznie.

*85 Castlereagh Street
Belfast BT5 4NF*

telefon: 028 9096 3003

TAXAID

TaxAid to organizacja, która udziela profesjonalnych, bezpłatnych i poufnych porad w sprawach podatkowych (także *tax credits*) dla osób, które ze względu na niski dochód nie są w stanie skorzystać z płatnego doradztwa (maksymalny dochód na osobę to £300 tygodniowo).

Porady udzielane są pod numerem telefonu 0845 120 3779 (czynny 10:00-12:00 od poniedziałku do piątku). Pod tym samym numerem można umówić się na spotkanie z doradcą.

Spotkania odbywają się w Londynie, Manchester, Newcastle i Birmingham.

Więcej informacji:

info@taxaid.org.uk

www.taxaid.org.uk

GRUPY WSPARCIA

Spotkania Anonimowych Alkoholików (AA)
Anonimowi Alkoholicy to wspólnota, która poprzez wymianę doświadczeń oraz wzajemne wsparcie dąży do rozwiązywania problemu alkoholizmu i służy pomocą innym w walce z nałogiem.

Obecnie w całej Wielkiej Brytanii tygodniowo odbywa się ponad 30 spotkań pol-

skojęzycznych grup AA. Poniżej podajemy przykładowe miejsca spotkań, a pełna lista polskojęzycznych grup można znaleźć na stronie:

<http://mityngi.aa.org.pl/mityngi/swiat>

- » Poniedziałek, godz. 20:00, kościół katolicki pw. św. Jana Ewangelisty, St. John's Hall, Ravenna Road, Londyn SW 15 6AW, stacja metra: East Putney.
- » Wtorek, godz. 20:00, polski kościół katolicki pw. św. A. Boboli, 18 Greenside Road, Londyn W7, stacja metra: Ravenscourt Park.
- » Środa, godz. 18:00, polski kościół pw. św. Stanisława i św. Wawrzyńca, (niedaleko Klubu Polskiego), Duke Street, Northampton NN1 3BA.
- » Czwartek, godz. 20:00, kościół pw. Chrystusa Króla, (wejście z tyłu kościoła do biblioteki), 211 Balham High Road, Londyn SW17 7BQ, stacja metra: Balham.
- » Sobota, godz. 17:30, polski kościół pw. NMP Matki Kościoła (sala Maksymiliana Kolbego), 2 Windsor Road, Londyn W5 5PD, stacja metra: Ealing Broadway.

Spotkania Anonimowych Narkomanów (AN)

Anonimowi Narkomani są wspólnotą działającą w środowisku osób uzależnionych od substancji chemicznych zaburzających świadomość. Do AN należeć może każdy uzależniony, niezależnie od zażywanej substancji.

Członkostwo jest dobrowolne, a jedynym warunkiem przystąpienia do wspólnoty jest chęć uwolnienia się od nalogu.

Uzależnieni spotykają się regularnie, aby w atmosferze wzajemnego zaufania, troski i wsparcia uczyć się żyć bez nalogu.

Wspólnota nie zatrudnia profesjonalistów, nie prowadzi ośrodków terapeutycznych ani klinik, nie zapewnia pomocy finansowej, prawnej ani medycznej.

W Londynie zamknięte spotkania odbywają się w polskim kościele na Ealing Broadway,

2 Windsor Road W5 5PD, w Sali ks. Jerzego Popiełuszki w każdy poniedziałek godz. 20:15-22:00 oraz piątek godz. 20:00-21:30.

ODSZKODOWANIA

Criminal Injuries Compensation Authority (CICA)

Criminal Injuries Compensation Authority to organizacja rządowa niosąca pomoc osobom, które w wyniku przestępstwa doznały fizycznego bądź psychicznego urazu.

O odszkodowanie mogą się starać ofiary przestępstw popełnionych na terenie Wielkiej Brytanii w terminie dwóch lat od zdarzenia, nawet jeżeli sprawca czynu nie został skazany, a także rodzice, dziecko, małżonek oraz partner osoby, która zmarła w wyniku popełnionego przestępstwa.

Oprócz odszkodowania za doznany ból i cierpienie, osoby, których absencja w pracy związana z urazami była dłuższa niż 28 tygodni, mogą starać się o odszkodowanie za utratę zarobków. Warunkiem ubiegania się o odszkodowanie od CICA jest zgłoszenie przestępstwa na policję.

Z chwilą wpłynięcia podania CICA podejmuje decyzję co do zasadności i wysokości odszkodowania. Szczegółowe informacje dostępne są na stronie: <http://www.cica.gov.uk>.

Dalsze pytania kierować można telefonicznie 0800 358 3601 lub listownie:

Criminal Injuries Compensation Authority
Tay House, 300 Bath Street Glasgow G2 4LN

Istnieje wiele firm zajmujących się uzyskiwaniem odszkodowań dla osób, które nie znają języka angielskiego. Większość z nich pobiera opłatę jedynie w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia, gdy wypłacone zostanie odszkodowanie.

MIĘDZYNARODOWY TRANSPORT
ZMARŁYCH

*Najstarsza polska firma pogrzebowa
działająca na arenie międzynarodowej.*

Jesteśmy aby pomagać.

tel. 00 48 22 831 00 36

tel. 00 48 22 635 21 93

fax 00 48 22 831 79 96

kom. 00 48 604 066 152

kom. 00 48 506 155 499

kom. 00 48 509 024 007

e-mail: biuro@bongo.com.pl

www.bongo.com.pl

BONGO Międzynarodowe Usługi Pogrzebowe
02-643 Warszawa, ul. Etiudy Rewolucyjnej 48
filia: 90-114 Łódź, ul. Sienkiewicza 29

PRACA

Pay and Work Rights Helpline

Porady na temat praw pracowniczych, płacy minimalnej (także w rolnictwie), godzin pracy, praw pracowników agencyjnych.

infolinia: 0800 917 2368
<https://payandworkrights.direct.gov.uk>

Infolinia w sprawie Ustawowej Płacy Minimalnej - National Minimum Wage Helpline (NMW)

infolinia: 0845 600 0678

Agricultural Wages Helpline

Informacje o prawa pracowniczych oraz płacy minimalnej w rolnictwie.

Anglia i Walia: 0845 000 0134
Szkocja: 0131 244 6392

Służba Doradcza, Pojednawcza i Arbitrażowa ACAS (Advisory, Conciliation and Arbitration Service)

Ogólne porady z zakresu prawa pracy.
infolinia (9:00-16:30): 0845 747 4747
www.acas.org.uk

Employment Tribunal Service Enquiry Line

Informacja na temat wniosków i procedur sądowych (infolinia sądów pracy).

infolinia: 0845 795 9775
www.employmenttribunals.gov.uk

Directgov

Informacja o prawach pracowniczych.
www.direct.gov.uk/en/employment

Know Your Rights Line

Porady z zakresu prawa pracy
infolinia: 0870 600 4882

Agencja ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy (Health and Safety Executive HSE)

Udziela porad i informacji w sprawie zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

infolinia (godz. 8:00-18:00):
0845 345 0055
0207 556 2239

www.hse.gov.uk/languages/polish
www.hse.gov.uk/construction/polski

Employment Agency Standards Inspectorate

Porady na temat działania agencji pośrednictwa pracy.

infolinia: 0845 955 5105

Gangmasters Licensing Authority

Reguluje działalność agencji pośrednictwa pracy w dziedzinie rolnictwa i przetwórstwa żywności.

infolinia: 0845 602 5020
www.gla.gov.uk

Polish Legal Centre

(Polskie Centrum Porad Prawnych)
infolinia: 0207 430 5682

East European Advice Centre

infolinia: 0208 741 1288

DYSKRYMINACJA

Komisja ds. Równouprawnienia Equal Opportunities Commission

infolinia: 0845 601 5901
e-mail: info@eoc.org.uk
www.eoc.org.uk

Equality and Human Rights Commission

Dostarcza informacji na temat dyskryminacji oraz praw człowieka.

infolinie:
Anglia 0845 604 6610

Ważne kontakty

Szkocja: 0845 604 5510
Walia: 0845 604 8810
e-mail: englandhelpline@equalityhumanrights.com
www.equalityhumanrights.com

Informacje dla osób niepełnosprawnych
www.direct.gov.uk/DisabledPeople

INNE

Office of Fair Trading - Biuro Ochrony Konsumentów
infolinia: 0845 722 44 99
www.oft.gov.uk

bezpłatnych i poufnych porad dla zadłużonych osób.
infolinia: 0800 138 1111
contactus@cccs.co.uk
www.cccs.co.uk

HM Revenue & Customs
Informacje o podatkach, ubezpieczeniu społecznym.
www.hmrc.gov.uk

National Debtline
Infolinia dla osób, które mają problem ze spłatą zadłużenia.
infolinia: 0808 808 4000
www.nationaldebtline.co.uk

Home Office - UK Border Agency
Informacje o kontroli granicznej, programie rejestracji pracowników WRS.
www.ukba.homeoffice.gov.uk

Wiecej informacji na temat zadłużeń oraz ogłoszenia bankructwa:

Know Your Consumer Rights
Porady oraz skargi konsumenckie.
infolinia: 08454 04 05 06

Debt Advice Bureau
www.debtadvicebureau.org.uk

Department for Work and Pensions
Informacje na temat zatrudnienia, emerytur i świadczeń.
www.dwp.gov.uk

Student Loans Company (SLC)
Organizacja zajmująca się pomocą w uzyskaniu pożyczek studenckich.
infolinia: 0845 026 2019
www.slc.co.uk

Consumer Credit Counselling Service (CCCS)
Organizacja charytatywna, która udziela

National Union of Students (NUS)
www.nus.org.uk

POLSKIE OŚRODKI DUSZPASTERSKIE

Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii
Ks. Tadeusz Kukla rektor PMK
2 Devonian Road
Islington
London N1 8JJ

telefon: 020 7226 3439
fax: 020 7704 7668
e-mail: chancellor@polishcatholicmission.org.uk
www.polishcatholicmission.org.uk

Polska Misja Katolicka w Szkocji
Ks. Marian Łęka SAC rektor PMK
4 Parkgrove Terrace
Glasgow G3 7SD

telefon: 014 1339 9163
e-mail: mariansac@btinternet.com
<http://www.kosciolwshkocji.info>

ORGANIZACJE I INSTYTUCJE POLONIJNE

**POLSKI OŚRODEK
SPOŁECZNO-KULTURALNY**
238-246 King Street
London W6 0RF
sekretariat: 020 8742 6411
fax: 020 8746 3798

POLSKA MACIERZ SZKOLNA
238-246 King Street
Hammersmith
London W6 0RF
telefon: 020 8741 1993
fax: 020 8748 5522
e-mail: pms@polskamacierz.org

**ZRZESZENIE NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO
ZA GRANICĄ**
238-246 King Street
London W6 0RF

INSTYTUT KULTURY POLSKIEJ
52/53 Poland Street
London W1F 7LX
telefon: 020 3206 2004
fax: 020 7434 0139
www.polishculture.org.uk

INSTYTUT JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
238-240 King Street
London W6 0RF
telefon/fax: 020 8748 6197

**INSTYTUT POLSKI I MUZEUM
IM. GEN. SIKORSKIEGO**
20 Princes Gate
London SW7 1PT
telefon: 020 7589 9249

**CENTRALNE KOŁO CZŁONKÓW
INDYWIDUALNYCH ZJEDNOCZENIA
POLSKIEGO W WIELKIEJ BRYTANII**
www.indzp.org.uk

POLISH PROFESSIONALS IN LONDON
www.polishprofessionals.org.uk

STOWARZYSZENIE POLAND STREET
www.polandstreet.org.uk

**STOWARZYSZENIE POLSKICH
ABSOLWENTÓW I ZAWODOWCÓW (TOPAZ)**
www.topaz.org.uk

BIBLIOTEKA POLSKA POSK
238-246 King Street
London W6 0RF
telefon: 020 8741 0474
fax: 020 8741 7724
e-mail: library@polishlibrary.co.uk

CENTRALA BIBLIOTEK RUCHOMYCH
e-mail: ccl@polishlibrary.co.uk

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
23-31 Beavor Lane
London W6 9AR
telefon: 020 8748 8006
fax: 020 8748 1891

STOWARZYSZENIE TECHNIKÓW POLSKICH
240 King Street
London W6 0RF
telefon: 020 8742 6425
www.stpuk.org

SŁOWNIK

- » **Accident and Emergency Department (Casualty)** - oddział w szpitalu, gdzie zgłasza się przypadki nagłe
- » **A Level** - odpowiednik polskiej matury
- » **AS Level** - poziom niższy od A Level
- » **Application form** - wniosek
- » **Bachelor** - odpowiednik polskiego licencjatu
- » **Bank account** - konto w banku
- » **Basic bank account** - podstawowe konto bankowe
- » **Bank holiday** - święto państwowe
- » **Benefit** - zasiłek
- » **Black cab** - tradycyjna czarna taksówka
- » **Bill** - rachunek
- » **British Chamber of Commerce** - Brytyjska Izba Handlowa
- » **Building society** - towarzystwo mieszkaniowe
- » **Bus pass** - bilet na autobus. Może być jednorazowy lub okresowy
- » **Cab** - taksówka
- » **Mini cab** - prywatna taksówka
- » **Call shop** - sklep, z którego można dzwonić
- » **Cash card** - karta bankomatowa
- » **Certificate in Advanced English** - świadectwo potwierdzające zaawansowaną znajomość języka angielskiego
- » **Checking inventory** - spis inwentarza mieszkania
- » **Chemist** - drogeria/apteka
- » **Cheque** - czek
- » **Child benefit** - zasiłek na dziecko
- » **CIS25 tax payment voucher** - rozliczenie od pracodawcy, które zawiera sumę odprowadzoną przez niego na podatek pod koniec każdego miesiąca podatkowego
- » **CIS Card** - karta potwierdzająca rejestrację w urzędzie skarbowym (dla pracujących w sektorze budowlanym)
- » **Citizens Advice Bureau** - Biuro Porad Obywatelskich
- » **Coach** - autobus
- » **Congestion charge** - opłata za przejazd samochodem przez centrum Londynu.
- » **Council** - urząd dzielnicy
- » **Council flat** - mieszkanie komunalne
- » **Council Tax** - Podatek miejski
- » **CSCS** - karta potwierdzająca znajomość przepisów BHP (Health and Safety) w sektorze budowlanym
- » **Current account** - rachunek bieżący
- » **CV** - życiorys
- » **Deadline** - ostateczny termin
- » **Department of Social Security (DSS)** - Wydział Opieki Socjalnej (wyplaca niektóre zasiłki)
- » **Direct debit** - polecenie obciążenia rachunku (podobne do zlecenia stałego)
- » **Driving License** - prawo jazdy
- » **DVLA** - organ wystawiający prawa jazdy
- » **East European Advice Center** - biuro porad dla osób z Europy Centralnej i Wschodniej
- » **Education Service** - Wydział ds. Edukacji
- » **EHIC** - Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego
- » **Emergency** - nagły przypadek, pogotowie
- » **Employment tribunal** - trybunał pracy
- » **ESOL (English for Speakers of Other Language)** - język angielski dla obcokrajowców
- » **Freehold** - oznacza, że zarówno budynek jak i grunt znajdujący się pod nim należą w 100% do właściciela
- » **First Certificate in English** - świadectwo potwierdzające znajomość języka angielskiego na poziomie średniozaawansowanym
- » **GCSE** - egzamin na poziomie gimnazjum
- » **GP (General Practitioner)** - lekarz ogólny/pierwszego kontaktu
- » **Gross payment** - płaca brutto; **net** - netto
- » **Health and Safety** - BHP
- » **Home Office** - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Wielkiej Brytanii
- » **Hostel** - tani hotel
- » **Housing benefit** - zasiłek mieszkaniowy
- » **ID Card** - dokument potwierdzający tożsamość
- » **Income Support** - zasiłek dla osób o bardzo niskich dochodach
- » **Inland Revenue (HM Revenue&Customs)** - Urząd Skarbowy i polski ZUS w jednym
- » **Insurance** - ubezpieczenie
- » **Invoice** - faktura
- » **Job Centre (Plus)** - odpowiednik polskich urzędów pracy
- » **Jobseeker allowance** - zasiłek dla bezrobotnych
- » **Key Stage 1, 2, 3, 4** - określa etap nauki w szkołach w Wielkiej Brytanii
- » **Landlord** - właściciel (gospodarz) lub agencja wynajmująca mieszkanie
- » **Land Registry Fee** - opłata za wpis do księgi wieczystej
- » **Leasehold** - rodzaj dzierżawy

- » **Let** - wynajem
- » **Local authority search** - badanie przeprowadzone przez władze lokalne
- » **Main carer** - główny opiekun
- » **Management** - zarządzanie
- » **Masters** - odpowiednik magistra
- » **Mortgage** - kredyt hipoteczny
- » **MOT (Ministry of Transport)** - certyfikat sprawności technicznej pojazdu
- » **National Academic Recognition Centre (NARIC)** - instytucja zajmująca się uznawaniem kwalifikacji osób z zagranicy/nostyfikacja dyplomów
- » **National Insurance** - ubezpieczenie społeczne
- » **National Insurance Number** - indywidualny numer ubezpieczenia społecznego
- » **National Insurance Contribution** - składka na ubezpieczenie społeczne
- » **National Minimum Wage** - minimalna płaca krajowa
- » **National Vocational Qualifications** - kwalifikacje zawodowe
- » **Newsagent** - sklep z prasą
- » **NHS (National Health Service)** - Państwowa Służba Zdrowia
- » **NHS number** - numer pacjenta w systemie państwowej służby zdrowia
- » **Nursery** - żłobek
- » **Off peak** - poza godzinami szczytu
- » **Overdraft** - przekroczenie stanu konta
- » **Oyster Card** - elektroniczny bilet
- » **P45** - rozliczenie od pracodawcy na koniec zatrudnienia
- » **P46** - formularz przesyłany do urzędu skarbowego przy podjęciu zatrudnienia
- » **P60** - rozliczenie za cały rok podatkowy
- » **Pay as you go** - telefon na kartę
- » **Pay monthly** - telefon komórkowy na kontrakt
- » **PAYE (Pay As You Earn)** - formularz dla samozatrudnionych, wymagany przez urząd skarbowy (P46)
- » **Payslip** - odcinek wypłaty
- » **Personal profile** - profil personalny
- » **Pharmacy** - apteka
- » **Peak hours (rush hours)** - godziny szczytu
- » **Post Office** - poczta
- » **Postal order** - przekaz pocztowy
- » **Pre-pay** - przedpłata
- » **Primary School** - szkoła podstawowa
- » **Profiling session** - test kwalifikacji
- » **Real estate** - nieruchomości
- » **Receipt** - dowód zapłaty
- » **Recorded Delivery** - przesyłka polecona
- » **Rent** - czynsz
- » **Reserved Journey Ticket** - bilet z miejscówką
- » **Residence Permitt** - zezwolenie na pobyt
- » **Secondary School** - szkoła średnia (gimnazjum)
- » **School Report** - raport ze szkoły oceniający naukę i zachowanie ucznia
- » **Scottish Vocational Qualifications** - kwalifikacje zawodowe obowiązujące w Szkocji
- » **Self-employed** - osoba samozatrudniona
- » **Sick Note** - zwolnienie lekarskie
- » **Sick Pay** - chorobowe
- » **Statutory Sick Pay** - chorobowe gwarantowane przez państwo
- » **SIM card** - karta SIM do telefonu komórkowego
- » **Special Delivery** - przesyłka polecona ekspresowo
- » **Stamp Duty Land Tax** - podatek od zakupu nieruchomości
- » **Standing Order** - zlecenie stałe
- » **Survey Fees** - koszty oględzin i pomiarów
- » **Tax** - podatek
- » **Tax credit** - kredyt podatkowy, który otrzymuje od państwa osoba o niskich dochodach. Rozróżnia się kilka rodzajów TC:
 - » **Working Tax Credit** - przeznaczany jest dla osób pracujących (zatrudnionych lub prowadzących własną działalność) o niskich dochodach
 - » **Child Tax Credit** - kredyt podatkowy na dziecko
- » **Tax Disc** - okrągła tarcza potwierdzająca zapłatę podatku drogowego
- » **Tax Return** - zeznanie podatkowe
- » **Temporary National Insurance Number** - tymczasowy numer ubezpieczeniowy
- » **Tenancy Agreement** - umowa o wynajem
- » **Ticket** - bilet (single - w jedną stronę, return - w obie strony)
- » **Travelcard** - bilet na metro i autobusy (jednorazowy lub okresowy)
- » **Trade Union Congress** - Kongres Związków Zawodowych
- » **Underground/The Tube** - metro
- » **Valuation fees** - koszty wyceny
- » **Workers Registration Scheme (WRS)** - Program Rejestracji Pracowników w Home Office

Unite – the union for migrant workers

Unite is fighting for justice at work and equality for all workers and their families.

Unite campaigns to stop exploitation, racism and abuse of **YOUR** employment rights.

Join today

Contact your regional office on:

South East

6-8 Albion Place, Maidstone
Kent ME14 5DY 01622 606 760

South West

Transport House,
Victoria Street
Bristol BS1 6AY
0117 923 0555

East Midlands

Unit 2, Pride Point Drive
Pride Park, Derby DE24 8BX
01332 548 400

North East, Yorkshire and the Humber

John Dobson Street
Newcastle upon Tyne NE1 8TN
0191 260 3777

London & Eastern

Woodberry 218 Green Lanes
London N4 2HB 0208 800 4281

West Midlands

Transport House, 9-17 Victoria St
West Bromwich B70 8HX
0121 553 6051

North West

Parkgates,
Bury New Road, Prestwich
Manchester M25 0JW
0161 798 8976

Wales

1st Floor, Transport House
1 Cathedral Road, Cardiff CF11 9HA
02920 394 521

Ireland

26-34 Antrim Road
Belfast, BT15 2AA
028 90 232381/747871

Scotland

John Smith House,
145-165 West Regent St,
Glasgow G2 4RZ
0141 248 7131/0845 345 0141

www.migrantsupport.eu

www.unitetheunion.com

unite
the UNION